ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ { Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ,
Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ,
Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλ.

ΤΟΜΟΣ ΕΚΤΟΣ.

ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1855 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1856.

ΚΥΡΙΑΛ

ΑΘΗΝΗΣΙ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ.

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΜΑΙΟΥ, 1855. ΤΟΜΟΣ ΣΤ'. ΦΥΛΛ. 123.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΤΟΥ

1855.

—o—

Ἐπειδὴ ἡ 25 Μαρτίου, καθ' ἣν τελεῖται ἡ μνήμη τῆς ἐνάρξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ ὁ ποιητικὸς ἀγὼν ὃν ἔταξεν ὁ φιλογενέστατος Κ. Ἀμβρόσιος Ῥάλλης κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, συνέπεσε τὸ ἔτος τοῦτο τὴν Μεγάλην Ἑβδομάδα, ἀμφότεραι αἱ τελεταὶ ἀνεβλήθησαν εἰς τὴν 29 τοῦ αὐτοῦ μηνός.

Μετὰ τὴν ἐν τῷ πρωτεύοντι ναῷ ψαλεῖσαν πάνδημον δοξολογίαν, πλῆθος ἄπειρον συνέρρευσαν εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὑπουργοί, καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ἐν τέλει.

Ἡ δικάσασα τὸν ἀγῶνα ἐπιτροπὴ συνέκειτο ἐκ τῶν Καθηγητῶν ΚΚ. Κ. Κοντογόνου πρυτάνεως, Φιλίππου Ἰωάννου, Α. Ῥ. Ῥαγκαβῆ, καὶ Κ. Παπαῤῥηγοπούλου. Εἰσηγητὴς δὲ αὐτῆς ἦτο ὁ Κ. Φίλιππος Ἰωάννου, ὅστις ἀναβὰς εἰς τὸ βῆμα ἀνέγνω τὴν ἑπομένην ἀξίαν λόγου ἔκθεσιν·

Κύριοι!

Εἰς γῆν ἀγαθὴν ἀρκεῖ ὀλίγη καλλιέργεια καὶ βραχεῖα ἀρδεία, ἵνα ὁ καταβληθεὶς εἰς αὐτὴν σπόρος ἐξελιχθῇ, βλαστήσῃ καὶ αὐξηθῇ εἰς δένδρον πολύκαρπον καὶ καλλίκαρπον. Τοιαύτη δεικνύεται ἡ πνευματικὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἄρουρα. Εἰς δὲ τὰς μέχρι τοῦδε περὶ τῆς ἀληθείας ταύτης ἀποδείξεις προστίθεται ἤδη πρὸς χαρὰν παντὸς Ἕλληνος τὸ αἴσιον ἀποτέλεσμα τῆς πρὸ τεσσάρων μόνον ἐτῶν ὑπὸ τοῦ φιλογενοῦς καὶ φιλομούσου Ἀμβροσίου Ῥάλλη ὁρισθείσης ποιητικῆς ἀθλοθεσίας. Ἐὰν συγκρίνωμεν κατά τε ποσὸν καὶ κατὰ ποιὸν τὰ ποιήματα, ἅτινα κατὰ τὸ πρῶτον τῆς ἀθλοθεσίας ἔτος ἐστάλησαν εἰς διαγωνισμὸν, πρὸς τὰ κατὰ τὰ ἑξῆς ἔτη σταλέντα, παρατηροῦμεν μὲ εὐχαρίστησιν πρόοδον τοιαύτην, ὁποία ἐμπνέει εἰς ἡμᾶς τὴν βεβαίαν ἐλ-

πίδα, ὅτι καὶ ἡ νέα Ἑλληνικὴ ποίησις, καλλιεργουμένη βαθμηδὸν καὶ ἐμψυχουμένη, θέλει παραγάγει μετ' οὐ πολὺ ἄξια προϊόντα, κατώτερα μὲν τῆς ἀνεφίκτου δόξης τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ Παρνασσοῦ, ἐφάμιλλα ὅμως τῶν τῆς νεωτέρας ἀλλοεθνοῦς ποιήσεως. Τὴν ἐλπίδα ταύτην διεγείρουσι μάλιστα ἐν ἡμῖν ποιήματά τινα ἐκ τῶν ἐφέτος προσαχθέντων εἰς τὸν ἀγῶνα, γεννήματα πνευμάτων κεκαλλιεργημένων καὶ σπουδαίας ἐνασχολήσεως. Διὸ ἐπαινοῦμεν τὸν φιλόμουσον ἀγωνοθέτην δι' ἣν συνέλαβεν εὐτυχῆ ἰδέαν, καὶ δι' ἧς ἐκτελουμένης ὠφελεῖ μὲν τὴν πατρίδα αὐτοῦ, συνδέει δὲ τὸ ὄνομά του μὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως. Εὐχόμενοι δὲ, ἵνα καὶ ἄλλοι τῶν εὐπόρων ὁμογενῶν, μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου Ἰάλλη, φιλοτιμηθῶσι νὰ ὁρίσωσι πρὸς ἄλλους φιλολογικοὺς, ἐπιστημονικοὺς καὶ καλλιτεχνικοὺς σκοποὺς ὅμοια ἆθλα, προβαίνομεν εἰς τὴν ἔκθεσιν τῆς ἡμετέρας περὶ τῶν ἐφετεινῶν ποιημάτων κρίσεως.

Δεκατέσσαρα ποιήματα ἐστάλησαν ἐφέτος εἰς τὴν Πρυτανείαν καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιτροπείας, ἥτις κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀθλοθέτου ὡρίσθη ὑπὸ τῆς Συγκλήτου, ἵνα ἐξετάσῃ καὶ κρίνῃ αὐτά. Ἡ δ' ἐπιτροπεία, καὶ τοι μὴ ἔχουσα χρόνον ἱκανὸν εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τοσούτων ποιημάτων, ὧν τινα μάλιστα σύγκεινται ἐκ στίχων ὑπερδισχιλίων, ἐξήτασεν ὅμως ἕκαστον αὐτῶν μετὰ τῆς προσηκούσης προσοχῆς, καὶ ἐσπούδασε νὰ εὕρῃ καὶ ὁρίσῃ ἱκανῶς τὴν ἀξίαν ἑκάστου. Θεωροῦσα δὲ, ὅτι ἡ ἐκλεκτὴς τῆς ἤθελεν ἀποβῆ πολὺ μακροτέρα τοῦ προσήκοντος μέτρου, ἐὰν ἀποφάσιζε νὰ ἐκθέτῃ λεπτομερέστερον τὰς ἐπιτυχίας καὶ τὰ ἐλλείμματα αὐτῶν, ἔκρινεν ἀναγκαῖον νὰ περιορισθῇ εἰς τὰ κεφαλαιωδέστερα.

Ἡ ἀνισότης τῆς ἀξίας τῶν ῥηθέντων ποιημάτων εὑρίσκεται καὶ διὰ τῆς ἐπιπολαιοτέρας ἐξετάσεως ταύτης, ὥστε καθίσταται ἀναγκαία ἡ διαίρεσις καὶ κατάταξις αὐτῶν εἰς τρεῖς διαφόρους τάξεις.

Α'.

Εἰς τὴν πρώτην καὶ κατωτάτην τάξιν ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς πέντε ποιήματα, ἢ μᾶλλον γυμνάσματα· α. Ἡ κεφαλὴ καὶ μέλη τοῦ σώματος β'. Ὁ φιλόμουσος γ'. Ἡ Ἑλένη. δ'. Ἡ Χιακὴ Ἱερεμιάς. ε. Τὸ ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ β'. ᾄσματος τῆς ἀνεκδότου Π. τῆς Λ.

Πάντα ταῦτα τὰ ποιήματα εἶναι λόγου ἀνάξια· ἡ ἔξις ἐν αὐτοῖς, εἶναι πτωχοτάτη, ἡ οἰκονομία καὶ διάταξις ἢ ἐλλείπει παντάπασιν, ἢ ἔχει πολλὰ τὰ μειπτέα, αἱ ἔννοιαι εἶναι κοιναὶ καὶ πολλαὶ σόλοικοι. Ἐπὶ δὲ τούτοις τὸ λεκτικὸν εἶναι οὐχὶ μόνον ταπεινὸν καὶ ἀσθενὲς, ἀλλ' εἰς τὰ πρῶτα τρία ἐξ αὐτῶν πλῆρες καὶ ἁμαρτημάτων γραμματικῶν·

α. Τὸ γύμνασμα, ὅπερ ἐπιγράφεται Στίχοι τῶν μελῶν τοῦ σώματος, παριστᾷ ἕνα τινὰ τῶν μελῶν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος πρὸς ἄλληλα περὶ τῆς ἀξίας ἑκάστου. Αἱ ἔννοιαι ἐν αὐτῷ εἶναι γυδαῖαι· τὸ δὲ λεκτικὸν, βάρβαρον, σόλοικον καὶ ἀνορθόγραφον.

β'. Τὸ δὲ ποίημα ὁ Φιλέσας, σκοπὸν ἔχει νὰ ὑμνήσῃ τὸν γνωστὸν πρωταθλητὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος· ἀλλὰ καὶ τοῦτο δεικνύει πτωχείαν εὑρέσεως, περιέχει πολλὰς ἐννοίας σολοίκους, πλήθει δὲ ἁμαρτημάτων γραμματικῶν (1).

γ'. Τὸ δὲ ποίημα ἡ Ἑλένη, ἐστιχουργημένον ἐν ἑξαμέτρῳ, παριστᾷ τὸν ἔρωτα νεανίδός τινος Ἑλένης πρὸς νέον τινὰ Πέτρον τὸ ὄνομα. Ὁ ἔρως οὗτος, κοινὸς, κοινότατος ὤν, παριστᾶται οὐχὶ μόνον κοινῶς, ἀλλὰ καὶ τόσον ἀδεξίως, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις τῶν λόγων καὶ τῶν πράξεων τῶν δύω ἐραστῶν, ἤθελε κινεῖ μόνον τὸ μειδίαμα τοῦ ἀναγνώστου, ἐὰν ἡ τελευταία πρᾶξις τῆς ὑπὸ τῶν γονέων της εἰς ἄλλον γάμον πειθαναγκασθείσης Ἑλένης, ἤτοι ἡ μετὰ τὸν γάμον (!) διὰ δηλητηρίου αὐτοκτονία αὐτῆς, ἀντιμαχομένη πρὸς τὸ ἠθικὸν καὶ θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ ἀνθρώπου, δὲν διήγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ λογικοῦ ἀναγνώστου αἴσθημά τι λύπης, οὐχὶ τόσον περὶ τῆς πλαστῆς ἡρωίδος τοῦ ποιήματος, ὅσον περὶ αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ, ὅστις ἠτύχησε νὰ δώσῃ τοιαύτην εἰς τὸ μυθιστόρημά του καταστροφὴν, ὁποία καθιστᾷ αὐτὸ καὶ ἠθικῶς ἀπόβλητον, ἐνῷ ἄλλως ἤθελεν εἰσθαι μόνον τεχνικῶς ἐπίμεμπτον.

Καὶ τούτου τοῦ ποιήματος τὸ λεκτικὸν δὲν ἔχει ὀλίγα γραμματικὰ ἁμαρτήματα (2)· ἡ δὲ στιχουργία εἶναι λίαν κακόῤῥυθμος ἕνεκα τῆς συγνῆς χρήσεως ἀτόνων συλλαβῶν εἰς τὴν ἄρσιν, καὶ τούναντίον τεταρτονισμένων εἰς τὴν θέσιν τοῦ ῥυθμοῦ, καὶ προσέτι ἕνεκα τῆς συχνοτάτης χρήσεως τροχαίων ποδῶν ἐν ἀρχῇ καὶ ἐν μέσῳ τοῦ ἑξαμέτρου.

δ'. Τῆς δὲ Χιακῆς Ἱερεμιάδος ὁ ποιητὴς, αὐτόπτης γενόμενος τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος καταστροφῆς τῆς πατρίδος του, προτίθεται νὰ παραστήσῃ τὸ ἀξιοδάκρυτον τοῦτο πάθημα ἐν τῷ ῥηθέντι ποιήματι· ἀλλ' ὅμως ὀλίγα τινὰ μόνον λέγει περὶ τοῦ γενικοῦ τῶν Χίων παθήματος, καὶ ταῦτα οὐχὶ ἐπιτήδεια νὰ δηλώσωσι τὸ φιλελεύθερον καὶ γενναῖον τῶν Χίων φρόνημα, ἢ νὰ λαμπρύνωσι τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, τοῦ ὁποίου μέρος ἀποτελεῖ ἡ τῆς Χίου ἐπανάστασις. Ἐκτείνεται δὲ μᾶλλον εἰς περιγραφὴν τῶν καθ' ἑαυτόν τίνων; ἄρα γεννάων τινῶν πράξεων; οὐχί! ἀλλὰ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν ἐκρύβη καὶ ἔφυγε. Δεικνύει δὲ τοσαύτην εὑρέσεως πτωχείαν ὁ ποιητὴς, ὥστε, καὶ τοι αὐτόπτης τῶν συμβάντων γενόμενος, δὲν εὗρεν ἱκανὴν ἐν αὐτοῖς ὕλην νὰ πληρώσῃ τὸ ἐκ στίχων περίπου 540 συνιστάμενον ποίημά του· ἀλλὰ μέγα μέρος αὐτοῦ καταλαμβάνουσι δύο μακραὶ σειραὶ ψυχῶν ἀποστροφῶν· ἡ μὲν πρὸς τὴν σελήνην, πρὸς τὰ νέφη, πρὸς τὴν αὐγὴν, πρὸς ἕνα βράχον, πρὸς ἕνα σχῖνον, συγκειμένη ἐξ ἑκατὸν περίπου στίχων· ἡ δὲ οὐχ ἧττον μακρὰ πρὸς φυτὰ διάφορα, πρὸς τὴν κυπάρισσον, τὴν χρυσομηλέαν, τὴν ἰτέαν, ἔπειτα πρὸς πάντα ὁμοῦ τὰ φυτὰ τῆς Χίου, πρὸς τὰ ὄρη καὶ τὰς κοιλάδας αὐτῆς. Πολλὰ κατ' ἔνοιαν ἁμαρτήματα παρατηροῦνται εἰς τὴν Χιακὴν Ἱερεμιάδα καὶ τινὰ χωρία ἀδιανόητα (3). Τὸ λεκτικὸν αὐτῆς εἶναι μὲν γραμματικῶς ὀρθότερον τοῦ τῶν προειρημένων τριῶν γυμνασμάτων, ἀλλὰ δὲν καθαρεύει ὅλως ἁμαρτημάτων λεκτικῶν (4)· ἡ δὲ στιχουργία εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καλή· σπανίως δὲ κακόῤῥυθμος (5).

ε. Τὸ δὲ Ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ β'. ᾄσματος τῆς ἀνεκδότου Π. τῆς Λ. εἶναι συνδυασμός τις τῆς διηγηματικῆς καὶ λυρικῆς ποιήσεως. Ὁ ποιητὴς διηγεῖται ὀλίγιστα, ὅσα μόνον ἀπαιτοῦνται ἀναγκαίως ἵνα γνωρίσῃ τὸν ἀναγνώστην μὲ τὰ πρόσωπα, ἅτινα εἰσάγονται ἐν τῷ ποιήματι ἄδοντα, καὶ διὰ τῶν ᾀσμάτων των ἐκφράζοντα τὰ αἰσθήματά των. Εἶναι δὲ τὰ πρόσωπα ταῦτα ἡ Σαπφὼ καὶ ὁ ἐρωμένος αὐτῆς Φάων, ὧν ἡ μὲν ᾄδει τὸν φλογερόν της πρὸς τὸν Φάωνα ἔρωτα, ὁ δὲ, ψυχρὸς δεικνύμενος πρὸς τοῦτον, καὶ μᾶλλον εὐαισθητῶν πρὸς τὰ θέλγητρα τῆς ἐπιστήμης, ᾄδει τὰ θαυμάσια τῆς φύσεως. Εἰς τὰ πρόσωπα ὅμως ταῦτα προστίθεται παραδόξως καὶ κωμῳδία τις, ᾄδων ἐν τῇ λέμβῳ τοῦ τὸν ἐν τῇ Ἰλιάδι ἀποχαιρετισμὸν τοῦ Ἕκτορος καὶ τῆς Ἀνδρομάχης, καὶ προστίθεται, ὡς φαίνεται, ἐπὶ μόνῳ τῷ σκοπῷ, ἵνα ὁ Φάων παραστεθῇ οὐχὶ μόνον ᾄδων, ἀλλὰ καὶ ἀκροώμενος ἀλλοτρίων ᾀσμάτων. Ἐπὶ τέλους προσαρτᾶται ᾆσμά τι, ἀναφερόμενον μᾶλλον εἰς τὰς παρούσας ἡμῶν περιστάσεις παρὸ εἰς τὰ κατὰ τὴν Σαπφὼ καὶ τὸν Φάωνα.

Πολλὰ καὶ μεγάλα εἶναι καὶ τούτου τοῦ ποιητικοῦ γυμνάσματος τὰ ἐλλείμματα. Τὰ ᾄσματα εἶναι ψυχρὰ, αἱ ἔννοιαι αὐτῶν κοιναὶ καὶ τετριμμέναι, τινὲς δὲ καὶ ἠμαρτημέναι (6), ἡ ἀνακεχρονισμέναι, ἀνήκουσαι εἰς ἐποχὴν πολὺ μεταγενεστέραν, τὴν τοῦ χριστιανισμοῦ (7). Τοιαύτη π. χ. εἶναι ἡ ἔννοια ἡ περιεχομένη εἰς τὴν ἑξῆς τῆς Σαπφοῦς πρὸς τοὺς θεοὺς προσφώνησιν·

«Ὦ κανοθενεῖς τοῦ σύμπαντος συντηρηταὶ καὶ πλάσται.»

Πολλαχοῦ ἔτι καὶ πολλαχῶς συγχέονται ἐν τῷ γυμνάσματι αἱ ἐποχαὶ καὶ οἱ χαρακτῆρες τῶν προσώπων· καὶ βαρβαρισμοί τινες περὶ τὴν γλῶσσαν καὶ ἀνορθογραφίαι παρατηροῦνται (8)· τὸ δὲ ὅλον εἶναι ἀσυνάρτητον· Ἀλλὰ τὸ μέγιστον τῶν ἁμαρτημάτων τοῦ ποιητοῦ εἶναι ὅτι ᾄσματα οὕτως ἄτεχνα καὶ ψυχρὰ, ὁποῖα τὰ ὑπ' αὐτοῦ ποιηθέντα, ἔβαλεν εἰς τὸ στόμα τῆς περιφήμου ἐκείνης τῆς Λέσβου λυρῳδοῦ, τῆς ὁποίας τὴν φλογερὰν καρδίαν, τὴν ζωηρὰν φαντασίαν καὶ τὴν λυρικὴν δύναμιν ἐθαύμασεν ἡ ἀρχαιότης, ἐμφαίνει δὲ καὶ ἡ θαυμασία αὐτῆς ᾠδὴ, ἥτις διεσώθη μέχρις ἡμῶν.

Β'.

Εἰς τὴν δευτέραν τάξιν ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς τρία ποιήματα, ἢ γυμνάσματα· α. Τὸ ἐπιγραφόμενον Συυλίου πτῶσις. β'. ὁ Περίδρομος, καὶ γ'. τὰ Ὀρέων ἄνθη.

Ταῦτα εἶναι μὲν καλήτερα τῶν προρρηθέντων πέντε, ἔχουσιν ὅμως πολλὰ καὶ μεγάλα ἐλλείμματα. . . . . .

Τὸ πρῶτον τῶν ποιημάτων τούτων, ἡ Πτῶσις τοῦ Σουλίου, ἀνήκει εἰς τὸ ἐπικὸν, ἤτοι διηγηματικὸν τῆς ποιήσεως γένος. Εἰσάγεται δ' ἐν αὐτῷ Σουλιώσσης τις πρεσβύτης τὴν ἡλικίαν, διηγούμενος εἰς ἄλλον τινὰ πρεσβύτερον τὰ κατὰ τὴν πτῶσιν τῆς πατρίδος του τελευταῖα συμβάντα· τὴν συνέλευσιν τῶν Σουλιωτῶν μετὰ τὴν εἴδησιν τῆς ἐνεργουμένης κατ' αὐτῶν ἐκστρατείας τῶν Ἀλβανῶν, τὴν πρὸς τοὺς συνελθόντας σύντομον δημηγορίαν τοῦ σεβασμίου ἱερομονάχου Σαμουὴλ (τὸν ὁποῖον ἀτόπως ὀνομάζει προφήτην), τοὺς εἰς ὑποταγὴν καὶ εἰρήνην προτρεπτικοὺς λόγους τοῦ προδότου Γουσίου, τὴν ἀντίρρησιν τῆς ἡρωίδος Μόσχους, τὴν ἐπὶ τούτοις γενναίαν ἀπόφασιν τῶν Σουλιωτῶν εἰς πόλεμον πρὸς διατήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς πατρίδος των, τὰς παρακολουθησάσας τὴν ἀπόφασιν ταύτην μάχας, τὴν ἐν νυκτὶ διὰ προδοσίας τοῦ Γουσίου εἴσοδον τῶν Ἀλβανῶν εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τὴν ἅλωσιν τοῦ Σουλίου καὶ τὰς κατ' αὐτὴν σφαγάς. Ὁ ποιητὴς δὲν προπαρασκευάζει τὴν διήγησιν· οὔτε φανερώνει, τίς ὁ διηγούμενος, πρὸς τίνα διηγεῖται, ποῦ, ἐκ τίνος ἀφορμῆς καὶ πρὸς τίνα σκοπόν· ὥστε ἐδύνατο καὶ ὁ ποιητὴς αὐτὸς νὰ τὰ διηγηθῇ. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ἐπιγράφων τὸ ποίημά του· Ἀπόσπασμα ἐκ . . . , ἐξ ἄλλου δηλονότι μακροτέρου ποιήματος, ἀφήνει εἰς τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἡ διήγησις τῆς πτώσεως τοῦ Σουλίου προπαρασκευάζεται ἴσως εἰς τὰ προηγούμενα μέρη τοῦ ὅλου, καὶ οἰκονομεῖται οὕτως, ὅπως ἡ ὑπὸ τοῦ Λίνειου πρὸς τὴν Διδὼ διήγησις τῆς πορθήσεως τοῦ Ἰλίου, ἡ συνιστῶσα τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς Λίνειάδος τοῦ Οὐϊργιλίου. Ὅτι ὁ ποιητὴς εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὸ βιβλίον τοῦτο τοῦ Ῥωμαίου ἐποποιοῦ, δεικνύεται ἐκ τινων ἰχνῶν ἀτυχοῦς μιμήσεως, παρατηρουμένων ἐν τῷ ποιήματι· ἀλλὰ τοιαύτη οἰκονομία φαίνεται εἰς ἡμᾶς λίαν ἀπίθανος· διότι ὁ διηγούμενος ἐνταῦθα παριστᾶται γέρων οὐδὲν ἔργον ἡρωϊκὸν οὔτε πρότερον διαπράξας, οὔτε εἰς τὸ μέλλον διανοούμενος. Ἐνῷ εἰς τὸ προκείμενον ποίημα λείπει ἡ οἰκονομία καὶ ἡ πλοκὴ, δὲν εὑρίσκεται εἰς αὐτὸ οὔτε χαρακτηρισμὸς τῶν προσώπων προσήκων, οὔτε λόγοι αὐτῶν καὶ πράξεις ἰσοῦψεῖς πρὸς τὰς περιστάσεις τῆς πατρίδος των, οὔτε θέσεις προσδιαθετικαὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀναγνώστου, οὔτε εἰκόνες λαμπραὶ, οὔτε λέξεως κάλλος καὶ ὕψος. Δὲν ἀποδοκιμάζεται ὅμως τὸ ποίημα διὰ τὰ ἀρνητικὰ ταῦτα πλημμελήματα, ἀλλὰ μᾶλλον διὰ πολλὰ ἄλλα θετικὰ, ἐξ ὧν σημειοῦμεν ἐνταῦθα ὀλίγα, πλειότερα δὲ εἰς τὰς σημειώσεις.

Ὁ Γούσιος δημηγορῶν πρὸς τοὺς Σουλιώτας, ἵνα πείσῃ αὐτοὺς εἰς ὑποταγὴν καὶ εἰρήνην, μεταχειρίζεται λόγους ἀσθενεστάτους καὶ ἀναρμόστους· π. χ. θέλων νὰ παραστήσῃ τὰ ἐκ τοῦ παρόντος πολέμου δεινὰ, οὐδὲν ἄλλο λέγει, εἰμὴ ὅτι εἰς τὸ Σούλιον

» . . . κλαίουν τὰ νήπια ἐκεῖνα
» ἅτινα πρῶτον δροσερὰ ἐσπάρτων κ' ἐμαδίζων.

Θέλων δὲ νὰ συστήσῃ εἰς τοὺς Σουλιώτας τὴν εἰρήνην, δὲν παριστᾷ ὅσα ἄμεσα ἀγαθὰ ἤθελεν αὕτη φέρει εἰς αὐτοὺς κακουμένους ἤδη καὶ περὶ τῶν ὅλων προφανῶς κινδυνευόντας, ἀλλὰ τὴν συνιστᾷ δι' ἀπώτερόν τι καὶ γενικὸν αὐτῆς ἀγαθὸν· διότι δηλαδή,

» Βίρῃ μόνη τῶν λαῶν ἐμάλαξε τὰ στήθη.

Παρακατιών δὲ θέτει εἰς τὸ στόμα τῆς Μόσχους τοὺς ἑξῆς λόγους, περιέχοντας ἀνάρμοστον εἰς τὴν ἡρωϊκὴν αὐτέπαινον·

» Ὄχι! δειλὴν δέν με καλοῦν τῶν Ἀλβανῶν τὰ πλήθη,
» Ἐρ' ὧν ὁρμῶ ἡρωϊκῶς.

Περαιτέρω περιπίπτει ὁ ποιητὴς εἰς ἀντίφασιν πρὸς ἑαυτόν· διότι, ἐνῷ διὰ στόματος τῆς Μόσχους, ἐδούσης περὶ τὴν αὐγὴν τοὺς Ἀλβανοὺς ἐρχομένους κατὰ τοῦ Σουλίου καὶ ἐγγὺς αὐτοῦ ἤδη ὄντας, λέγει·

» Προδίδει τὴν πατρίδα μας κρυπτή τις προδοσία,
» Κ' ἐδῶ τυράννων στρατιὰ μετὰ βοῆς προβαίνει· κ.τ.λ.

ὀλίγον περαιτέρω λέγει διὰ στόματος τοῦ Σαμουήλ τὸ ἐναντίον· « Ἐχθρῶν μεγάλη στρατιὰ ἐφώρμησε κρυφίως. » Ἐν παρόδῳ σημειοῦμεν ἐνταῦθα καὶ τὴν ἀτυχῆ φράσιν *προδοσία τις προδίδει*. Προσέτι λέγων περὶ τὸ τέλος, ὅτι τρεῖς τῶν υἱῶν τοῦ Νότη, μαχόμενοι καθ' ἑνὸς μόνου Ἀλβανοῦ, νικῶνται καὶ φονεύονται ὑπ' αὐτοῦ καὶ οἱ τρεῖς, παριστάνει τοὺς ἡρωϊκοὺς πρωμάχους τοῦ Σουλίου οὐχὶ μόνον ἀμοίρους ἡρωϊσμοῦ, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἀπολέμους.

Ἡ στιχουργία τοῦ ποιήματος τούτου δὲν τηρεῖ ἑνιαχοῦ τὴν ἀκρίβειαν τῆς ὁμοιοκατληξίας· ἄλλως δὲ εἶναι εὔρυθμος καὶ εὔκολος· τὸ δὲ λεκτικὸν εἶναι καθαρόν· παρατηροῦνται ὅμως ὀλίγα τινὰ γραμματικὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἱκαναὶ φράσεις ἀτυχεῖς, ἢ ἄλλως κατ' ἔννοιαν σολοικοί, ἐξ ὧν μεταγράφομέν τινας εἰς τὰς σημειώσεις (9).

Τὸ β'. τῶν τῆς δευτέρας τάξεως ποιημάτων, ἤτοι ὁ *Περιδέραιος* εἶναι κωμικόν. Συνίσταται ἐκ πολλῶν ἀσμάτων, τῶν ὁποίων δύο μόνα ὁλόκληρα, τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον, καὶ μέρος τοῦ τρίτου ἐστάλησαν εἰς τὸν διαγωνισμόν. Ὁ ποιητὴς δεικνύεται ἔχων ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης, οὐκ ὀλίγην ἀνάγνωσιν τῶν κλασικῶν συγγραφέων καὶ ποιητῶν, καὶ ἱκανὴν εὐφυΐαν. Μεταχειρίζεται δὲ εἰς τὸ ποίημά του τὸν τρίμετρον ἰαμβικόν, εἰς ὃν εἴδομεν ἐστιχουργημένον προπέρυσι τὸν *Στράτιν* καὶ πέρυσι τὴν *Γραμματομαχίαν*.

Περὶ τοῦ ὅλου μύθου τοῦ ποιήματος, τοῦ ὁλικοῦ σκοποῦ καὶ τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ εἶναι δύσκολον νὰ κρίνῃ τις ἀσφαλῶς ἐκ τῶν προκειμένων τριῶν ἀσμάτων διότι ἐξ αὐτοῦ δὲν μανθάνομεν, εἰμὴ ὅτι τὸ πρωτεῖον τοῦ ποιήματος πρόσωπον εἶναι πτωχὸς νέος ἐκ Μενιδίου, τὸ ὄνομα *Περιδέραιος*, ὅστις πεινῶν καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ζήσῃ εἰς τὸ χωρίον του κατέλιπε τὴν πατρικήν του οἰκίαν καὶ μετέβη εἰς Ἀθήνας, ὅπου, μὴ ἔχων στέγην, κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν τῇ ἀγορᾷ πύργον τοῦ ὡρολογίου μετὰ τῶν ἐκεῖ μοσχομαγείρων, ἐρασχελούμενος δὲ ὑπὸ τούτων καὶ πολυειδῶς ἐνοχλούμενος εἴλκυσε τὴν συμπάθειαν φυτάλας τινὸς Σμυρναίου, Σαλαυσῆ καλουμένου, ὅστις τὸν ἔλαβεν εἰς τὴν προστασίαν του.

Καθόσον ὅμως δυνάμεθα ἐκ τῶν παρόντων νὰ κρίνωμεν, ὁ ποιητὴς τοῦ Περιδέραιος φαίνεται πάρεργον ἔχων τὴν διήγησιν τῶν κατὰ τὸ πρωτεῖον πρόσωπον· διὸ ἐν στίχοις περίπου ὀκτακοσίοις ὀλίγιστα λέγει εἰς ἡμᾶς περὶ αὐτοῦ. Προτίθεται δὲ μᾶλλον, λαβὰν ἀφορμὴν ἐκ τῶν συμπιπτόντων εἰς τὸ ἡθικὸν πρόσωπον, νὰ κωμῳδήσῃ παρεκβατικῶς πως πολλὰ τῶν καθ' ἡμᾶς ὁπωσδήποτε ἐπιλήψιμα, ἢ καὶ νὰ παίζῃ μόνον, ἐνίοτε καὶ πρὸς ἑαυτόν· ἀλλὰ πολλάκις αἱ παρεκβάσεις του φαίνονται αὐθαίρετοι καὶ τυχαῖαι. Πολλαχοῦ δὲ περιπίπτει ὁ ποιητὴς εἰς τὸ χυδαιοκωμικόν, ἢ εἰς κε ἢν ληρωδίαν· ἐνιαχοῦ δὲ καὶ εἰς τὸ φορτικὸν καὶ βωμολοχικόν, ὅπερ εἰς οὐδένα ἀναγνώστην, καλῆς ἀγωγῆς τυχόντα, δυνατόν ποτε νὰ ἀρέσῃ. Ἀποδοκιμαστέα προσέτι εἶναι καὶ ἡ ἐνιαχοῦ τοῦ ποιήματος πλαγία διακωμῳδήσις προσώπων ζώντων μεταξὺ ἡμῶν· ὅπερ συνειθίζετο μόνον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ κωμῳδίᾳ.

Περὶ τῆς στιχουργίας τοῦ ποιήματος λέγομεν μόνον, ὅτι ὁ ἐν χρήσει παρὰ τῷ ποιητῇ χωρισμὸς τοῦ ἄρθρου καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τῆς προθέσεως καὶ τοῦ συντασσομένου αὐτῇ ὀνόματος εἰς δύο στίχους, ἔχει μέν τι κωμικόν, καὶ δύναται κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην νὰ συγχωρηθῇ εἰς τοιαῦτα ποιήματα, ἀλλὰ προσβάλλει πάντοτε εἰς τὴν ἀκοὴν δυσαρέσκειαν. Ἡττον δὲ μᾶλλον δυσχαιρένει ἡ ἀκοὴ τὴν τομὴν μιᾶς λέξεως καὶ τὸν χωρισμὸν τῶν συλλαβῶν αὐτῆς εἰς δύο στίχους, ὅπερ συχνὰ ἐνεργεῖται εἰς τὸ προκείμενον ποίημα (10).

Γ'. Τὸ δὲ *Ὀρέων ἄνθη* ἐπιγραφόμενον ποίημα, ἀνήκει εἰς τὸ μυθιστορικὸν τῆς ποιήσεως εἶδος, οὐτινος παράδειγμα ἐκ τῶν ἀρχαίων ἔχομεν τὸ παιγνιῶν κατ' Ἠρὼ καὶ Λέανδρον τοῦ Μουσαίου. Μένει δὲ συνεταγμένον εἰς τὴν δημώδη διάλεκτον καὶ ὡς τοιοῦτο δὲν ἐδύνατο νὰ βραβευθῇ, καὶ ἂν ἤθελε καθαρεύει τῶν παρατηρουμένων εἰς αὐτὸ ἐλλειμμάτων· διότι ὁ φιλογενὴς ἀθλοθέτης, ἐπιγινώσκων τὴν χρείαν τῆς παρ' ἡμῖν διαπλάσεως μιᾶς γλώσσης λογίας, ἐπιτίμησε εἰς συγγραφὴν καὶ εἰς ποίησιν, καὶ ἐπιθυμῶν διὰ τῆς ἀθλοθεσίας του νὰ συντελέσῃ εἰς τοῦτο, ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν του νὰ μὴ βραβεύωνται τὰ εἰς τὴν δημώδη διάλεκτον συντεταγμένα ποιήματα. Ἀλλά, καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, δὲν παραλείπομεν τὸ ποίημα ἀνεξέτασταν, οὔτε τὴν ποιητικὴν αὐτοῦ ἀξίαν ἀδιαστάθμητον. Ὁ μῦθος τοῦ ποιήματος, ἔχει οὕτως· Ὁ Λάμπρος, νέος φιλότιμος, ἀνδρεῖος, πνεῖον ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ Σατράπου τῆς Θεσσαλίας, ἅρπαγος τῆς ἀδελφῆς του, (τὴν ὁποίαν ὅμως αὐτὸς ὁ πατήρ της ἐκκλέψας μετὰ τὴν ἁρπαγὴν ἐφόνευσε, διὰ νὰ τὴν ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς αἰσχύνης) ἐξῆλθε λῃστὴς εἰς τὰ ὄρη. Ἰδὼν δὲ ὡραίαν νεᾶνίδα, τὴν Λέσπιν, συνέλαβε πρὸς αὐτὴν ἔρωτα, τὴν ἐνυμφεύθη καὶ τὴν κατέλιπεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός του. Ὁ Σατράπης ἥρπασε τὴν νεόνυμφον καὶ ἔκλεισεν αὐτὴν εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Παλατίου του· ὁ δὲ Λάμπρος ὑποπτεύσας ἐκ τινος ὀνείρου τὴν γενομένην ἁρπαγὴν τῆς συζύγου του, τρέχει διὰ νυκτὸς εἰς Λάρισσαν, εἰσέρχεται κρυφίως εἰς τὸ παλάτιον, εὑρίσκει τὴν περίλυπον Λέσπιν, τὴν λαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὴν φέρει εἰς τὰ ὄρη. Ὁ πατὴρ τοῦ Λάμπρου, μαθὼν τοῦτο καὶ φοβηθείς, μὴ ὁ Σατράπης κατευθύνῃ πάντας τοῦ θυμοῦ του τοὺς κεραυνοὺς κατὰ τοῦ υἱοῦ του, προφέρχεται μόνος του εἰς τὸν Σατράπην

καὶ προκαλεῖ καθ' ἑαυτοῦ τὴν ὀργήν του, ἐλέγχων μετὰ παῤῥησίας τὰς κακουργίας του. Ὁ Σατράπης ἐξοργισθεὶς προστάσσει τὸν θάνατον τοῦ γέροντος, ὅστις σύρεται ἀμέσως εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης καὶ δεσμεύεται εἰς τὸν στύλον. Ἑτοίμη ἦτο νὰ ῥιφθῇ κατ' αὐτοῦ ἡ θανατηφόρος βολή, ὅτε ὁ Λάμπρος διασχίσας τὸ περιιστάμενον πλῆθος, ἔρχεται εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, στέκει ἐκεῖ καὶ τείνων εἰς τὸν Σατράπην ἄγριον ὄμμα προκαλεῖ τούτου τὴν ὀργὴν ὅλην καθ' ἑαυτοῦ ὡς μόνου ἐκκλέψαντος τὴν Λέσπιν ἀπὸ τοῦ παλατίου. Ἐνταῦθα ἐγείρεται φιλόστοργος ἔρις τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ πρὸς ἀλλήλους, ἑκατέρου προθυμουμένου ν' ἀποθάνῃ ἀντὶ τοῦ ἑτέρου. Ὁ δὲ Σατράπης ἀποφασίζει τότε νὰ φυλακίσῃ ἀμφοτέρους, ἵνα ἐξ αὐτῶν μάθῃ τὸν τόπον τῆς δικρονῆς τῆς ἐρασμίας του Λέσπιος, καὶ δυνηθῇ νὰ τὴν βάλῃ πάλιν εἰς τὰς χεῖράς του. Ἡ Λέσπιο κεκρυμμένη εἰς ἔρημον δάσος ἔμαθε τὸ νέον της δυστύχημα, θρηνεῖ καὶ ἀναλίσκεται πᾶσαν της τὴν ἐλπίδα εἰς τὴν Παναγίαν, τῆς ὁποίας ἐπικαλεῖται μετὰ θερμῶν δακρύων τὴν ἀρωγήν. Τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ποιήματος, ἐν ὑπνῳ καλητέρων, κρίνομεν σκόπιμον νὰ παραθέσωμεν ἐνταῦθα, ἵνα χρησιμεύσῃ εἰς τὸ κοινὸν ὡς ἀπόγευμα τοῦ ὅλου·

» Παντοῦ εὐθὺς ἐχύθηκε ἡ μαύρη καταδίκη.
» Βωνὰ καὶ κάμποι αὐτῶν τῶν δυὸ τὴν καρτερίαν λένε.
» Ἄλλοι τὴν μαῦρη μοῖρά τους ψυχοπονοῦν καὶ κλαίνε,
» Καὶ ἄλλους ἐκυρίευσεν ὁ θυμὸς κ' ἡ φρίκη.
» Εἰς ἕνα δάσος ἤπιχρ. ὅπου λαλεῖ τ' ἀηδόνι,
» Νέα γλυκὴ σὰν λείψανο θρηνεῖ καὶ γοναπίζει.
» Τὰ μαραμμένα χέρια της ς' τὸ οὐρανὸν ὑψώνει,
» Ἀμαὶ ἀπὸ τοῦτον μοναχὰ ἀνάσαιν ἐλπίζει,
» Κρυφομιλεῖ ἡ ὀδύλια, ἀγνὴ σὰν περιστέρι,
» Μὲ τὰ μαλλιά της ξέπλεγα ς' τοὺς ὄμους προσευχέται.
» Ὁ νοῦς της εἰς τὸν οὐρανὸ πετᾶει καὶ πλανιέται,
» Καὶ τρεμουλιάζει σὰν φτερὸ τὸ σηκωμένο χέρι.
» Δέσποινα, ποὺ ς' τὸν οὐρανὸ, φωνάζει, βασιλεύεις,
» Ποῦ ἔλεεῖς καὶ συμπονεῖς κορμὶ ὀρφανισμένα.
» Τὸν πόνο μου τὸν θλιβερὸ γιατρεύεις καὶ μαντεύεις.
» Ψυχοπονέσου, Δέσποινα, λυπήσου με κ' ἐμένα.
» Εἰς τὴν ψυχή της χύθηκε θρησκευτικὴ ἀχτίδα.
» Ἀκατ' ἤκουσε τὴν δέησι ἡ ἄμωμη Μαρία κ.τ.λ.

Ἔρχεται κατόπιν ἡ Δέσπιο εἰς μίαν ἐκκλησίαν, εὑρίσκει ἐκεῖ σεβάσμιον καλόγηρον καὶ κοινοποιεῖ εἰς αὐτὸν τὰ δυστυχήματά της· ὁ δὲ γέρων τὴν παραμυθεῖ μὲ τὴν ἐλπίδα τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ, καὶ τῇ διὰ ταύτης διεσώσεως τῶν οἰκείων της. Ἀκολούθως παρίσταται ὁ καλόγηρος ἐν νυκτὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον, λύει τῶν κρατουμένων τὰ δεσμά, καὶ τοὺς φέρει εἰς τὰ ὄρη, ὅπου ὁ Λάμπρος εὑρίσκει τοὺς συντρόφους του. Ὁ δὲ Σατράπης, ἐγερθεὶς τὴν πρωΐαν καὶ μαθὼν τὸ συμβάν, λυσσᾷ καὶ τρέχει μετὰ πολλῶν στρατιωτῶν εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ Λάμπρου· τὸν εὑρίσκει εἰς τὰ ὄρη, ἀλλ' εὑρίσκει ἐν ταύτῳ ἐκεῖ καὶ τὸν θάνατον· διότι, μάχης συγκροτηθείσης, βάλλεται ὑπὸ τοῦ Λάμπρου καὶ πίπτει νεκρός.

Ὁ μῦθος τοῦ ποιήματος ἔχει πλοκήν, ἀλλ' ἡ πλοκὴ εἶναι ἁπλῆ καὶ ἄτεχνος· ἡ δ' ὅλη αὐτοῦ οἰκονομία δὲν εἶναι ἐπιτηδεία· διὸ πολλὰ τῶν ἐν τῷ ποιήματι μένουσιν ἀόριστα, ἕνεκα δὲ ἀπίθανα.

Ὁ γάμος, π. χ. τοῦ Λάμπρου μετὰ τῆς Λέσπιος δὲν παρασκευάζεται προσηκόντως· περὶ ταύτης οὐδὲν μανθάνομεν, εἰμὴ ὅτι ἦτο κόρη πατρὸς σωθέντος ὑπὸ τοῦ Λάμπρου, ὅτι ἦτο ὡραία, καὶ ὅτι τὴν εἶδεν ὁ Λάμπρος καὶ τὴν ἠγάπησεν· ἡ δὲ περίστασις, καθ' ἣν τὴν εἶδε, δηλοῦται ἐν τῷ ποιήματι διὰ τῆς ἀμφιβόλου φράσεως.

» Ὁπόταν ἐκυνήγαε τῶν Ἀλβανῶν τὰ πλήθη »,

λέγομεν ἀμφιβόλου, διότι δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ τὴν ἀναφέρῃ καὶ εἰς τὸν Λάμπρον καὶ εἰς τὴν Δέσπιον· εἰς ὁπότερον δὲ καὶ ἂν τὴν ἀναφέρῃ, εὑρίσκει ἀπίθανόν τι, καὶ ἀόριστον, καὶ ἐπιδεᾶ ἐξηγήσεως.

Ἀπαρασκεύαστος προσέτι καὶ ἀνεξήγητος μένει ἡ κρυφία ἐν καιρῷ νυκτὸς εἴσοδος ἑνὸς λῃστοῦ, τοῦ Λάμπρου, εἰς τὸ ἐν τῇ πόλει Λαρίσσῃ παλάτιον τοῦ Σατράπου, καὶ ἡ ἐκ τῶν μυχῶν αὐτοῦ ὑπεξαίρεσις τῆς Δέσπιος· ἀπίθανος εἶναι ἡ τοῦ πατρὸς τοῦ Λάμπρου πεποίθησις, ὅτι διὰ τῆς αὐθορμήτου προσελεύσεώς του εἰς τὸν Σατράπην ἤθελεν ἀποτρέψῃ τὴν ὀργὴν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ του, καὶ ἀπίθανος αὐτὴ ἡ προσέλευσις. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ γέροντος δὲν ἤθελεν εἶσθαι παράλογος, ἐὰν ὁ Σατράπης ἤθελε συλλάβει καὶ κατέχει τὸν υἱόν του Λάμπρον· ἀλλὰ τίνα λόγον εἶχεν, ὅτε καὶ ὁ υἱός του καὶ ἡ νύμφη του ἦσαν ἤδη ἐλεύθεροι εἰς τὰ ὄρη; Δὲν ἦτο πιθανώτερον, ὅτι ἤθελε βλάψῃ, ὡς καὶ πραγματικῶς ἔβλαψεν; ἔτι δὲ ἀπιθανώτεραι φαίνονται αἱ πεπαῤῥησιασμέναι καὶ θαρραλέαι τοῦ γέροντος πρὸς τὸν Σατράπην ἐπιπλήξεις, ὡς οὐ μόνον ἀσυντελεῖς πρὸς τὸν ῥηθέντα σκοπόν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτήδειαι νὰ ματαιώσωσιν αὐτόν, ἀναῤῥιζούσαι ἔτι μᾶλλον τοῦ φιλεκδίκου ἰσχυρὸν τὸν χολήν.

Ἀπίθανος προσέτι παρίσταται ἡ τοῦ κολογήρου ἐν καιρῷ νυκτὸς εἴσοδος εἰς τὸ δεσμωτήριον, τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται διὰ κλείθρων καὶ ἐνόπλου φυλακῆς ἠσφαλισμένον, καὶ ἡ αὐτόθεν ἐξαγωγὴ τῶν δύο δεσμίων· ἴσως ὁ ποιητὴς δὲν παρασκεύασε φυσικῶς τὸ συμβὰν τοῦτο, ἵνα φανῇ ὡς θαῦμα τῆς παναγίας θεοτόκου, τῆς ὁποίας τὴν βοήθειαν ἐπικαλεῖται ἡ Δέσπιο· ἀλλ' εἶναι γνωστόν, πόσον ἡ τέχνη ἀποδοκιμάζει, καὶ εὐλόγως, πᾶσαν ἐν τοῖς ποιήμασι λύσιν, ἥτις δὲν οἰκονομεῖται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ διὰ φυσικοῦ τινος μέσου, ἀλλὰ διὰ τοῦ λεγομένου ἀπὸ μηχανῆς Θεοῦ.

Τὸ ποίημα ἔχει καὶ ἄλλα ἐλλείμματα, οἷον εἶναι καὶ ἡ ἀντίφασις, εἰς ἣν περιπίπτει ὁ ποιητὴς (στίχ. 11—16) παριστῶν τὴν καρδίαν τοῦ Λάμπρου ζεστὴν καὶ καιομένην ὑπὸ τῆς φλογὸς καὶ ἐν ταὐτῷ ψυχρὰν ὡς πέτραν.

Ἐνῷ τὸ προκείμενον ποίημα ἔχει ἱκανὰ ἐλλείμματα, δὲν στερεῖται καλλονῶν ἡ στιχουργία του εἶναι εὔρυθμος καὶ ἡ γλῶσσα ἁρμονική, ἂν καὶ πολλαχοῦ γαλαρά. Πολλὰ ἐκ τῶν ἀνθῶν τῶν ὀρέων φαίνονται συλλελεγμένα ἐξ αὐτῶν τοῦ Παρνασσοῦ τῶν ὑποφειῶν, καὶ ἀποπνέουσι χάριν μαρτυροῦσαν τὴν εὐαισθησίαν τοῦ ποιητοῦ.

Εἰς τὰ *Ἄνθη τῶν ὀρέων* προσαρτᾶται καὶ ὕμνος τις εἰς τὴν Ἑλλάδα, γεγραμμένος καὶ οὗτος εἰς

τὴν δημώδη διάλεκτον καὶ εἰς τὸ μέτρον τοῦ περιφήμου εἰς τὴν ἐλευθερίαν ὕμνου τοῦ Σολομοῦ· ἀλλ' ὁ προσηρτημένος οὗτος ὕμνος στερεῖται χάριτος λυρικῆς καὶ δυνάμεως.

Γ.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς ἓξ ποιήματα· ἀ. αἱ Ἀναμνήσεις. β'. ὁ Πλάνης γ'. ὁ Λάμπρος· δ'. Συλλογὴ ποιημάτων· ε'. ζεῦγος ποιημάτων φέρον σύμβολον τὴν εὐχὴν· Μὴ ζῶν μετ' ἀμφιβολίας. στ'· ζεῦγος ποιημάτων φέρον σύμβολον· θὰ καῇ; ἢ θὰ καύσῃ;

Α. Αἱ Ἀναμνήσεις περιέχουσι δύο χωριστὰ ποιήματα· τὸ μὲν, ἐπιγεγραμμένον, ἡ Τελευταία Νύξ· τὸ δὲ, Δάκρυα.

Τὸ ποίημα Ἡ Τελευταία Νύξ, ἔχει ὑπόθεσιν τὴν ἀξιομνημόνευτον τελευταίαν νύκτα τοῦ ἐνδόξου καὶ πολυϋμνήτου Μεσολογγίου. Ὁ ποιητὴς δὲν ἠθέλησε νὰ παραστήσῃ ἐνταῦθα ὁλόκληρον τὸ ὑψηλὸν καὶ σπαραξικάρδιον δρᾶμα τῆς ἱστορικῆς ἐκείνης νυκτὸς, ἀλλὰ σκηνὰς τινας μόνον αὐτοῦ. Λὲν ἐξέλεξε δὲ τὰς ὑψηλοτέρας καὶ παθητικωτέρας· παριστᾷ ὅμως τὰς ἐκλεκτοτέρας μὲ πολλὴν ἐπιτηδειότητα καὶ συγκινητικὴν τῆς ψυχῆς δύναμιν.

Εἰς δεῖγμα φέρομεν ἐνταῦθα δύο τῶν καλητέρων

13.

« Τὸν Νάστον ἔρχεται ζητῶν πολεμιστὴς ὡραῖος.
Ἀλλ' ἔχει μέτωπον ὠχρὸν, βκέζων δὲ κλονεῖται.
Ὁ Θάνος ὁ καλλίζωνος, ὁ Θάνος ὁ γενναῖος
Τί ἔχει καὶ λυπεῖται;
Φθάνει πλησίον καὶ γλυκὰ μὲ τὴν παλάμην κρούει,
Τὸν σύντροφον τὸν προσφιλῆ.
— Νάστε! — Ματαίως τὸν καλεῖ.
Ὁ Νάστος δὲν ἀκούει.

11.

Νάστε!—Τί θέλεις;—ἄκουσον προσεκτικὸς καὶ σύννους·
Βραχὺς ὁ χρόνος, ἄλλοτε τὸν φίλον δὲν θὰ θ' ἀκουσῇς.
Μένω ἐδῶ παραστατῶν εἰς τοὺς ἐσχάτους θρήνους
Πατρίδος ναυαγούσης.
Τοῦ πληγωμένου μου πατρὸς ἐγγὺς νὰ πέσω θέλω.
Ἐὰν δ' ἡ χάρις τοῦρανοῦ
Σὲ φέρῃ πέραν τοῦ βουνοῦ,
Ἰδοὺ τί παραγγέλλω.

15.

Νὰ σπεύσῃς ὅπου δυστυχὴς ἡ μάνα μου πιστεύει
Νὰ μᾶς ἰδῇ. Μὴ μὲ διπλῆν τὴν τραυματίσῃς σπάθην·
Εἰπέ την, ὅτ' ἐχήρευσε, πλὴν μὴν εἰπῇς, ἐχάθην·
Ὁ λόγος τὴν φονεύει.
Εἰπέ την, ὅτι ἔταξα καλήτερος νὰ γείνω
Κ' εἰς ἐρημίαν σκοτεινὴν
Τοῦ κόσμου τούτου τὴν σκηνὴν
Διὰ παντὸς ἀφήνω.

16.

» Κλαίεις; σ' ἐπίκρανα πολὺ· ἄς σε παρηγορήσω.
» Κληρονομῶ τὰ μίση σου κ' ὑπόσχομαι τὰς πρώτας,
» Ὡς καὶ τὰς ἄλλας σφάλσεις μου, νὰ τὰς φιλοδωρήσω
Εἰ μόνον ἐξωμόσῃς —
Εἶπε καὶ τὸν ἐφίλησε μὲ πικρομμένα χείλη·
Πλέον κάνεις δὲν ὁμιλεῖ,
Συμπλέκονται σιωπηλοὶ
Οἱ τεθλιμμένοι φίλοι. »

Ἰδοὺ ἡ ἑτέρα·

19.

« Συνομιλοῦν τὰ θέματα τῆς πείνης καὶ τῆς νόσου
Καὶ εἰς τοὺς λόγους πλέκεται ἀστεϊσμὸς ἢ σκῶμμα.
Γελοῦν πολλάκις—Κωνσταντᾶ, τί ἄφησες τὸ δῶμα
τοῦ ἄρχοντος πατρός σου;
Δὲν πρέπ' εἰς ἀρχοντόπουλα ὁ πέλεκυς κ' ἡ σμίλη.—
Αὐτὸς, ἀντὶ ν' ἀποκριθῇ,
Τὸ ἔργον του ἀκολουθεῖ
Κινῶν πικρὰ τὰ χείλη.

20.

Καὶ ἰδοὺ βόμβα σείουσα κομήτην φλογισμένον,
Τοὺς ἐπιβούλους κερκυνοῦς ἑτοίμη νὰ κροτήσῃ·
Τινάσσεται ὁ Κωνσταντᾶς, τὸν σφαιροτρυπημένον
Μανδύαν του συμπτύσσει.
Γουμπετεῖ, φασσει τὸ πῦρ, εἰρωνικὸν τὸ βλέμμα
Στρέφων. — Ἰδέ με, τί πατῶ
Ἐγὼ ἀρχόντων θρέμμα.

21.

Ὁ ἀνώπτης τότ' ἐδάκρυσε κ' ἠσπάσθη τὸν ἀνδρεῖον.
Τοῦ θαυμασμοῦ τὸ σέβασμα, τὸ δάκρυ τῆς ἀγάπης
Λὲν τὰ γνωρίζεις, Ἰδραίμ, σὺ μ α λ θ α κ ὸ ς σατράπης
Ἢ δούλων ἢ μισθίων. »

Καθόλου τὸ ποίημα εἶναι καλὸν, συχνὰ παθητικὸν, πολλαχοῦ ὑψηλὸν, πανταχοῦ δ' ἐμπνευστικὸν εὐγενῶν αἰσθημάτων· προσέτι ἡ λέξις εἶναι ἐκλεκτὴ καὶ ἡ στιχουργία εὔρυθμος· εὑρίσκονται ὅμως ἐν αὐτῷ λεκτικά τινα ἁμαρτήματα καὶ φράσεις ἡμαρτημέναι κατ' ἔννοιαν ἢ ἄλλως ἀδόκιμοι· τινὲς δὲ καὶ ἀδιανόητοι. Παραδείγματα τούτων φέρομεν εἰς τὰς σημειώσεις πλειότερα· ἐνταῦθα δὲ σημειοῦμεν μόνον τὸ ἐν τῇ 35 στροφῇ χωρίον, ἐν ᾧ λέλει ὅτι *ἄγγελος φυλάττων τὸ καταφύγιον τῶν ἀσθενῶν πρωτίσαις φραγμὸν μεταξὺ τῶν τυράννων καὶ τῶν θυμάτων· τὴν δᾷδα τοῦ θανάτου*; καὶ ἔτι τὸ ἐν τῇ 37 στροφῇ χωρίον,

» Καὶ ῥάκη τῆς προτοῦ ζωῆς ἐπιπολάζουν κρύα
εἰς τῆς φθορᾶς τὸ δρᾶμα, »

χωρία σκοτεινὰ καὶ γριφώδη διὰ τὴν κατάχρησιν τῆς μεταφορᾶς. Τοιαῦται δὲ καθίστανται αἱ φράσεις, ὅταν πᾶσαι ἢ αἱ πλεῖσται λέξεις αὐτῶν λαμβάνωνται μεταφορικῶς, ὡς ἐνταῦθα. Ἐὰν ἀρετὴ τῆς παντομιμικῆς ἦναι νὰ παριστᾷ διὰ τῶν σχηματισμῶν καὶ κινήσεων τοῦ σώματος οὐχὶ μόνον τὰ πρόσωπα καὶ τὰς πράξεις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐσωτερικὰ ἐννοήματα καὶ πάθη αὐτῶν, καὶ νὰ τὰ παριστᾷ οὕτως, ὥστε νὰ δύνηται ὁ θεατὴς νὰ λέγῃ ὅ,τι πάλαι ποτὲ εἶπε τῷ τινα παντόμιμον ὁ κυνικὸς Δημήτριος « ἀκούω, ἄνθρωπε, ἃ ποιεῖς· οὐχ ὁρῶ μόνον· » ἀρετὴ τῆς ποιήσεως εἶναι τὸ ἀνάπαλιν νὰ ζωγραφῇ τὰ αἰσθητὰ πράγματα εἰς τὴν φαντασίαν του ἀκούοντος διὰ λέξεων οὕτως, ὥστε ὁ ἀκροατὴς νὰ δύνηται νὰ λέγῃ· Ὁρῶ, ἄνθρωπε, ἃ λέγεις, οὐκ ἀκούω μόνον· ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν σπουδάσῃ τις νὰ φαντασθῇ ὅ,τι θέλει ὁ ποιητὴς διὰ τοῦ ἐρηθέντος χωρίου νὰ παραστήσῃ, δὲν θέλει δυνηθῇ νὰ τὸ φαντασθῇ.

Τὸ δὲ προσηρτημένον ποιημάτιον, ἐπιγεγραμμένον *Δάκρυα*, εἶναι ἐλεγεία, ὑπόθεσιν ἔχουσα τὸ κατὰ τὴν χολέραν ἀξιοδάκρυτον δυστύχημα τῆς ἡμετέρας πόλεως. Οἱ στίχοι τῆς ἐλεγείας ταύτης ἐνετάθησαν εἰς δακτυλικὸν ἑξάμετρον, ἀλλά τινες αὐτῶν στεροῦνται τομῆς. Ἐκ τῆς ἐλεγείας ταύτης, ἥτις ἔχει ἱκανὴν ποιητικὴν ἀξίαν, φέρομεν ἐνταῦθα δεῖγμα τὴν πρὸς τὸν ἀοίδιμον Γεννάδιον ἀποστροφήν·

„Τίς νά μοι δείξῃ τὴν γῆν, ἥτις κρύπτει τὸν ἄριστον πάντων;
„Ποῦ νὰ ζητήσω, Γεννάδιε, ποῦ τῆς ταφῆς σου τὸν τόπον;
„Μαύραν κυπάρισσον, ὅπου κοιμᾶσαι, παθὼ νὰ φυτεύσω.
„Γόνυ νὰ κλίνω παθὼ καὶ νὰ σπείρω ἐν ἄνθος κ' ἐν δάκρυ·
„Μέκην εὐαί, τῆς ταφῆς σου νὰ ἴδω ζητῶ ἐν σημεῖον·
„Μέκην ζητῶ κ' ἐλαχίστου μνημείου παρήγορον γράμμα·
„Ἰδὲ κοιμᾶται πατὴρ διδασκάλων, ἀπόστολος φώτων·
„Ἄνευ ὀνόματος, τοῦτο καὶ ἤρκει νὰ δείξῃ ποῦ κεῖται·
„Χῶμα πλὴν ἄκριτον σὲ τὸν ἀοίδιμον ἄνδρα καλύπτει. »

Καὶ ἡ ἐλεγεία αὕτη ἔχει ἱκανὰ ἁμαρτήματα, ἐξ ὧν τινα σημειοῦνται εἰς τὸ τέλος τῆς παρούσης ἐκθέσεως (12).

β'. Ὁ δὲ *Πλάνης* εἶναι ποίημα μυθιστορικὸν, συγκείμενον ἐκ πέντε ᾀσμάτων, τῶν ὁποίων μόνον τὸ πρῶτον εἶναι πλῆρες, τὰ δὲ λοιπὰ προσήχθησαν ἐλλιπῆ.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ πρώτου ᾄσματος εἶναι ἐν πεζῇ συντομίᾳ τὰ ἑξῆς·

Ἐν νήσῳ τινὶ τοῦ Αἰγαίου (πιθανῶς ἐν Λέσβῳ) ναυάγησός τις Θεόδωρος Πλάνης καλούμενος, ἀγνοῶν τοὺς ἰδίους του γονεῖς, ἀνετράφη ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν ἀγαθῶν χριστιανῶν, ὑφ' ὧν καὶ ἐπαιδεύθη ἱκανῶς. Ἡ ἄγνοια τῶν γονέων του, ἡ μόνωσίς του καὶ τὸ ἄδηλον τοῦ μέλλοντός του, ἐπλήρου λύπης καὶ ταραχῆς τὴν φύσει εὐπαθῆ καὶ εἰς μελαγχολίαν ἐπιρρέπῃ του καρδίαν. Ἐνῷ δ' ἐσπέραν τινὰ πλήρης μελαγχολικῶν σκέψεων περιεπάτει μόνος ἐντὸς τῆς πόλεως καὶ ἦτο πλησίον εἰς κηπόν τινα τουρκικὸν, αἴφνης καλεῖται διὰ χειρονομίας ἐντὸς αὐτοῦ ὑπ' ὀθωμανίδος νεανίδος λίαν ἐλεεινοῦς, θυγατρὸς μεγιστᾶνος, ἐρασθείσης αὐτοῦ ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἡ πρώτη αὕτη συνέντευξις ἐχρησίμευσε νὰ ἀνάψῃ εἰς τὰ στήθη ἀμφοτέρων τὴν φλόγα τοῦ ἔρωτος, ἥτις βαθυτέρα ἐπινεμεται καὶ καταναλίσκει τὰς μέχρι τοῦδε ἀπείρους τοῦ πόθους τούτου καρδίας· ἀλλ' ἀκολούθως ὁ φλογερὸς οὗτος θεὸς εἰσήγαγε τοὺς ἐραστὰς καὶ εἰς τὴν ἡμερόεσσαν καὶ γλυκύδωρόν του μητέρα.

Ὁ νέος φοβούμενος μὴ φωραθῇ καὶ κινδυνεύσῃ αὐτὸς ἐκ τῆς ὀργῆς τοῦ πατρὸς τῆς Ὀθωμανίδος, ἐμβάλῃ δὲ καὶ τὴν ζωὴν ταύτης εἰς κίνδυνον, σπουδάζει νὰ τὴν πείσῃ νὰ φύγωσιν ἐκ τῆς νήσου εἰς τὴν ἀλλοδαπήν· ἡ δὲ νέα τὸ πρῶτον μὲν ἐδίσταζε, λυπουμένη τοὺς γονεῖς της· ἀλλὰ τελευταῖον παρεδόθη ὁλόκληρος εἰς τὸν ἔρωτά της, τοῦ ὁποίου τὰ προστάγματα ἐπενήργησαν εἰς τὴν καρδίαν της ἰσχυρότερον παρὰ τὴν φιλοστοργίαν καὶ τὰ προστάγματα τῆς θρησκείας της. Ἐν τούτοις βλέπει αἴφνης ἡ Γιουλναρὲ (τοῦτο εἶχεν ὄνομα ἡ Ὀθωμανὶς) τὸν ἄραβα δοῦλον τοῦ πατρός της κατασκοποῦντα αὐτοὺς ἐκ τῆς ὀπῆς τῆς θύρας, καὶ ἔντρομος λέγει εἰς τὸν Πλάνητα νὰ φύγῃ εὐθύς. Παραχρῆμα ἔφθασε καὶ ὁ πατήρ της· λαβὼν διὰ τοῦ ἄραβος γνῶσιν τοῦ πράγματος, καὶ ἤρχισε νὰ κρούῃ ἰσχυρῶς τὴν θύραν. Μόλις δ' ἔρθασεν ὁ Πλάνης νὰ χαλασθῇ ἀπὸ τῆς θυρίδος διὰ σχοινίου, καὶ ἡ θύρα ἠνοίχθη διὰ τῆς βίας· εὑρέθη δ' ἐν τῷ θαλάμῳ μόνη ἡ νεᾶνις κειμένη λειπόθυμος. Ὁ πατὴρ συγκαλεῖ ἀμέσως διὰ κραυγῶν τοὺς δούλους του, τρέχει μετ' αὐτῶν εἰς τὸν κῆπον εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀπίστου· ἀλλ' οὗτος μὲν οὐδαμοῦ εὑρίσκεται, εὑρίσκεται δὲ μόνος ὁ ἀραψαίματόφυρτος, τετραυματισμένος θανατηφόρως ἐπὶ τοῦ φραγκίλου δι' ἐγχειριδίου. Τοῦτο ἐξελκύσας ὁ βέης ἀναγινώσκει ἐπ' αὐτοῦ τὰ ἑξῆς; μὲ χρυσᾶ στοιχεῖα κεχαραγμένα·

« Ζυγὸν δουλικὸν δὲν φέρει ὁ φέρων με·
Θρέμμα Ὀλύμπου καὶ γέννημα τῶν θεσσαλικῶν Φερῶν,
Δῆμος Πλάνης.
Ὃν ὤμοσας τρὶς, ὦ Δῆμε, ἐθνικοῦ ὅρκον· Πίστις, Πατρίς. »

Ἅμα ἀναγνοὺς ταῦτα ὁ βέης καταλαμβάνεται ὑπὸ φρίκης καὶ φαίνεται ἔξω φρενῶν. Ἐπαναλαμβάνει πολλάκις τὸν τελευταῖον στίχον καὶ ἐκφωνεῖ τοιαύτας ἄλλας λέξεις ὁποῖαι δηλοῦσιν, ὅτι ἡ μάχαιρα ἦτο γνωστὴ εἰς αὐτὸν, καὶ ὅτι μεγάλου τινὸς κακοῦ μνήμη ἐβάρυνε τὴν συνείδησίν του.

Εἰς τὸ Β'. ᾆσμα ὁ Πλάνης καταλείπει τὴν πατρίδα του, ἐπιβαίνει εἰς ἀτμόπλοιον καὶ πλέει πρὸς τὴν Ἑλλάδα· καθήσας δὲ ἐπὶ τῆς πρύμνης τοῦ ἀτμοπλοίου ἄδει σιγαλὰ ᾆσμά τι, ἐνῷ ἀποχαιρετίζει περιπαθῶς τὴν πατρίδα του καὶ τραγῳδεῖ τὰ δυστυχήματά του. Ὅλον τὸ ᾆσμα εἶναι μελαγχολικώτατον, ἀληθὴς ἔκφρασις περιπαθεστάτης καὶ πυρεσσούσης ψυχῆς· στροφαὶ δέ τινες αὐτοῦ εἶναι θαυμάσιαι. Εἰς δεῖγμα φέρομεν ἐνταῦθα στροφάς τινας, δι' ὧν ὑπεμφαίνει, ὅτι ἡ ἐρωμένη του δὲν ὑπάρχει πλέον εἰς τὴν ζωήν·

ια.

. . . . . .

» Ἐπλανώμην εἰς ὄρος· ἡ κόμη
Ἔπλεε τῶν ἀρωμάτων εἰς ἀκείνων
Ποταμὸν· καὶ ἡ θόλος ἦν ὅλος
Τῆς αἰθρίας χρυσοῦς ὁ κυρὸς.

ιβ.

Αἴφνης τότε μ' ἔφαν' εἰς τοὺς βράχους
Κυκείμενον, ξανθόκομος νέα,
Ἣν ἐκείνα, ἡ νέα μου φίλη,
Ἣν τὸ ἄστρον μου τὸ πολικόν.

Καὶ μ' ἐφάνη, αὐτὴ διὰ κάχους
Πρὸς ἐμὲ πῶς εὐθὺς προσχώρει.
Μὲ προέφθασεν, ὅτε ἡ ἀείλη
Ἦν ὀμία καὶ φῶς μαγικόν.

ιγ.

Μὲ προέφθασε καὶ κεκμηκυῖα
Ἐπὶ ἄκρας ἐστήριξε βράχου
Τὴν καλὴν, τὴν λευκὴν της ὠλένην,
Κ' ἔστη ἔχουσα ὄψιν ὀμβρίαν.

. . . . . .

(Παραλείπονται ἐνταῦθα στροφαί τινες)

ιζ.

Ἐκυμάτουν ἐπὶ τοῦ τραχήλου
Οἱ μακροὶ καὶ χρυσοῖ βόστρυχοί της
Καὶ κατέπιπτεν ὁ μυροφόρος
Τῶν βοστρύχων της ἀτάγδην ἱδρώς.

Καὶ τὸ βλέμμ' ἀτενὲς μοι προσήλου,
Καὶ ἀκρόβρεκτοι οἱ κυανοί της
Ὀφθαλμοί, ὡς διττὴ ὀβροφόρος,
Κρήνη ἦν, καὶ ὁ χρώς της ὠχρός.

ιζ.

Μικρὴν ἔστη· καὶ ἐπειτ' ἀνοίγει
Τὸ κλειστὸν ἕως τόσε τῆς στόμα·
Θέλεις, λέγει, ὦ φίλε μου, θέλεις
Ἡ καρδία μου πάντοτε σή.
Καὶ ἐστάθην προσέχων, μὴ φύγῃ
Σύλλαβή τις τὸ οὖς μου, ἢ τοῦτο
Βλέπω τι, κ' ἡ ψυχή μου ἐχάρη,
Καὶ οἱ λόγοι της μ' ἦσαν χρυσοί.

ιη.

Φύγε, φύγε! Πολύτιμοι μ' εἶναι
Αἱ ἡμέραι σου, Ἄλν ἐναντία
Μέχρι τοῦδε ἡ τύχη ἐφάνη,
Φύγε, θέλω, ἡ καρδία μου σή!
Καὶ ὁ σύλλογος τῆς οὐτος κ' αἱ δίναι
Θὰ παρέλθωσιν· ἢ, ἂν εὐθὺς
Δὲν ἀνέξῃ, αἱ αὐραναι, Πλάνη,
Μὲ προσμένουσι θέλ' αἱ χρυσοί.

ιθ.

Ναί, ἐκεῖ . . . ἀλλ' ἀμίαντον μένει
Παρεκεῖθεν τῆς παρθένου τὸ ἄγμα.
Τὴν ἐκπνέει λυγμὸς καὶ ἀκαρῶν
Πλῆθος τοὺς ὀφθαλμοὺς της θολοῖ.
. . . . . .

κ.

Τὴν δεξιάν τῶν κρίνων μοι δίδει,
Καὶ μοι λέγει· « τὴν δέσμην μου, Πλάνη,
Δέξαι· ἔρωτος εἶν' αἰωνίου
Καὶ φιλίας αὐτὴ ἀῤῥαβών.
Ἀλλὰ φύγε! καιρὸς εἶναι ἤδη
Κιδυνεύεις, ἂν μείνῃς· ναί, φθάνει.
Τοῦτο ἄπελθε τῆς ἀεῖδίου
Πίστεώς μου τὸ δεῖγμα λαβών.

κα.

Πλάνη, χαῖρε! Ὑγίαινε, Πλάνη . . . .
Τὴν λευκὴν ν' ἀσπασθῶ δεξιάν της
Καὶ τὴν θέσμην νὰ λάβω τῶν κρίνων
Σπεύδω τότε ἐγὼ ἐν χερῒ.
Ἀλλὰ — ποία ὁράματος πλάνη,
Τὴν ἀέριον ψαύω σκιάν της,
Πρὸς ἐκείνην τὴν χεῖρά μου τείνων.
Σκληρὰ τόνειρον, πλάνη σκληρά.

κβ'.

Καὶ τὴν εἰδ' ἀναβλέψας εἰς βράχους,
Καὶ νὰ ὁράμω ἐκείνης ὀπίσω
Θέλω . . . Ποῦ, Πλάνη, θέλεις νὰ ὁράμῃς;
Ὦ! τὰ ἤπατα μ' εἶναι νεκρά.
Νὰ τὴν φθάσω πωῶ διὰ τάχους.
Μήτε γόν' ἠμπορῶ νὰ λιγύσω·
Προσπαθῶ . . . ἀλλὰ ποῦ αἱ δυνάμεις;
Σκληρὰ τόνειρον, πλάνη σκληρά.

κγ'.

» Γκιουλναρέ! νὰ φωνήσω πασχίζω·
Γλωσσοπέδη σκληρὰ μὲ κατέχει·
Πάλιν θέλω νὰ ὁρόμω, ματαίως·
Νὰ τὴν ἴδω πωῶ· ζοφερὰ
Αἴφνης πέριξ ἀχλὺς . . . .
. . . . . .

κδ'.

Δὲν τὴν εἶδον, ποτὲ δὲν τὴν εἶδον·
Ἠρανίσθ' ἡ τερπνὴ ὀπτασία.
Ὦ! κακοῦ, ὦς ἐλπίς, ὦς νεφέλη.
Δὲν τὴν εἶδον ποτὲ τοῦ λοιποῦ.
Καὶ ἀπέμεινα ἄνευ ἐλπίδων
Καὶ δὲν μ' ἔμεινν' ἐλπὶς πλέον μία.
Καὶ πεθῶ . . . Τί πεθῶ, δὲν μοι μέλλει.
Καὶ ὑπάγω . . . Τίς οἶδε τὸ ποῦ;

Εἰς τὸ γ' ᾆσμα φθάνει ὁ Πλάνης εἰς τὰς Ἀθήνας, ὅπου λαμβάνει διαφόρους ἐκ τῶν Ἑλληνικῶν πραγμάτων ἐντυπώσεις, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ περιγραφὴ παρελείφθη εἰς τὸ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν τεθὲν μέρος τοῦ ᾄσματος. Κτεῖνα δὲ μόνον ᾠδή τις τοῦ Πλάνητος εἰς ἀνθύλλιόν τι τοῦ Πάρνηθος, πλήρης καὶ αὐτὴ πάθους, ἐνιαχοῦ δὲ βλάσφημος, παριστῶσα τὸν σφοδρὸν καὶ ἄπελπιν χαρακτῆρα τοῦ νέου καὶ τὸν μέγαν πυρετὸν τῆς καρδίας του.

Εἰς τὸ δ' ᾆσμα μεταφέρει ἡμᾶς ὁ ποιητὴς εἰς τὸ ὄρος τοῦ Ἄθωνος, ὅπου οἱ μοναχοί, οὐσης ἤδη μεγάλης ἑβδομάδος, τελοῦσι τὰς συνήθεις παννυχίδας. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὁρᾶται καὶ νέηλύς τις προσβύτης, ἄγνωστος, τοῦ ὁποίου τὸ ἀπαίσιον πρόσωπον, ἡ πλήρης ταραχῆς στάσις, καὶ οἱ στεναγμοὶ προδίδουσι τὸ βαρὺ φορτίον τῆς συνειδήσεώς του. Ὁ προσβύτης οὗτος γίνεται ὑπόθεσις διαφόρων ὁμιλιῶν τῶν μοναχῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ διαφόρων εἰκασιῶν. Τέλος περιπίπτει αἴφνης εἰς ὀξυτάτην νόσον ἐν τῷ κελλίῳ του, ζητεῖ νὰ ἐξομολογηθῇ, καὶ φανερώνει ἐν τῇ ἐξομολογήσει του, ὅτι αὐτὸς ἦτο Φεβράϊος, Δήμος καλούμενος, ὅτι ἦτο πατὴρ τοῦ Θεοδώρου Πλάνητος, ὅτι καταπατήσας τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁρόσῃ ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ὅρκον, προέδωκε τὴν Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, ἐξώρισε τὴν πατρῴαν του πίστιν, καὶ ἠμείφθη ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς ἐξουσίας μὲ πλούτη καὶ μὲ τὸ ἀξίωμα τοῦ βέη. Ἀποθανούσης δ' ἐκ λύπης τῆς πρώτης συζύγου του, ἐξ ἧς εἶχε γεννήσῃ τὸν Πλάνητα, ἐνυμφεύθη τὸ δεύτερον Ὀθωμανίδα, ἐξ ἧς ἐγέννησε τὴν Γκιουλναρέν· ὅτι τὸν ἐκ τῆς πρώτης συζύγου του ἀνήλικον υἱόν του ἀφῄρεσαν ἀπ' αὐτοῦ χριστιανικαὶ χεῖρες. Μαθὼν δὲ τὴν τότε νέαν ἐθνεγερσίαν καὶ τὴν τοῦ υἱοῦ του Πλάνητος μετ' ἄλλων Ἑλλήνων εἰς Θεσσαλίαν ἐκστρατείαν, καὶ γινώσκων, ὅτι καὶ οἱ Πατέρες ἡτοίμαζον νὰ στείλωσιν ἐκεῖ ἔνοπλον βοήθειαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν καλογήρου τινὸς Ἰγνατίου τὸ ὄνομα, παρακαλεῖ νὰ γνωστοποιήσῃ δι' αὐτοῦ εἰς τὸν ῥηθέντα υἱόν του, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ πατήρ του, ὅτι ἀποθνήκει ἐν συντριβῇ καρδίας καὶ ἀπαγνώσει διὰ τὰς πράξεις του, τῶν ὁποίων τὸν ῥύπον ἐπεθύμει νὰ ἐκπλύνῃ διὰ τοῦ αἵματός του, ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, ἀλλ' ἀδυνατῶν στέλλει εἰς τὸν ἀγωνιζόμενον υἱόν του μόνον τὸ ξίφος του.

Εἰς δὲ τὸ ε. καὶ τελευταῖον ᾆσμα φαίνεται ὁ Πλάνης μαχητὴς τῆς ἐλευθερίας, ἐν Θεσσαλίᾳ, ὅπου μανθάνει παρὰ τοῦ Ἰγνατίου τὸν πατέρα του καὶ τὰ περὶ τοῦ πατρός του· κατανοήσας δὲ τὸ φρικῶδες διπλοῦν του δυστύχημα, ὅτι δηλαδὴ εἶναι υἱὸς ἐξωμότου καὶ αἱρομάκτης, βυθίζεται εἰς βαθεῖαν λύπην καὶ ἀπελπισίαν, καὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ῥίπτεται κατὰ κρημνοῦ εἰς τὸν παραῤῥέοντα ποταμὸν καὶ πνίγεται εἰς τὰ ὕδατά του.

Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι ἀναντιῤῥήτως ἄξιον λόγου διὰ τὴν πλουσίαν εὕρεσιν, διὰ τὴν ἔντεχνον πλοκὴν τοῦ μύθου καὶ τὴν σύστασιν καὶ οἰκονομίαν τῶν πραγμάτων, διὰ τὴν ζωηρότητα καὶ τὸ ἐπαγωγὸν τῶν παραστάσεων, διὰ τὴν θερμότητα τοῦ ἐπικρατοῦντος αἰσθήματος, διὰ τὴν λυρικὴν ποικιλίαν τοῦ μέτρου. Τὸ ποίημα τοῦτο φαίνεται προϊὸν πνεύματος πεπλουτισμένου ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἀρχαίων καὶ νεωτέρων ποιητῶν, πεπροικισμένου μὲ φαντασίαν ζωηρὰν καὶ αἴσθημα θερμὸν, γνωρίζοντος δὲ νὰ ζωγραφῇ τὰ πράγματα μὲ γοητευτικὸν χρωματισμὸν, τοῦ ὁποίου τὴν γοητείαν αὐξάνει πολλαχοῦ μελαγχολικόν τι σκιόφως. Ἀλλ' ὅμως δὲν καθαρεύει ψεγμάτων.

Ἂν καὶ ὁ ποιητὴς ἔχῃ προφανῶς ἀκριβῆ γνῶσιν τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης, διέφυγον ὅμως αὐτὸν ὀλίγα τινὰ γραμματικὰ ἁμαρτήματα (13). Ἐκτὸς τούτου συνάπτει πολλαχοῦ λέξεις καὶ φράσεις Ὁμηρικὰς ἢ Πινδαρικὰς μὲ χυδαίας (14), τύπους τῆς ἀρχαίας γραμματικῆς μὲ τοὺς τῆς νεωτέρας (15)· μεταχειρίζεται ὑπερβατὰ ὅλως ἀσυνήθη εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν, καθιστῶντα ἐνιαχοῦ τὴν φράσιν σκοτεινὴν καὶ γριφώδη (16)· περιπίπτει πολλαχοῦ εἰς ταυτολογίαν ἤτοι ἐπανάληψιν τῆς αὐτῆς ἐννοίας ἐν ἄλλαις λέξεσι (17), καὶ ἔτι εἰς ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν λέξεων ἐν τῇ αὐτῇ στροφῇ (18), ἢ χ. ἢ ἐν λέξεων ὅλως πλεοναζουσῶν εἰς τὴν φράσιν (19) ἀποστρέφει συχνὰ τὰς ληκτικὰς τῶν λέξεων διφθόγγους καὶ τὰ μακρὰ ληκτικὰ φωνήεντα καὶ ἀποστρέφει αὐτὰ καὶ τονιζόμενα· ὅπερ προσβάλλει λίαν τραχέως τὴν ἀκοὴν (20).

Προσέτι παρατηροῦνται φράσεις τινὲς κατ' ἔννοιαν σόλοικοι, οἷαι αἱ ἑξῆς· ὑπὸ σκότος βαθὺ κεκυφώς (Α. 30)· ἡ ψυχή μου πλανᾶται καὶ ἀεροβατεῖ εἰς χώρας ἀύλους (Β. 2). Γυμνὸς ἀνθρωπίνης καρδίας, καὶ γυμνὸς ψυχῆς· (Γ. 45)· μεταφοραὶ ἀτυχεῖς, οἷα ἡ

Ἐξηντλεῖτο τοῦ στήθους μας ἡ ἰκμὰς τοῦ θάῤῥους (Α. 57)

παραβολαὶ ἀνάρμοστοι, οἷα ἡ ἐν Α. 15. « Καθὼς δρῦν τοῦ ὄρους σαλεύει πρὸ θέλημον βιαία νότου πνοὴ, καὶ σπεύδει ὁ ναύτης εἰς τὴν προκυμαίαν, ὁμοίως πτοεῖ τὸν νοῦν τοῦ Πλάνητος καὶ φόβος καὶ ἐλπίς. » Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐλπὶς δὲν πτοεῖ· ἀδοκίμως δ' ἐλέχθη καὶ τὸ ὁ φόβος πτοεῖ = ὁ φόβος φοβεῖ.

Ἡ δὲ στιχουργία εἶναι πολλαχοῦ κακόῤῥυθμος, προερχομένης τῆς κακορῥυθμίας ἐκ τῆς συχνῆς χρήσεως συλλαβῶν ἀτόνων ἐν τῇ ἄρσει καὶ τὸ ἀνάπαλιν τετονισμένων ἐν τῇ θέσει τοῦ ῥυθμοῦ, καὶ ἐκ τῆς ἐλλείψεως τῆς προσηκούσης τομῆς. Ἠθέλομεν ὑπερβῆ πολὺ τὸ μέτρον τῆς παρούσης ἐκθέσεως, ἐὰν ἐπεχειροῦμεν ἐνταῦθα νὰ ἐξετάσωμεν, τίνες ἄτονοι συλλαβαὶ καὶ εἰς τίνας χώρας ἐδύναντο νὰ τεθῶσιν ἐν ἄρσει χωρὶς κακορῥυθμίας. Περὶ δὲ τῆς τομῆς φρονοῦμεν, ὅτι τὸ μετ' ἀνακρούσεως τετράμετρον δακτυλικὸν μέτρον, εἰς ὃ ἐνέτεινεν ὁ ποιητὴς τὰς πλείστας τοῦ ποιήματός του στροφὰς, ἀπαιτεῖ τομὴν εἰς μίαν τινὰ τῶν συλλαβῶν τοῦ δευτέρου δακτύλου, καὶ ἀποβαίνει χωρὶς τοιαύτης τομῆς κακόῤῥυθμον.

Ἔτι μεγαλήτερον τῆς στιχουργίας ἔλλειμμα κρίνομεν τὸν εἰς δύο στίχους χωρισμὸν τοῦ ἄῤῥου καὶ τοῦ οὐσιαστικοῦ, τῆς προθέσεως καὶ τοῦ συντεταγμένου μετ' αὐτῆς ὀνόματος καὶ μάλιστα τῶν μερῶν μιᾶς λέξεως· ἡ διαίρεσις τῆς λέξεως εἰς δύο στίχους ἐν στιχουργίᾳ ὁμοιοκαταλήκτῳ, ὡς ἐν τῷ παραδείγματι

Πενθῶν ὁ ἡγούμενος ἀπὸ τῆς πύ-
λης τὸ Εὐαγγέλιον θέλει εἰπεῖ. (Γ. 4).

φθείρει τὸ ἀληθὲς χαρακτηριστικὸν τῆς ὁμοιοκαταληξίας, δι' ὃ αὕτη ἀρέσκει· ἔχει δὲ καὶ τι γελοῖον.

Παραλείπομεν ἐνταῦθα συντομίας χάριν ἄλλα τινὰ μικρότερα τῆς στιχουργίας ψέγματα.

Ἐπὶ τέλους παρατηροῦμεν, ὅτι ὁ χαρακτὴρ τοῦ τε ἥρωος καὶ τῶν ἄλλων πρωτευόντων ἐν τῷ ποιήματι προσώπων εἶναι πεπλασμένοι κατὰ τὸν τύπον τῶν ἡρώων τῆς βυρωνικῆς ποιήτεως· ἡ δ' ἐκ τοῦ βίου αὐτῶν δραματουργία εἶναι τοιαύτη, ὁποίαν, καὶ ἂν ἡ τέχνη ἀποδέχηται, ἡ ἠθικὴ ἀποδοκιμάζει. Συγκρίνοντες τὸν χαρακτῆρα τοῦ νέου Πλάνητος πρὸς τὸν τοῦ γέροντος, εὑρίσκομεν τὸν τούτου ἀκινδυνώτερον· διότι, καὶ ἂν ἔπραξε μέγα κακούργημα, ἂν κατεπάτησε τὸν ὅρκον του, ἂν προέδωκε τοὺς ὁμογενεῖς του, ἂν ἐξώμοσε τὴν πίστιν τῶν πατέρων του, ἐπὶ τέλους ὅμως μετανοεῖ, ἐπιστρέφει εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, θρηνεῖ μετὰ συντριβῆς καρδίας τὰς πράξεις του, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐκπλύνῃ τὸν ῥύπον αὐτῶν μὲ τὸ αἷμά του· καὶ δεικνύων οὕτως, ὅτι τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα οὐδέποτε ἐτέθεσθη ὁλοκλήρως ἐν τῇ καρδίᾳ του, συνδιαλλάσσεται ὁπωσοῦν μεθ' ἡμῶν. Ὁ δὲ νέος Πλάνης ἐξ ἀρχῆς ἕως τέλους κλυδωνίζεται ὑπὸ τῶν σφοδρῶν του παθῶν, ἅτινα πνίγουσι πᾶν θρησκευτικὸν ἐν τῇ καρδίᾳ του αἴσθημα, ἑπομένως καὶ πᾶσαν ἐλπίδα· διὸ δὲν ἐκφέρει, εἰμὴ λόγους μίσους τοῦ κόσμου καὶ ἀπελπισίας, θρήνους καὶ βλασφημίας, καὶ τέλος ἀποθνήσκει αὐτόχειρ. Οὔτε ἡ λύπη ἕνεκα τῆς στερήσεως τῆς περιπαθοῦς ἐρωμένης του, οὔτε ἡ θλίψις ἕνεκα τῆς τελευταίας τῶν περὶ τὸν γεννήτορά του ἀποκαλύψεως, ἐξ ἧς ἔμαθεν ὅτι περιέπεσεν ἐξ ἀγνοίας εἰς μέγα δυστύχημα, παραπλήσιον μὲ τὸ τραγῳδούμενον ἀρχαῖον δυστύχημα τοῦ Οἰδίποδος, δὲν ἤθελον ὑπερισχύσῃ οὕτως ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ὥστε νὰ γεννήσωσι τὴν φρικώδη ἐκείνην τελευταίαν ἀπόφασιν, ἐὰν θρησκευτικὸς σπινθὴρ ἐσώζετο ἐν αὐτῷ. Διατί μᾶλλον νὰ μὴ ἀποθάνῃ μαχόμενος ὑπὲρ τῆς πατρίδος του; ἢ διατί νὰ μὴ συνδιαλλάξῃ αὐτὸν ὁ ποιητὴς ἄλλως πως μὲ τὴν ἠθικὴν εἰς τὸ τέλος τοῦ βίου του, ὡς συνδιήλλαξε τὸν κακοῦργον πατέρα του; Γνωρίζομεν ὅτι ἡ τέχνη δὲν εἶναι δούλη τῆς ἠθικῆς, ὅτι ἀντικείμενον ἐκείνης εἶναι τὸ καλὸν καὶ σκοπὸς νὰ ἀρέσῃ, ἐνῷ ταύτης ἀντικείμενον εἶναι τὸ ἀγαθὸν καὶ σκοπὸς ἡ σύστασις αὐτοῦ καὶ πραγμάτωσις ἐν τῷ κόσμῳ· ἀλλὰ, καὶ ἂν τὸ ὄντως καλὸν καὶ τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον τῆς πλατωνικῆς δοξασίας ὑποτεθῶσιν οὐσιωδῶς διάφορα, δὲν ἔχουσιν ἄρα τοιαύτην πρὸς ἄλληλα

σχέσιν, ὥστε τὸ ἀγαθὸν, προστιθέμενον εἰς τὸ καλὸν νὰ καθιστᾷ τοῦτο καλήτερον; Ἐὰν ἡ πραγμάτωσις τοῦ ἀγαθοῦ εἶναι ὁ ὑπέρτατος τοῦ ἀνθρώπου σκοπὸς ἐν τῷ κόσμῳ, διὰ τί καὶ ἡ τέχνη νὰ μὴ ὑπηρετῇ ἀρνητικῶς τοὐλάχιστον πρὸς αὐτόν, ὑπηρεύουσα μὲν τὸν ἴδιον αὐτῆς σκοπὸν, τὸ ἀρέσκειν, ἀλλ' οὕτως, ὅπως δὲν διακωλύει ἐκεῖνον; Τέλος πάντων εἰς ἔθνος λαβὸν πολιτικὴν ὕπαρξιν πρὸ ὀλίγου καὶ χρείαν ἔχον ἠθικῆς διαπλάσεως δὲν ἀποβαίνουσιν ἐπικίνδυνα τὰ προϊόντα τῆς τέχνης, ὅταν αὕτη εἰς μηδὲν ἄλλο ἀποβλέπῃ, ἢ τὸ ἀρέσκειν; Περὶ τῆς μεγάλης ἐπιῤῥοῆς τῆς ποιήσεως εἰς τὴν διάπλασιν τῶν πολιτῶν καὶ τῆς ὀφειλομένης μεγάλης περὶ αὐτῆς φροντίδος τῆς πολιτείας πολλὰ καὶ πολλοῦ λόγου ἄξια εἶπεν ὁ Πλάτων ἐν τῇ Πολιτείᾳ αὐτοῦ (Βιβλ. Β'. καὶ Γ'.) ἅτινα ὀφείλουσι μάλιστα οἱ νέοι ἡμῶν ποιηταὶ, ὡς ποιηταὶ πολιτείας ἀρτιουστάτου, νὰ ἀναγνῶσιν ἐπιμελῶς.

γ'. Τὸ δὲ ποίημα, ὁ *Λάμπρος* ἀνήκει εἰς τὸ ἐπικὸν (διηγηματικὸν) τῆς ποιήσεως γένος, καὶ σκοπὸν ἔχει τὴν διήγησιν τῶν πράξεων τοῦ περιφήμου ἀθλητοῦ Λάμπρου Κατσόνη, ὅστις περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας ἐν τῷ Λίγαιῳ καὶ ἐσάλπισε τὸ προανάκρουσμα, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ γενικοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνος τοῦ ΑΩΚΑ ἔτους.

Ὁ ποιητὴς, εἰπὼν ἐκ μετριοφροσύνης ἐν προοιμίῳ, ὅτι δὲν ἐρεύει δόξαν ἀοιδοῦ, ἀλλὰ σκοπὸν ἔχει μόνον νὰ ῥίψῃ ἐν ἄνθος ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ ἥρωός του, ἀποστρέφεται πρὸς τὴν Ἑλλάδα καὶ κατόπιν εἰσέρχεται εἰς τὴν διήγησιν. Καὶ πρῶτον ἱστορεῖ ἐν συντόμῳ μὲ ποιητικὰ χρώματα καὶ μὲ χάριν τὸν τόπον τῆς γεννήσεως τοῦ Λάμπρου, τὸ φιλελεύθερον φρόνημά του, τὴν μετάβασίν του εἰς Ὕδραν, τὴν ἐπιδοσίν του καὶ ἄσκησιν εἰς τὰ ναυτικὰ, ἐπιδηλῶν, ὅτι, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ μεγάλη Λίκατερίνη ἐκήρυξε τὸν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας, ὁ ἥρως του ἀνεδέχθη προθύμως τὸν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος του ἀγῶνα καὶ ὁπλίσας στολίσκον ἀναυμάχησεν ἐπιτυχῶς πρὸς τὸν ὀθωμανικὸν στόλον δὶς κατὰ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ κατὰ τὴν Δαλματίαν. Κατόπιν περιγράφει ὁμοίως τὴν μὲ τὸν στολίσκον του μετάβασίν του εἰς Κέαν, τὴν ὀχύρωσιν τοῦ Ἰκιμένος τῆς Κορησσοῦ, τὸν ὁποῖον κατέστησε ναύλοχον, τὴν δημηγορίαν του πρὸς τοὺς Κείους, τὴν πρόθυμον τούτων συμμετάληψιν τοῦ ἀγῶνος, καὶ τέλος τὴν κατὰ τὴν νῆσον Ἑλένην ναυμαχίαν τοῦ ἥρωος κατὰ τῶν Ὀθωμανῶν, τοὺς ὁποίους κατεναυμάχησεν. Εἰς δεῖγμα τῆς ἀξίας τοῦ ποιήματος φέρομεν ἐνταῦθα τὰς ἑξῆς στροφὰς, ἀναφερομένας εἰς τὴν ῥηθεῖσαν ναυμαχίαν·

27.

« Μὴ πνέε σήμερον βορᾶς, τόσον σφοδρὸς μὴ πνέε!
Σκῆθι μακρὰν, Σεν-Δελκί! συστέλλων τὰ ἱστία,
Τὸ μέτωπόν σου ἂν ποθῇς νὰ στέψῃς δάφνας νέας,
Δεκάκις ἂν νεμνύνεται εἰς σὲ ἡ Ἀλγερία.
Ὁ Λάμπρος σ' εἶδε καὶ πετᾷ, σὲ ὁρθαίνει, ἰδού τον,
Τὸν τῆς ἀνδρίας στέφανον νὰ σοῦ φιλονεικήσῃ.
Παρ' ὅλων φημιζόμενον ἀκούσωσε τοσοῦτον·
Ἐκ τοῦ πλησίον ἔρχεται καλῶς νὰ σὲ γνωρίσῃ·
Λέμβους μικρὰς τὰ φρούρια τὰ πλέοντα ἐκεῖνα
περιφρονοῦν ὀκτώ.
Ἀλλὰ τὸ δρᾶμα τὸ συμβὰν κατὰ τὴν Σαλαμῖνα
Ἂν σύ ποτε δὲν ἔμαθες, εἶναι γνωστὸν αὐτῷ. »

28.

« Ἡ νῆσος ἡ ἀπέναντι, ἡ φαλακρὰ ἐκείνη,
Ἥτις παρὰ τὴν Ἀττικὴν ἐκτείνεται μακρὰ
Ὡσπερ ναοῦ ἀγροτικοῦ δοκὸς στερρὰ λιθίνη,
Καὶ πλέει εἰς τὰ κύματα ὡς φάλαινα νεκρά,
Τὸ τῆς Ἑλένης ὄνομα διατηρεῖ εἰσέτι.
. . . . . .
Ἐνταῦθα τοῦ ἀφρικανοῦ ἀπήντησε τὰ πλοῖα
ὁ ἥρως μου σκιρτῶν.
Εὐθὺς δὲ ἀμφοτέρωθεν συστέλλουν τὰ ἱστία·
Σημαία μάχης ἐρυθρὰ ἰδοὺ εἰς τὸν ἱστόν! »

29.

« Στρέφει ὁ οἶαξ δεξιά· λευκὴ ἡ πρῴρα ῥίπτει,
Ἀνθίστασ' ὑπερήφανος, ὑψοῦται, ὑπακούει.
Ἐάν τις ἵππου ζωηροῦ τοὺς χαλινοὺς κρατήσῃ,
Οὕτω σκιρτᾷ ἐνῷ ἀρρὼ κ' ἔρως τὸν περιλούει.
Ἐλθόντα δὲ ἀντίπρῳρα πρὸς τὰ τῶν πολεμίων,
Ἐπὶ μιᾶς πλαγιᾶς τινα φυλάττουν ἡσυχίαν·
Τὴν νέρος ἐν τοῖς σπλάγχνοις του τὸ κεραυνὸν ἐγκλεῖον
Οὕτω πολλάκις ἡσυχον σιγμὴν ὁρᾶται μίαν·
Ἀλλ' ἠκουσας; τὸ πρόσταγμα ὁ θάνατος σαλπίζει
τ' ἀπείσιον διδόμενον.
Βροντᾶ μυρίαι ἀντηχοῦν· δίδει πῦρ ἀρχίζει
Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν φρικώδες καὶ μαινόμενον. »

30.

« Ὥρας ἑπτὰ δεκενεκῶ τὸ τηλεβόλον στέλλει
Ἀστράπτον καὶ βροντόφωνον τοῦ μίσους κεραυνούς·
Ὀλόλυξε πνέει ἄνεμος βαρεῖα δὲ νεφέλη
Ἀνέρχεται βραδύτατα πυκνὴ σ' τοὺς οὐρανούς·
Ἀλλὰ τὴν ἡμιέλληνον διὰ νὰ καταισχύνῃ
Καὶ νὰ τιμήσῃ ὁ Θεὸς καὶ αὐτὸς τὸν σταυρὸν,
Ἀμφίβολον τὴν πλάστιγγα ὑπὲρ τοῦ Λάμπρου κλίνει,
Μὲ φόβον αἰφνῆς πανικὸν ταράττων τὸν ἐχθρόν·
Ματαίως ὁ Σεν-Δελῆς εἰσέτι ὡσπερ λέων
Ἀνθίσταται μαχόμενος·
Κ' εἰς τὰς καρδίας προσπαθῶν νὰ σπείρῃ θάρρος νέον,
Ἐδῶ φωνάζει ἀπειλὰς, ἐκεῖ δὲ ὑποσχόμενος. »

Κατόπιν περιγράφει ὁ ποιητὴς τὴν παρὰ τῶν Κείων ὑποδοχὴν τοῦ νικητοῦ. Ἐνῷ οὗτος εἰσέρχεται εἰς τὴν πόλιν, καὶ πολλαχόθεν ἐρρέπτοντο ἄνθη καὶ στέφανοι, βλέπει ὡραίαν τινὰ παρθένον Μαρίαν τὸ ὄνομα ῥίπτουσαν ἀπὸ τοῦ παραθύρου ἐπὶ τῆς κορυφῆς του στέφανον εὐπλεκῆ· ἐρασθεὶς δὲ ταύτης τὴν λαμβάνει εἰς σύζυγόν του. Ἡ διήγησις περατοῦται μὲ ἀπαισιόν τι ὄνειρον τῆς Μαρίας, προμηνύον τὴν κατὰ τὸν Καφηρέα αἱματηρὰν ναυμαχίαν, τῆς ὁποίας τὴν περιγραφὴν ἀπεταμίευσεν ὁ ποιητὴς εἰς ἕτερον ᾆσμα.

Τὸ ποίημα τοῦτο εἶναι ἱστορικὸν, καὶ ὡς τοιοῦτον ἄνευ πλοκῆς καὶ περιπετειῶν. Τὸ λεκτικὸν αὐτοῦ εἶναι καθαρὸν, ἀνηρὸν, πολλαχοῦ μεγαλοπρεπὲς· ἡ στιχουργία εὔρυθμος καὶ ἀκριβής. Ἔχει ὅμως καὶ τινα φέγματα.

Εὐθὺς εἰς τὴν α. στροφὴν ἡ παραβολὴ εἶναι ἡμαρτημένη. Δὲν ἀληθεύει, ὅτι πρὸ τῆς λαίλαπος ἠκούσθησαν ὑπόκωφοι βρονταὶ, πάλλει ἡ γῆ πᾶσα καὶ θείου ὀσμὴ πνιγηρὰ προσβάλλει τὴν ὄσφρησιν. Ὁ ποιητὴς δύναται νὰ παραβάλλῃ τὸ παριστώμενον πρᾶγμα πρὸς πᾶν φαινόμενον τῆς φύσεως, πρὸς ὃ ἐκεῖνο ἔχει τινὰ ὁμοιότητα· ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ παραμορφώνῃ τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως ἐναντίον τῶν φυσικῶν νόμων.

Ἀτυχὴς προσέτι καὶ λίαν βεβιασμένη εἶναι ἡ ἐν τῇ στροφῇ 24 παραβολὴ· διότι οὐδεμία ὁμοιότης ὑπάρχει μεταξὺ τῶν θηρευτῶν κυνῶν τῶν ὀσφραινομένων ἴχνων ἐλάφου ἢ συὸς, καὶ τῶν Κείων δεξιουμένων τὸν Λάμπρον

Οὐχ ἧττον ἀτυχὴς εἶναι ἡ ἐν τῇ 28 στροφῇ ὁμοίωσις τῆς νήσου Ἑλένης μὲ δοκὸν λιθίνην καὶ μὲ φάλαιναν νεκράν· διότι οὔτε σαφήνειαν, οὔτε δύναμιν, οὔτε εὐπρέπειαν καὶ χάριν προσθέτει εἰς τὸ παριστάμενον· ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας παριστᾷ αὐτὸ ταπεινότερον. Παρατηροῦνται προσέτι καὶ τινα περὶ τὴν γλῶσσαν ἁμαρτήματα· π. χ. Κυθήρεια, εἰδοποιεῖ, ὁ Πλάτανος (21).

δ'. Ἡ δὲ *συλλογὴ ποιηματίων* περιέχει διάφορα ποιηματία, τὰ πλεῖστα πρωτότυπα, ὀλίγα δὲ μεταπεφρασμένα ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ. Πολλὰ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀνομοιοκατάληκτα, συντεταγμένα εἰς τὸ δακτυλικὸν, τὸ ἰαμβικὸν, τὸ σαπφικὸν καὶ τὸ ἀλκαϊκὸν μέτρον, ὧν τὰ δύο ταῦτα πρῶτος ὁ ποιητὴς τῆς συλλογῆς εἰσάγει ἢ ἢ ἐπιτυχῶς εἰς τὴν νέαν ἡμῶν γλῶσσαν. Κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τὰ πλεῖστα τῶν ποιηματίων τούτων εἶναι διδακτικά, ὀλίγα τινὰ πολιτικὰ, ἢ εἰδύλλια, καί τινα ἐρωτικά. Κατὰ δὲ τὸ λεκτικὸν εἶναι συντεταγμένα μὲ ὅλην τὴν γραμματικὴν ἀκρίβειαν, πολλαχοῦ μὲ χάριν, καὶ ἐνιαχοῦ μὲ ἀνθηρὰν λαμπρότητα. Τὸ ποιηματίον *ι Εἰς τὴν Ἑλλάδα· τὰ ἐθνικὰ ἄσματα, τὸ πρὸς τὴν φοιβάζουσαν νεολαίαν. οἱ φιλελεύθεροι· ἡ Ἑλληνὶς μήτηρ· τὸ εἰς τὴν ΚΕ' Μαρτίου· καὶ τὸ φυλάκιον εἰδύλλιον* εἶναι πολλοῦ λόγου ἄξια, τιμῶντα τὸν ποιητὴν καὶ διὰ τὴν ποιητικήν του δύναμιν καὶ διὰ τὸ φιλόπατρι. Ἐκ τούτων φέρομεν ἐνταῦθα τὰ ἑξῆς·

α. Τὸ πρὸς τὴν φοιβάζουσαν νεολαίαν,

ἐν ᾧ περιέχονται ἱκανὰ καὶ ὀρθὰ μαθήματα τέχνης ποιητικῆς·

« Φεῦ, ποιηταί! μικροπῶλαι ἐγίναμεν καὶ παντοπῶλαι·
ὅταν κινῶμεν χορδὰς, ψέλλομεν πάντ' ἀναμίξ·
κρίζοντες πλῆθος ἀμούσων κρωγμῶν κ' ἐκκωφαίνοντες ὦτα,
ὅσατις Μοῖρα κακὴ φέρῃ ἀπέναντ' ἡμῶν.
Φθόγγους βαρεῖς καὶ αἱματῶν ῥοὰς καὶ βροντὰς κανονίων
σμίγομεν μ' ᾄσθημ' ἀγνὸν νέας παρθένου ἁπλῆς·
οὐτε μᾶς μέλλει ποσῶς ν' ἀποδίδῃ ἡ ᾠδὴ τὰ οἰκεῖα
πάντοτε καὶ πανταχοῦ, σπεύδουσα ὁρόμον εὐθὺν,
πάρωθεν ἔει τὴν νύσσαν σαφῶς μ' ἀπαρέγκλιτον ὄμμα
βλέπουσα, κ' ἔξω ὁδοῦ μὴ πλανωμέν' ἐταμῶς.
Ἄνδρας λοιπὸν εἰς τὸ πῦρ τὸ ὁρμῶ τῆς πατρίδος καίοντας
τοὺς Ζωσιμάδας ἡμεῖς βρέχομεν μ' ᾆσμα γλυκύ,
ἔνσκιον, εὐδρόσοις, πλῆρες ὠχρῶν τῆς σελήνης ἀκτίνων,
βρέθον μὲ νέφη γλαυκὰ κ' ἤτυχα σκότη νυκτός·
Χόνομεν τότε καὶ μῦρα καὶ στρώνομαν νάπας πρασίνας,
ῥίπτοντες καὶ κεραυνοὺς κ' ὕψιστα κύματ' ὁμοῦ·
γράφομεν κ' ἔμμετρα τότ' ἐγχειρίδια ὀρνιθολόγων,
τάτομεν δ' ἔντεχνα πᾶν εἶδος βοτάνης ἐκεῖ,
ἢ καὶ ἀγέλας σωρεύομεν ζώων ἐχθρῶν, ὡς ὁ Νῶε
λύκους ποτὲ καὶ ἀμνοὺς ἔκλεισ' ἐντὸς κιβωτοῦ·
Ὥστε, ἐὰν 'ρωμαντείου ὁδοῦ ἰχνηλάτης μεθῶν
ἴδῃ τὰ ἄσματ' αὐτὰ, θέλει θρηνήσει πικρῶς,
χύνων Γαλάτεια δάκρυα, ὅτι τὸ μὴ περαιτέρω
δὲν τὸ κατέφθασ' αὐτός, ἀλλ' ἐπρολήφθ' ὑφ' ἡμῶν,
τῶν φυσικῶν ὀπαδῶν Γραικικῆς κλασικότητος, ἥτις
ἅρμα ἐδίωκε νοῦ καὶ φαντασίας διπλοῦν . . . .
Ἀ, τὸν ἀχάλινον Πήγασον βλέπω ἡμῶν μετὰ φρίκης
πίπτοντα ἤ' εἰς οἰκτρὰ 'ρεῖθρ' ἀκρασίας πολλῆς·
ἄνωθεν δὲ τ' οὐρανοῦ τὸν Ἀπόλλωνα ἄστεπτον βλέπω,
πῶς κατοικτείρων ἡμᾶς στρέφει τὸ ὄμμ' ἀλλαχοῦ,
νέας μονὰς ἐκζητῶν Θυριγγείους δρυμοὺς καὶ Ταμίζας,
φεύγων τὰ Τέμπη ἡμῶν, Ὄλυμπον καὶ τοὺς Δελφούς·
Νέοι, ἀκούσατε· λέξεις κεναὶ πυκνωθεῖσαι ἀνῶτως,
πᾶσαν ἰδέαν ἀδρὰν πνίγουν κ' ἑνότητ' αὐτῆς·
κ' ἔπειτ' ἀῤῥὸς ἀδαρὴς, εὐδιάλυτος μένει (ὦ λύπη!)
πᾶν πανηθὲν, καὶ ζωῆς ἄμοιρον πίπτει νεκρόν.
Ὅταν δὲ ἔννοια μία ἁπλῆ συζευχθῇ μ' ὀπτασίαν
τῆς φαντασίας σαφῆ, μένει ἀθάνατον ὄν,
κ' ἐν τῷ συνδέσμῳ, ὦ φίλοι, στερρὸν ὁ θεὸς Ἡλικῶνος
ἓν ἐδωρήσατ' ὑμῖν· χάος ποικίλον πρὸς τί
θέλετε; ἢ μεγαλέμπορον ἄνδρα δὲν εἴδετε, εἶδος
ἔχοντα ἓν κ' ἐξ αὐτοῦ κέρδη ποιοῦντα πολλά;
Οὕτω, νομίζω, ἐῤῥόνει ὁ Ὅμηρος, οὕτως ὁ Δάντης,
οὕτως ὁ Σαξπηρ· ὑμεῖς ἄλλως φρονεῖτε; Ἐμπρός! »

Στίχοι τινὲς τοῦ ἡρωελεγείου τούτου εἶναι κατὰ δυστυχίαν ἄνευ τομῆς.

—o—

β'. τὸ ἐπιγραφόμερον

Φιλελεύθεροι.

ἐν ᾧ ἡ θεὰ Ἐλευθερία λαλεῖ πρὸς τοὺς πατέρας τῶν νῦν νέων.

« Ἠλιοκαυμένοι ἄνδρες, πλησιάσατέ με, φίλοι·
σᾶς γνωρίζω, παῖδες εἶσθε, πρὶν ἀνοίξητε τὰ χείλη·
κρύψ' τὸ ἄστρον τῆς ἡμέρας ἔκαυσε τὸ πρόσωπόν σας,
ἔκαυσα κ' ἐγὼ πολλάκις τὰ ἐντὸς τῶν καρδιῶν σας·
Σεῖς δὶν εἶσθε ἐκ τῶν νέων, ὅσοι ἀνθομυρισμένοι
τῆς τρυφῆς περικυκλοῦσι τὰ πολύθυρα τεμένη,
οὐδ' ἐδάψατε, ζητοῦντες τὰς κελαρυζούσας δρύσεις,
παραιὰς ἐρυθρολεύκους εἰς σκιώδεις κατακλίσεις.

Ἠλιοκαυμένοι ἄνδρες, τί τὴν λάμψιν μου φοβεῖσθε;
ὀρθὸν στήσατε τὸ βλέμμα· τέκνα μου καὶ σεῖς δὲν εἶσθε;
Τὴν ἀθάνατον μορφήν μου ἂν δὲν εἴδετ' ἕως τώρα,
κἂν τοὺς φθόγγους μου ἠκούσατ' ἐν τῇ παιδικῇ σας ὥρᾳ.
Τότ' ἐμβάλουσ' ἀοράτως εἰς τὰ ἥσυχα μουσεῖα,
σᾶς ὡμίλουν, ὡς ἐπάθουν, ἀπὸ βλα τὰ βιβλία,
καὶ αἱ ἀπαυστοι κραυγαί μου εἰς τὸν ἦχον τοῦ Τυρταίου
ἦσαν μόνη μουσικὴ σας, μουσικὴ λαοῦ γεννάδου.

Τέλος δὲ εἰς τὴν φωνήν μου κάτω θέντες τὰ βιβλία,
τὰ ὄπρεα ἐδράξατ' ὅπλα, τῶν μαχῶν τὰ ἐργαλεῖα·
κ' ἐχθρῶν ὅταν πυροβόλα ἤστραπτον ἀπὸ μακρὰν,
αἱ καρδίαι της ἐσκίρτων ἀπ' ἀκράτητον χαράν.

Οἱ ταχεῖς σας τότε πόδες μ' εὐτολμίαν ἐπατοῦσαν
ἢ τὸν λίθον ἢ τὴν βάτον, μαλακὰ δὲν ἐζητοῦσαν.
κ' ἐνῷ εἴχετ' ἡλικίαν δι' ἐρωτικοὺς παλμοὺς,
σεῖς μ' ἐμβατηρίους μόνον ἐκλονίζεσθε 'ρυθμούς'

« Ἠλιοκαυμένοι ἄνδρες, ποῦ ἐκεῖνος ὁ καιρός;
διεσώθη τοῦ κυρός μου ὁ σπινθὴρ ὁ ἱερὸς
εἰς τὰ στήθη τῶν υἱῶν σας; κ' εἰς ἀξίων ἄρα χεῖρας
παραδίδετε τὸ γένος, ἤδη φθάσαντες τὸ γῆρας;

ε. Τὸ δὲ ποιητικὸν ἀγώνισμα, τὸ φέρον σύμβολον τὴν εὐχὴν· *Μὴ ζῶμ μετ' ἀμουσίας!* σύγκειται ἐκ τεύχους ποιήματος ἐπιγραφομένου *πρὸς τὸν ποιητὴν Λαμαρτῖνον*, καὶ συνισταμένου ἐκ στίχων 274· καὶ ἐξ ἑτέρου ἐπιγραφομένου· *Ποιητικῆς τέχνης ἀπαρσπάσματα.*

Εἰς τὸ πρὸς τὸν Λαμαρτῖνον ποίημα ἔδωκεν ἀφορμὴν ἡ Τουρκικὴ ἱστορία, τῆς ὁποίας συγγραφεὺς εἶναι ὁ περίφημος οὗτος ποιητὴς τῆς Γαλλίας, καὶ ἐν ᾗ σπουδάζει ν' ἀποδείξῃ τοὺς Τούρκους ἀξίους τῆς συμπαθείας τοῦ εὐρωπαϊκοῦ κόσμου, παριστῶν ἑνταῦτῳ ὡς πολιτικὸν ἁμάρτημα καὶ ἀτύχημα τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι βεβαίως λυπηρόν, λυπηρότατον νὰ βλέπῃ τις τὸν λαμπρὸν ποιητὴν τῶν *Θρησκευτικῶν Ἁρμονιῶν*, αἵτινες διεγείρουσιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου ζῶ ρὸν τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα, μεταχειριζόμενον τὸν ὀξυγράφον καὶ δεινὸν κάλαμόν του ἵνα ἐξυμνήσῃ τὸν καθιδρυτὴν καὶ τοὺς ὁπαδοὺς θρησκείας φιλούλου, φιληδόνου καὶ διωκτικῆς· τοὺς ἐχθροὺς τοῦ χριστιανισμοῦ, τοὺς πυρπολητὰς τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν, τοὺς σφαγεῖς ἑκατομμυρίων ἀθώων Χριστιανῶν. Εἶναι βεβαίως λυπηρόν, λυπηρότατον νὰ βλέπῃ τις τὸν *φιλελεύθερον ἄνδρα*, τὸν *πρόεδρον τῆς τελευταίας Γαλλικῆς Δημοκρατίας*, γενόμενον εὔγλωττον συνήγορον τοῦ ἀπανθρωποτέρου δεσποτισμοῦ καὶ καταδικάζοντα ἑκατομμύρια Χριστιανῶν εἰς αἰώνιαν δουλείαν. Τί σημαίνει τοῦτο, εἰμὴ ὅτι πολλοὶ τῶν νέων σοφῶν καὶ ποιητῶν, ὡς καὶ πολλοὶ τῶν νέων πολιτικῶν ἀνδρῶν, εἶναι πάντη ἀνόμοιοι τῶν ἀρχαίων· ὅτι οὐδόλως ἔχουσιν ἀρχάς, ἃ ἔχουσι μόνον αὐτὰς εἰς τὸ στόμα, ἵνα τὰς διασαλπίζωσιν εἰς τοὺς ἄλλους, ἐφ' ὅσον οὕτω συμφέρει· οὐχὶ δὲ καὶ εἰς τὴν καρδίαν, ἵνα ῥυθμίζωσι κατ' αὐτὰς ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ των τὴν διαγωγήν των; Ἔπειτα θαυμάζομεν, ὅτι ἡ διαφθορὰ τῶν ἠθῶν ἐκτείνεται εἰς τοὺς λαοὺς καθημέραν πλειότερον καὶ εἰσδύει εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῶν καθ' ἡμέραν βαθύτερον; Ἔπειτα θαυμάζομεν, ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν ἀναφαίνεται πάλιν ἡ ἀξιοδάκρυτος ἐκείνη ἐποχή, καθ' ἣν ἡ Αἰδὼς καὶ ἡ Νέμεσις κατὰ τὸν Ἡσίοδον·

» Λευκῇσι φαρέεσσι καλυψαμένω χρόα καλὸν,
» Ἀθανάτων μετὰ φῦλον ἴσαν προλιπόντ' ἀνθρώπους;

Ὁ φιλόπατρις ποιητὴς τοῦ προκειμένου πρὸς τὸν Λαμαρτῖνον ποιήματος, ἀναγινώσκων τὴν ῥηθεῖσαν ἱστορίαν, ἠσθάνθη καὶ ὡς Χριστιανὸς καὶ ὡς φίλος τῆς ἐλευθερίας, καὶ ὡς θαυμαστὴς τῆς ποιήσεως τοῦ ἀνδρός, λύπην βαθεῖαν, τὴν ὁποίαν ἐπεχείρησε νὰ ἐκφράσῃ καὶ ἐκφράζει μὲ ποιητικὴν δύναμιν εἰς τὸ ποίημά του. Πανταχοῦ εἶναι εὔγλωττος, πολλαχοῦ παθητικὸς καὶ πολλαχοῦ ὑψηλός.

Ἰδοὺ μὲ ποίαν πικρὰν εἰρωνείαν καὶ μὲ ποῖον πάθος καλεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ νέου τῆς Τουρκίας ἱστορικοῦ εἰς τὰ φρικώδη κακά, ἅτινα οἱ φίλοι του ἔπραττον αἰῶνας τόσους εἰς τοὺς δυστυχεῖς Χριστιανικοὺς λαοὺς τῆς ὑποδουλωθείσης Ἑλλάδος·

Στίχος 125.

« Ἂν ὕλην θέλῃς συγγραφῆς πλουσίαν καὶ ποικίλην,
τῶν χρονικῶν σου ζήτησε ἐδῶ, σοφὲ, τὴν ὕλην·
Ἐδῶ αἱ πηγαὶ σώζονται, ἐδῶ τὰ φρικαλέα
Τῆς τυραννίας πρακτικὰ καὶ παλαιὰ καὶ νέα·
Δυνασαι τόμους ἑκατὸν μεγάλους νὰ γεμίσῃς,
Τὸ θέρος εἶναι ἄφθονον, πυκναὶ αἱ ἀναμνήσεις.
Δὲν εἶν' ὀλίγ' αἱ γενεαὶ κ' εὐάριθμα τὰ ἔτη,
Πρὸς μείζονα δὲ τοῦ κοινοῦ ψυχαγωγίαν ἔτι,
Τοὺς τόμους ὅλους στέλλεσε μὲ φοβερὰς εἰκόνας,
Τοὺς σκόλοπας, τὰς κρεουργοὺς ἁρπάγας, τὰς ἀγχόνας,
Παρθένων τὰς ἀπαγωγὰς καὶ τὰς ἀ'χμαλωσίας,
Καὶ τοὺς ἐξανδραποδισμοὺς καὶ τὰς ἐξωμοσίας·
Διὰ νὰ ἦναι τὸ κομψὸν βιβλίον μετὰ ῥόσων
Ἀγλάισμα τῶν αἰθουσῶν, καὶ ἐπὶ τῶν σαμπόδων
Καθήμεναι αἱ σύζυγοι ὁλῶν καὶ αἱ μητέρες,
Οἱ παῖδες οἱ ἐρωτιδες, αἱ αὖραι θυγατέρες,
Νὰ τὸ φυλλομετροῦν ἀβρῶς, ὡς συνειθίζουν τώρα,
Ἕως οὗ ἔλθῃ τοῦ χορου καὶ τῆς τρυφῆς ἡ ὥρα!
Ἐδῶ, ἐδῶ ἔλθε, καὶ μὴ, μὴ τὰς βιβλιοθήκας,
Ἀλλὰ τοὺς τάφους σπούδασον καὶ τῶν νεκρῶν τὰς θήκας·
Ἂν μὲ τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς ἐκ τοῦ ἐδάφους κύψῃς
Καὶ λάβῃς χῶμα, δάκρυα καὶ αἷμα θὰ ἐκθλίψῃς.
Εἰς τοῦτο ἀντὶ μέλανος τὸν κάλαμόν σου βάψε·
Καὶ οὕτω τῶν τυράννων μας τὴν ἱστορίαν γράψε. »

Ἡ δὲ ποίησις τῶν *Ἀποσπασμάτων ποιητικῆς τέχνης*, ἅτινα συνίστανται ἐκ στίχων 240, εἶναι χαλαρωτέρα, ἀλλὰ δὲν εἶναι διὰ τοῦτο ἐπιμεμπτος· διότι ἡ χαλαρότης εἶναι φυσικὴ εἰς ποίημα διδακτικὸν, ὁποῖον τὸ προκείμενον. Ἄλλο τι δὲ παρατηροῦμεν· αἱ γενικαὶ δηλονότι ἀλήθειαι, αἵτινες γίνονται ὑπόθεσις τῶν διδακτικῶν ποιημάτων, δὲν παριστῶνται ποιητικῶς εἰμὴ διὰ παραδειγμάτων, ἐν οἷς καὶ μόνον αἰσθητοποιοῦνται, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ἐπιδρῶσιν εἰς τὴν φαντασίαν. Τοῦτο ἔπραξεν ὁ Ὁράτιος εἰς τὸ περὶ ποιητικῆς τέχνης γνωστὸν ποίημά του· ἀλλ' ὁ ἡμέτερος ποιητὴς, μὴ ὠφεληθεὶς ἱκανῶς ἐκ τοῦ παραδείγματος ἐκείνου, δὲν ἐπιτυγχάνει πολὺ, αἰωρούμενος εἴς τινας γενικότητας, ἐξ ὧν δὲν μανθάνει ὡρισμένον τι περὶ ποιητικῆς τέχνης ὁ ἀναγνώστης.

Ἡ γλῶσσα ἀμφοτέρων τῶν ποιημάτων εἶναι ἀκριβής· δύο ἢ τρία τὸ πολὺ μικρὰ ἁμαρτήματα εὐλόγως θεωροῦνται παρ' ἡμῶν ὡς παροράματα. Ἡ στιχουργία εἶναι τελεία.

—o—

ς'. Τέλος πάντων τὸ ποιητικὸν ἀγώνισμα τὸ φέρον σύμβολον « *Θὰ καῇ ἢ θὰ καύσῃ;* » σύγκειται ἐκ δύω ποιηματίων· τοῦ μὲν σατυρικοῦ, τοῦ ὁποίου ὅμως μέρος μόνον ἐστάλη εἰς διαγωνισμὸν, τοῦ δὲ μυθιστορικοῦ, ἐπιγεγραμμένου *Ἄννα καὶ Φλώρος*, ἢ ὁ *Πύργος τῆς Πέτρας*·

Τὸ μὲν σατυρικὸν εἶναι συντεταγμένον εἰς στίχους δεκαπεντασυλλάβους ὁμοιοκαταλήκτους. Ἐμφαίνεται ἐν αὐτῷ ἀληθῶς οὐκ ὀλίγον σατυρικὸν πνεῦμα καὶ σατυρίζονται οὐχὶ πρόσωπα, ἀλλὰ μόνον πράγματά τινα μεμπτὰ τῆς ἀθηναϊκῆς κοινωνίας· τὸ λεκτικὸν εἶναι καθαρὸν, ὁμαλὸν, ἡ δὲ στιχουργία τελεία. Ἐκ τοῦ ὅλου τούτου ποιήματος κρίνομεν εὔλογον νὰ φέρωμεν ἐνταῦθα ὡς ἀπόγευμα τὸ τελευταῖον μέρος, ἐνῷ ἀποτείνεται πρὸς τοὺς κριτὰς τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ, καὶ ἐνῷ δίδει παίζων ἱκανὰ σπουδαῖα ποιητικῆς τέχνης μαθήματα·

» Μὴ γὰρ, σὰν πτωχοποιητὴς, κ' ἐγὼ δὲν ἐδυνάμην,
Ὡς δύο πορτοκάλλια ς τὴν μέαν μου παλάμην
Νὰ παίξω καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν χρυσῆν σελήνην,
Κ' εἰς τριχυμίαν τρομερὰν νὰ τρέψω τὴν γαλήνην,
Καὶ νὰ συγκρούσω σύννεφα, καὶ κεραυνοὺς ν' ἀνάψω
Καὶ καταιγίδας μὲ βροντὰς καὶ ἀστραπὰς νὰ γράψω;

—

» Μὴ γὰρ, σὰν πτωχοποιητὴς, δὲν εἶχον τόσον πνεῦμα,
Αἱμάτων (διὰ μέλανος) πλατὺ νὰ χύσω ῥεῦμα,
Καὶ νὰ κινήσω τάγματα κατὰ πικιῶν ταγμάτων
Καὶ νὰ σωρεύσω πτώματα ἐπὶ σωροὺς πτωμάτων,
Καὶ πληγωμένους ἥμισυς ἢ καὶ νεκροὺς ἑκατόν;
Ν' ἀναστατώσω δὲ καὶ γῆν, καὶ οὐρανὸν καὶ ᾅδην;

—

» Μὴ γὰρ, σὰν πτωχοποιητὴς, δὲν εἶχον κ' ἐγὼ γλῶσσαν,
Καὶ τέχνην, ν' ἀπομιμῶμαι ὡς ποιητὴς νικῶσαν
Μετ' ὄγκου μεγαγλώσσου καὶ εὐφυοῦς λάλου
Τὴν κλάψαν ἑνὸς φίλου μου κ' ἑνὸς κάποιου ἄλλου
Τὰ διασημότερα καὶ σημαντικώτερα ἐκείνα.
Ἀκάθαρτος τῆς ποιήσεως κι' οὐχὶ εὐώδη κρίνα;

—

» Ὦ ταῦτα εὐκολώτερα, σᾶς βεβαιῶ, μοὶ ἦσαν·
Ἀλλ' ἀπὸ χιλιόδραχμον καταμεθύστας κνίσαν,
Μεγάλον τρέχω κίνδυνον, ὀδὸν βαδίζων ἄλλην,
Πλὴν 'ς τὴν κελεβεσιάνσας ἐλπίζω τὴν μεγάλην·
Τοὺς στίχους μου κυττάξατε! Εἷν' ὅλοι ἕνας ἕνας,
Ἀκλοῖ, ἀπαραγέμιστοι, μὲ λέξεις μετρημένας.
Φοιβοῦ μοι τοὺς ἐνέπνευσε τῆς Μούσης πνεῦμα θεῖον,
Καὶ δὲν τοὺς κατεσκεύασα μὲ φρύραν καὶ ῥενίον.

—

» Μισῶ ὡς λέπραν Γιεζῆ τὸν τύφον τὸν μεγάλον,
Καὶ δὲν φαντάζομαί ποτε ὀμῶν τῶν διδασκάλων
Νὰ γείνω ὁ διδάσκαλος· ἀλλὰ μὲ δυσκολίαν
Κυρίσκομεν τὴν σχετικὴν κι' ἀπόλυτον ἀξίαν
Τῆς κωμικῆς ποιήσεως ἐν μέσῳ ποιημάτων,
Ἐχόντων πολυτέλειαν εἰκόνων καὶ χρωμάτων,
Καὶ ὄγκον φράσεως πολὺν, καὶ ὕψος συντομίας.
Καὶ χαρακτῆρα αὐστηρὰς φερόντων ἁρμονίας·
Δὲν εἶναι δὲ καὶ δύσκολον δεινῶς ν' ἀπατηθῇ τις
Καὶ νὰ πιστεύσῃ ἡ φακὴ πῶς εἶναι μαργαρίτης·

—

» Μὲ ἦθος Ῥαδαμάνθυος καὶ Αἰακοῦ εἰς θείας
Κ' ἐνδόξους ἕδρας κάθησθε, Κριταὶ καλλιεπείας.
Καὶ θορυβεῖ εὐκίνητον τῆς ὕπληγγος πλησίον
Τὸ μέγα σκυλολόγιον τῶν ποιητῶν· σημεῖον
Ἓν τέλος πάντων ἴδεται, καὶ ὁ ἀγὼν ἀρχίζει,
Κ' ὁ πρόεδρος τὰ ἔπη μας μὲ πλάστιγγα ζυγίζει.

—

» Συνεσταλμένος κ' ὑπ' αἰδοῦς ἐρυθριῶν προβάλλω
Καὶ εἰς αὐτὴν εὐτράπελον στροφήν μου μίαν βάλλω·
Ἀλλὰ ἰδού. Ἀντίπαλος θρασὺς ἀπέναντί μου
Πρᾷ, καὶ ἐκ ποιήματος, ὡς λέγει, πολυτίμου
Ἐμβάλλει ἀντιζύγιον δύο βουνὰ μὲ πόνους,
Κ' ἕνα θρρροντῶδη κερρραυνὸν μὲ κρρρότους καὶ πατάγους.

—

« Τὸ ῥῶ του μὴ τρομάζοντες ὡς πρᾶγμα φρικαλέον »
Καὶ ἐφόβοι εἰς κεραυνοὺς τοιούτων Σαλμωνέων
Δικαίως ἀνακράζετε κο νῶς πρὸς ὄφελός μου·
Ἐνίκησεν ἡ Σάτυρα! — Ἀλλ' ὁ ἀντίπαλός μου
Ῥίπτει τὰ δύο του βουνὰ, τὸν κεραυνόν του σβύνει,
Καὶ ἀντ' αὐτοῦ σφοδρότατον ἀπηλιώτην χύνει,
Καὶ καταιγίδας, καὶ σεισμοὺς, καὶ πλῆθος φαντασμάτων,
Καὶ πρόσωπα ὠχρόλευκα καὶ μὲ τὰ σάβανά των.
Κ' ἐπιπροσθέτει μὲ σπουδὴν καὶ ὑπ' ὀργῆς ἀθυμαίνων
Τὰ μαργαρώδη δάκρυα καλλιφυῶν παρθένων,
Καὶ εἴκοσι ναυάγια, πυρκαϊὰς καὶ φόνους!
Ἐδῶ τὸ πρᾶγμα, κύριοι, ἀλλάσσει· καὶ ἀφώνους
Σᾶς καθιστᾷ τὸ πύργωμα τόσων τερατουμάτων·
Βιβὰ δὲ ἀφωνότερον κι' αὐτῶν τῶν ἀγαλμάτων·
Διότι εἶναι κίνδυνος εἰς τόσα τροπαιοῦχα
Τερλερερὲμ, μὴ νικηθεὶς ἀκούσω καὶ τὸ γιούχα!
Καὶ πέμψητε μ' εὐγένειαν ἀπελπιστικωτάτην
Τὴν Σάτυράν μου νὰ εὑρῇ τὸν φίλον της τὸν Στράτην·
Ὁποίας ὅμως φύσεως ἦν ἡ ἀπόφασίς σας,
Τὸ κατ' ἐμὲ εἶν' ἱερά. Ἂν ἦμαι ὁ νικήσας,
Εὐγνωμονῶ καὶ χαίρομαι· ἀλλ' (ἄπτγε) ὦ πάλιν
Ἦμαι τῶν νικηθέντων εἷς, μ' ἀπάθειαν μεγάλην
Ὡς ὁ ἀρχαῖος καὶ χρηστὸς πολίτης θὰ φωνήσω,
Ὅτι τοὺς κρείττονας τιμῶ, ὅταν τοὺς ἀπαντήσω,
Καὶ χαίρω, ὅτι ἡ πτωχὴ τῶν ποιητῶν χωρεία
Ἔχει καὶ καλητέρους μου· ταῦτα ἐν συντομίᾳ.

Τὸ δὲ ποίημα *Ἄννα καὶ Φλῶρος*, ἢ ὁ *Πύργος τῆς Πέτρας* εἶναι ποίημα μυθιστορικὸν ἐξ 978 στίχων ἑξαμέτρων ἀνομοιοκαταλήκτων συγκείμενον. Συγκρινόμενον πρὸς τὸν Πλάνητα εἶναι ἐπικώτερον, αὐτοῦ λυρικωτέρου ὄντος. Ὁ μῦθος αὐτοῦ ἔχει οὕτως·

Ἰταλός τις πλούσιος, Ἀντωνέλλης τὸ ὄνομα, τοῦ ὁποίου ἡ καταγωγὴ καὶ προτέρα ζωὴ ἦτο ἄγνωστος, γενόμενος ἰδιοκτήτης ἐκτεταμένων γαιῶν περὶ τὴν Πέτραν τῆς Βοιωτίας καὶ τινος ἐκεῖ Πύργου, οὗ τινος σώζονται νῦν τὰ ἐρείπια, ἔζη ἐπὶ Τουρκοκρατίας ἐν αὐτῷ μετὰ πολυαρίθμου θεραπείας. Ὑπὸ σφοδρῶν δὲ κυριευόμενος παθῶν, ἠράσθη, καί τοι πρεσβύτης ἤδη τὴν ἡλικίαν, τῆς εὐειδεστάτης καὶ σεμνῆς Ἄννης, μονογενοῦς κόρης τοῦ ἀγαθοῦ Λάμπρου, ἑνὸς τῶν προκρίτων τῆς Λεβαδείας, μνηστῆς δὲ τοῦ Φλώρου, νέου ὡραίου, γενναίου καὶ μισοτυράννου, οὗτινος νηπίου ἔτι τὸν πατέρα εἶχον σφάξῃ οἱ τύραννοι. Ἡ χαρμόσυνος καὶ ἐπιθυμητὴ ἡμέρα τοῦ γάμου τῶν δύω κατεγγυημένων νέων ἐπέστη· τὰ πάντα ἦσαν ἕτοιμα εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀγαθοῦ Λάμπρου, καὶ ὁ Ἀρχιερεὺς εἶχεν ἤδη ἐνδυθῆ τὴν χρυσοῦφαντον ἀρχιερατικὴν στολὴν, ἵνα εὐλογήσῃ τὸν γάμον, ὅτε σίφνης ἀκούεται δοῦπος ἵππων καλπαζόντων, καὶ φαίνεται εἰσερχόμενος εἰς τὴν οἰκίαν μετ' ἐνόπλων πολλῶν ὁ τοπάρχης, ὅστις συλλαμβάνει ἀμέσως μετ' ὀργῆς καὶ ἀπειλῶν τὸν Λάμπρον ὡς δῆθεν λῃστοδόχον καὶ τὸν ἀπάγει σιδηροδέσμιον, κωφεύων πρὸς τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἀθωότητός του καὶ ἀκαμπτος μένων πρὸς δεήσεις καὶ δάκρυα. Ὁ Λάμπρος ἀπαγόμενος ἐν θλίψει βαθείᾳ ἀσπάζεται τὴν ἐκ λύπης ἠμιθανῆ κόρην του, τὴν ὁποίαν κατὰ δυστυχίαν δὲν ἔμελλε πλέον νὰ ἐπανίδῃ, καὶ τὴν συνιστᾷ εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Φλώρου. Μετ' οὐ πολὺ, (πιθανῶς τὴν αὐτὴν ἢ τὴν ἑπομένην ἡμέραν) πιστὴ τῆς Ἄννης θεραπαινὶς ἐγχειρίζει εἰς τὴν ὑπὸ τῆς λύπης μαραινομένην κυρίαν της ἐπιστόλιον, ἐν ᾧ αὕτη ἀναγινώσκει τὰ ἑξῆς· « Ἂν θέλῃς νὰ σώσῃς τὴν ζωὴν τοῦ πατρός σου, ἐλθὲ σήμερον τὴν νύκτα εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Τροφωνίου μόνη, ἵνα λάθῃς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον σπουδαίας ὁδηγίας παρὰ πιστοῦ καὶ εὐγνώμονος φίλου τῆς πατρικῆς σου οἰκίας· ἀλλὰ πρόσεχε μὴ κοινοποιήσῃς εἰς ἄλλον τινὰ τὸ πρᾶγμα· διότι πάντα ματαιοῦνται. » Ἡ δυστυχὴς Ἄννα ἐξ ἀθωότητος καὶ ἐκ τοῦ φλέγοντος τὴν καρδίαν της πόθου τῆς σωτηρίας τοῦ πατρός της δὲν ὑπώπτευσέ τι κακόν· διὸ, τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, ἐξῆλθε τῆς οἰκίας της μόνη καὶ κατεύθυνε τὰ βήματά της πρὸς

τὸν σημειωθέντα αὐτῇ ἐν τῷ ἐπιστολίῳ τόπον. Ἐκεῖ δὲ πλησίον γίνεται αἴφνης ἀνάρπαστος ὑπὸ στίφους ἱππέων, λειποθυμεῖ καὶ, ἀφοῦ συνῆλθεν, εὑρίσκεται ἐντὸς τοῦ Πύργου τῆς Πέτρας καὶ βλέπει πλησίον της τὸν Ἀντωνέλλην. Τότε ἀφεῖσα σπαραξικάρδιον φωνὴν ἔπεσε πάλιν εἰς λειποθυμίαν. Ἐν τούτοις ὁ Ἀντωνέλλης, ὅστις ἐπίτηδες εἶχε διαβάλει τὸν ἀγαθὸν Λάμπρον εἰς τὸν Τοπάρχην, διὰ νὰ παρασκευάσῃ οὕτω τὴν ἁρπαγὴν τῆς κόρης του, ἐφρόντισε νὰ διαδοθῇ ἡ φήμη, ὅτι ἡ Ἄννα ἡρπάγη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Τοπάρχου καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸν γυναικωνίτην του. Ὁ δὲ Φλῶρος, ἀκούσας τὴν ἁρπαγήν, ἐθρήνησε καὶ ὤμοσεν ἐκδίκησιν κατὰ τοῦ ἁρπαγος. Μαθὼν δ' ἐξ ἐπιστολῆς ἀνωνύμου φίλου του, ὅτι ἁρπαξ τῆς ἐγγυητῆς του ἦτο ὁ Ἀντωνέλλης, καὶ ὅτι τὴν ἐτήρει κατάκλειστον ἐντὸς τοῦ Πύργου τῆς Πέτρας, ὡπλίσθη, ἐ ἦλθε λάθρα τῆς Λεβαδείας, καὶ συναθροίσας ἱκανοὺς ἐνόπλους ἑταίρους ἡτοιμάσθη νὰ ἐπιπέσῃ διὰ νυκτὸς κατὰ τοῦ ἁρπαγος. Ἤτο ἤδη ἑσπέρα εὐσέληνος, καὶ ἡ δυστυχὴς κόρη ἔστεκε περίλυπος εἰς τὴν θυρίδα τοῦ Πύργου, πυθοῦσα ἀνάψυξίν τινα τῆς καρδίας της ἐκ τῆς ἑσπερινῆς αὔρας, ὅτε ὁ Ἀντωνέλλης τὴν πλησιάζει καὶ σπουδάζει δι' ἐρωτικῆς κολακείας νὰ κερδήσῃ τὴν καρδίαν της. Ἰδού, πῶς περιγράφεται ἡ σκηνὴ αὕτη ἐν τῷ ποιήματι·

«Ἵστατο μόν' ἡ θυγάτηρ τοῦ Λάμπρου πλησίον θυρίδος
Τὸν δρόσερόν τῆς ἑσπέρας ἀέρα πυθοῦσα· ἡ λύπη
Εἶχε μαράνει τοῦ θείου της κάλλους τὰ εὐῶδα ῥόδα,
Τὰ κοραλλίζοντα χείλη ἡ κάθισις εἶχεν ὠχράνει;
Εἶχε τὸ δάκρυ βλεμμάτων πυρίνων θαμβώσει τὴν λάμψιν
Ὁ τορνευτός της βραχίων ἐστήριζε τὴν κεφαλήν της,
Ἀτημελήτως 'ς τοὺς ὤμους χρυσόχρους κατέπεπτε κόμη,
Ἤτο δὲ ζῶσα εἰκὼν ἀθωότητος μέγα πενθούσης·
Πρὸς τῆς ὑγρᾶς Λεβαδείας τὴν γῆν εἶχε στρέψῃ τὸ ὄμμα,
Ὅπου κατέλιπεν ὅ,τι 'ς τὸν κόσμον παρῴλτατον εἶχε·
Στένουσα δ' ἔλεγε· Πάτερ, τί γίνεται; Φλῶρε, ποῦ εἶσαι;
Ἤτο εἰς σκέψεις πικρὰς βυθισμένη, ὁπότε εἰσῆλθεν
Ὁ Ἀντωνέλλης· εἰς τοῦτον τὴν θέαν ἡ δύστηνος κόρη
Ἔμπλεκτος ἔμεινεν, ὡς τὸ ἀρνίον ἐνώπιον λύκου·
Ἄννα! τῆς εἶπε μὲ ἦθος γλυκὺ καὶ φωνὴν πλήρη πάθους.
Ἤλθον καὶ πάλιν νὰ σ' ἴδω, νὰ μάθω, ἂν τίποτε θέλῃς·
Εἶσαι τῶν πάντων κυρία, κ' ἐγὼ ὑπηρέτης καὶ φίλος·
Οὔτε κἂν βλέμμα ἠκούσατο' ἐκείνη, κ' ἔσιγε ὡς λίθος.
Ὦ; ἀνοχὴν ἐκλαβὼν τὴν σιγὴν παρεκάθησε τότε·
— Κύτταξε, εἶπε, τί φύσις λαμπρά! τί ὡραία ἑσπέρα!
Ὦ! τὴν σελήνην ἴδε, πῶς ἐκρύβη ἐκ φθόνου ὡς σ' εἶδε!
— Τότε δ' ἡ Ἄννα πικρὸν μειδιάσασα εἶπε· τὸ ψῶς μου,
Ἂν ἡ οὐράνιος ἦκεν σελήνη, δὲν ἤθελον χύσει,
Ὅσον κηρὸν ἐδεδήλουν αὐθάδεις κακοῦργοι τὸν κόσμον.
— Πάλιν λαλεῖς μὲ πικρίαν, κ' ἀκόμη ἀρνεῖσαι, τὸ βλέπω,
(Εἶπεν αὐτὸς ὠχριῶν,) ἐνῷ ἔχεις ἀγγέλου καρδίαν,
Τάλαιν' ἐρώσης ψυχῆς ν' ἀγιάσῃς μὲ λόγους συγχώρησης·
Πλὴν μυρίας ἐζήτησα τούτην· καὶ πλέον τί ἄλλο;
Λέγε, τί ἄλλο ζητεῖς; μὴ τὸ αἷμά μου θέλῃς; τὸ χῦμα!
Τὸν σύζυγόν μου ζητῶ! τὸν πατέρα μου θέλω! κ' ἐν τάχει
Νὰ ἴδω μακρὰ, 'ς τοῦ δικαίου Θεοῦ μου τὸ βῆμα!
Χύνεις τὸ αἷμά σου, λέγεις; Τοιαύτην μὴ λάβῃς φροντίδα!
Χεὶρ ἰσχυρὰ κ' ἐκ Θεοῦ ὡπλισμένη ἐλπίζω ν' ἀρκέσῃ. . .
Ἔλεγε· κ' εἶχ' ἡ φωνή της τὸν τόνον ἐκεῖνον, ὃν ἔχει
Ἀδιευμένου φωνή. Ἀλλ' ἐνῷ ὡς ἐμβρόντητος οὗτος
Ἔμεινεν, αἴφνης ἐντὸς τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης ἐχύθη
Τρέμουσα λάμψις, καὶ τρεῖς κολοσσιαῖαι πυραὶ μετ' ὀλίγον
Τῶν κοιμωμένων ὑδάτων ἐχρύσουν τὸν λεῖον καθρέπτην.»

Αἱ πυραὶ ἦσαν τὸ σύνθημα τοῦ Φλώρου, ὅστις μετ' ὀλίγον ὥρμησε μετὰ τῶν ἐνόπλων ἑταίρων του κατὰ τοῦ Πύργου. Ὁ Ἀντωνέλλης παρεσκευάσθη μετὰ τῆς θεραπείας του εἰς ἄμυναν, καὶ θανατηφόρος πυροβόλησις ἤρχισεν ἑκατέρωθεν. Ἀλλ' ἀφοῦ οἱ περὶ τὸν Φλῶρον, προσβαλόντες ὁρμητικῶς τὴν ἔξω θύραν τοῦ Πύργου, κατήραξαν αὐτήν, βλέπων τὸν μέγαν κίνδυνον, ἐνοήθη ν' ἀπατήσῃ διὰ στρατηγήματος τὸν Φλῶρον καὶ νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς. Ὅθεν ἐφωνήσας ἐκ τῆς θυρίδος πρὸς τὸν Φλῶρον ἀπειλήν, δι' ἧς ὑπεμφαίνει, ὅτι σκοπεῖ νὰ πυρπολήσῃ τὸν Πύργον, ἵνα συγκατακαῇ μετὰ τῆς Ἄννης, βάλλει πῦρ εἰς αὐτόν, ἐκπέμπει μὲ τὸν πιστόν του Τίταν τὴν Ἄνναν διὰ μυστικῆς τινος ὑπογείου ἐξόδου, καὶ ἐξέρχεται ἀκολούθως δι' αὐτῆς καὶ αὐτὸς μετὰ τῆς λοιπῆς θεραπείας του. Οἱ περὶ τὸν Φλῶρον συνθραύουσιν ἐν τούτοις καὶ τὴν ἐσωτέραν θύραν τοῦ Πύργου, εἰσέρχονται ξιφήρεις, ἀλλὰ δὲν εὑρίσκουσιν ἐν αὐτῷ, εἰμὴ τετραυματισμένον τινὰ θεράποντα τοῦ Ἀντωνέλλη ἡμιθανῆ, παρ' οὗ μαθόντες τὴν φυγὴν τοῦ κακοῦργου τρέπονται εἰς δίωξιν αὐτοῦ. Ἐν τούτοις ὁ Τίτας φέρων ἐπὶ τοῦ ἵππου του τὴν ἡμίνεκρον Ἄνναν, καθορᾶται ἐν τῇ φυγῇ ὑπό τινος ἑταίρου τοῦ Φλώρου, Μάρκου τὸ ὄνομα, μείναντος ἐκτὸς τοῦ Πύργου εἰς φύλαξιν. Δεικνύμενος δ' ὑπὸ τούτου καὶ πληγωθεὶς διὰ πυροβόλου, βλέπων τὸν θάνατόν του ἐγγίζοντα, φονεύει δι' ἐγχειριδίου τὴν δύστηνον κόρην, καθ' ἣν εἶχε λάβει πρότερον παρὰ τοῦ κυρίου του ἐντολὴν, καὶ φονεύεται ὑπὸ τοῦ Μάρκου. Ὁ δὲ Φλῶρος προσελθὼν καὶ αὐτὸς μετ' ὀλίγον μετὰ τῶν ἑταίρων του, καὶ ἰδὼν τὸ τραγικὸν γεγονὸς, ἐθρήνησε περιπαθῶς τὴν φιλτάτην του καὶ τὴν ἔθαψεν εὐπρεπῶς εἰς μικρὰν τινα ἐκκλησίαν πλησίον τῆς Πέτρας κειμένην. Τὴν τελευταίαν ταύτην κατοικίαν τῆς σεμνῆς καὶ δυστυχοῦς παρθένου περιγράφει ὁ ποιητὴς ὡς ἑξῆς·

«Κεῖτ' ἐκκλησία μικρὰ κ' ἐτοιμόρροπος πέριξ τῆς Πέτρας,
Ἔχουσα πρίνων κορυφὴ καὶ πυκνόφυλλον· κάτωθεν τούτου
Τάφος εὑρίσκεται πλάξ, κ' ἐπ' αὐτῆς γεγλυμμένον ἐν ῥόδῳ·
Εἶναι δ' ὁ τάφος αὐτὸς τῆς δυστήνου κ' ἀθώας παρθένου·
Πᾶσαν δ' αὐγὴν ὁ ποιμὴν, ὅστις πέριξ τὰς αἰγάς του ὁδοιπορεῖ,
Κάθηται εἰς δύο ζωῶν τὸ σεβάσμιον σύνορον τοῦτο,
Μέλπων ὀρηνώδους αὐλοῦ τὸ βραχὺ καὶ μονότονον μέλος·

Ὁ Τοπάρχης μαθὼν τὰ γενόμενα καὶ γνωρίσας τὴν ἀπάτην, εἰς ἣν ὁ Ἀντωνέλλης ἐπιτηδείως εἶχεν ἐμβάλει αὐτὸν, ἀπέλυσε τῆς φυλακῆς τὸν ἀθῶον γέροντα Λάμπρον, συνεχώρησε τὸν Φλῶρον καὶ ἐδήμευσε τοῦ φυγάδος κακοῦργου τὰ κτήματα. Ἀλλ' ὁ μὲν Φλῶρος περίλυπος ἐπί τινα χρόνον φαινόμενος, ἔγεινε μετ' ὀλίγον ἄφαντος· ὁ δὲ Λάμπρος, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ζήσῃ ἐν Λεβαδείᾳ, ὅπου τὰ πάντα ἐθλίβον δεινεκῶς τὴν ψυχήν του διὰ λυπηρῶν ἀναμνήσεων, πωλήσας τὰ κτήματά του ἀνεχώρησε καὶ αὐτὸς εἰς ἄγνωστον τόπον.

Εἶχον ἤδη παρέλθει ἀπὸ τοῦ τραγικοῦ συμβάντος ἔτη πολλὰ, ὅτε μοναχός τις, τὸ ὄνομα Φώτιος, προσῆλθεν εἰς τὴν ἐν Βοιωτίᾳ Μονὴν τοῦ ὁσίου Λουκᾶ, ἐκφράζων τὸν πόθον του νὰ μονάσῃ ἐκεῖ. Ἔτυχεν ἀποδημῶν ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς· ὅτε δὲ

μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐπέστρεψε, προσῆλθε καὶ ὁ νέηλυς Φώτιος μετὰ τῶν λοιπῶν μοναχῶν, ἵνα ἀσπασθῇ τὴν δεξιὰν του. Ἀλλ' ἅμα ἰδὼν τὸ πρόσωπόν του, ἐλειποθύμησε· συνελθὼν δὲ εἰς ἑαυτὸν παρεκάλεσε θερμῶς καὶ ἐπιμόνως τὸν ἡγούμενον νὰ στείλῃ αὐτὸν μακρὰν τῆς Μονῆς ἐπιστάτην τῶν ποιμνίων αὐτῆς, εἰς ὃ τέλος οὗτος κατένευσε μετὰ πολλοὺς ἀποτρεπτικοὺς λόγους μηδὲν ὠφελήσαντας. Ὁ ἀγαθὸς Φώτιος, μεταβὰς ἀμέσως εἰς τὸ νέον του ἔργον, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐλκύσῃ διὰ τῆς ἀξιεπαίνου διαγωγῆς του τὸ σέβας καὶ τὴν ἀγάπην τῶν ποιμένων, οἵτινες ἐλυποῦντο μόνον βλέποντες αὐτὸν συχνὰ βεβυθισμένον εἰς βαθυτάτην μελαγχολίαν. Μετά τινα χρόνον, ἐπελθόντος χειμῶνος ψυχροῦ, οἱ μὲν ἄλλοι ποιμένες κατέβησαν μετὰ τῶν ποιμνίων των εἰς τὰ διαχειμάσια· ὁ δὲ Φώτιος ὑπολειφθεὶς μόνος ἐν τῇ ὀρεινῇ του καλύβῃ κατεκλείσθη ἐκεῖ ὑπὸ χιόνος πολλῆς καὶ δριμυτάτου ψύχους. Εἰς μάτην ἐσπούδασαν οἱ ποιμένες νὰ σώσωσιν αὐτὸν τοῦ κινδύνου· οἱ σωροὶ τῆς χιόνος τοὺς διεκώλυσαν· ὅτε δὲ ἐδυνήθησαν, τακείσης ἤδη ἱκανῶς τῆς χιόνος, νὰ προσέλθωσιν εἰς τὴν καλύβην, εὗρον ἐν αὐτῷ τὸν ἀγαπητὸν ἐπιστάτην των νεκρὸν καὶ χάρτην πλησίον τοῦ νεκροῦ κείμενον, περιέχοντα τὰ ἑξῆς, ἐξ ὧν μανθάνομεν, τίς ἦτο ὁ Φώτιος, τίς ὁ τῆς Μονῆς ἡγούμενος καὶ τίνα τὰ συμβάντα εἰς τὸν Φώτιον πρὸ τῆς εἰς τὴν Μονὴν προσελεύσεως·

«Γράφει πρὸς σὲ, γηραιὲ καὶ ἐνάρετ' ἡγούμενε Λάμπρε,
Ὄχι Λουκᾶ, ὡς κοινῶς σ' ὀνομάζουν οἱ ἄλλοι πατέρες·
Γράφει ὁ νῦν μοναχὸς καὶ ὁ ἄλλοτε Φλῶρος γαμβρός σου·
Εἰς τοῦ ὑψίστου τὴν χεῖρα τὸ μέλλον τῶν ζώντων ἐμμένει.
Πᾶς δ' εἰς τὰς θείας βουλὰς καὶ ἀέκων τὸ μέτωπον κλίνει.
Ἂν ἀναξιοπληγὲς οὐλοθείας πρὸ χρόνων, συγχώρει.
Ἔξω ἐνῷ παγετὸς τὸ ἐκπνέον μου στῆθος πιέζει,
Ἔσω κογλάζει κρατὴρ καὶ εἰς ἔκρηξιν σπεύδει ὑστάτην·
Εἰς τῆς ζωῆς τὰ ἀφρώδη πελάγη ναυπόρος ἐκρίθην·
Καὶ τὸ σαθρόν μου πλοιάριον ὤδε· ἡ θάλασσα τύχη
Πρὸς ἀποτόμους σκοπέλους· ἀλέθρου ἐν μέσῳ σκοτίας·
Εἶδον δαιμόνιον πυρίνων χορείαν σκληρὸς νὰ μ' ἐμπαίξῃ
Καὶ νὰ καγχάζῃ 'ς τῶν τόσων δεινῶν μου τὸ ἄφατον ἄλγος
Εἶδον τὸν πλόστην αὐτὸν εἰς θερμὰς νὰ κωφεύῃ δεήσεις
Καὶ τὴν ἐνάρετον θύρα νὰ πίπτῃ ἀπλάγχνου κακίας.
Πλὴν βλασφημῶ· ὦ! συγχώρει! παράφρων καρδία γογγύζει·
Ἀπροσδοκήτως σὲ εἶδον, ὁπόταν νεκρὸν σ' ἐθεώρων.
Εἶχον εἰς χῶρας ψυχρὰς πλανηθῆ καὶ ἀγρίων κλιμάτων,
Ὅπως ναρκώσω ἐκεῖ τὸν σφαδάζοντα ὄφιν τοῦ πάθους·
Εἶδον τὴν γῆν ὡς νεκρόπολιν, εἶδον ἀνθρώπους θηρία,
Λάρκας σπαιροῦσας ἀνθρώπων ἐρίζοντας τίς νὰ ὀρυχθῇ.
Τῶν οὐρανίων φωστήρων τὴν κίνησιν ἄσκοπον εἶδον,
Ἀν νὰ φωτίζουν φρικώδες ἐπλάσθησαν θέατρον τέλος
Αἴνιγμα εἶδον τὸν κόσμον καὶ εἶδον τυχαῖαν τὸν βίον.
Ἔθηξα τότε κ' ἐγὼ τοὺς ὀδόντας ὡς ἄγριος λέων,
Τὴν μαλακήν μου καρδίαν ἐσκλήρυνα· δίκην δ' θαλνης
Τθμα ἀπλίτας μὲ φλόγας, οἰκτρὸν 'ς τον φονέα τῆς Ἄννης
Ὄμοσα θάνατον. Αἴ! ἡ ἐκδίκησις εἶναι γλυκεῖα,
Γέρον, ἐὰν τὴν ἐμπνέῃ ὁ ἔρως δεινῶς ὑβρισμένος·

. . . . . .

Πλὴν βλασφημῶ! ὦ! συγχώρει! παράφρων καρδία γογγύζει.
Ἔφευγ' ἐκεῖνος, κ' ἐγὼ ἠκολούθουν αὐτὸν κατὰ βῆμα.
Εἰς Βενετίαν δ' ἐλθὼν ἀπεκδύθη τὸν ἀπάτιον φόβον.
Κ' ἤρχισε νέαν σειρὰν ἁρπαγῶν καὶ λαγνείας καὶ μέθης.
Ἕτοιμος ἦμην συχνὸν ἐν ἑσπέρᾳ νὰ τὸν καταφάγω,
Ὅτε δὴ τύχη κακὴ ἀνεκάλυψ' ἀπόρρητον μέγα.
Ὅτι δὲν ἦτον αὐτὸς Βενετὸς κι' Ἀντωνέλλης, ἀλλ' ἦτο Κακοπιστὸς Λομβάρδος κ' ἐκαλεῖτο κυρίως Πικάρδης·
Ὅτι θανάτου ποινὴ κατ' αὐτοῦ ἐψηφίσθη, μεγάλας
Πράξαντος πρὶν κακουργίας· ἀλλὰ μὲ χρυσὸν διαφθείρας
Πρὸ τῆς ἀτίμου σραγίς του τὸν δήμιον ἐν Βενετίᾳ
Τῆς φυλακῆς του ἀπέρα, σωθεὶς μετ' ἐκείνου εἰς λέμβον
Κι' ὅτι ὁ Τίτας ἐκεῖνος ὑπῆρξ' ὁ σωτὴρ δήμιός του.
Ἄνασος ἦτο λοιπὸν πρὸς τοιοῦτον κακοῦργον ἡ πάλη.
Ὅθεν ἀλλάξας σκοπὸν καὶ προσδοὺς τοῦ πρὸ χρόνων ὀραπέτην,
Εἰς μολυβδίνας εἱρκτὰς μὲ χαράν ἐρρίμμενον τὸν εἶδον.
Πλὴν ἡ χαρά μου αὐτὴ δὶν ἐξίρκεσεν· αἷμα ἐδίψων.
Κ' ἰδιοχείρως νὰ χύσω αὐτὸ ἐπεθύμουν! ὦ γέρον!
Φρίξον εἰς ὅ,τι θ' ἀκούσῃς· τὸ πάθος μου σύμβολον ἔχων
Ὕγιεινα δήμιος! Πρῶτον δ' ἐδόθη μοι θῦμ' ὁ Πικάρδης.
Εἰς τοῦ θανάτου τοὺς ὄυχας ταύτην τὴν ὥραν ἀσπαίρων
Δύο καὶ μόνας ποθῶ ἐκ παντὸς μου τοῦ βίου ἡμέρας.
Ἤτο δ' ἡ πρώτη, καθ' ἣν μ' ὑπεσχέθης τὴν κόρην σου Λάμπρε.
Ἄλλη δ' ἐκείνη, καθ' ἣν τοῦ δημίου της δήμιος ἦμην.
Πλὴν βλασφημῶ· ὦ! συγχώρεί! παράφρων καρδία γογγύζει
Ἔμπλεκτος μ' εἶδεν αὐτὸς καὶ βραχύν μοι ἀπεύθυνε λόγον·
Πλὴν τὰ ὠτία ἐθόμβουν, ἐξίρμα ὡς φλὸξ ἡ ποινή μου,
Ἡ δυσμενής μου καρδία τὰ στέρνα μου πάλλουσα ὤθει.
Τοὺς ὀφθαλμούς μου ἐκάλυπτ' ἀχλὺς καὶ δὲν ἤκουσα λέξιν.
Πρὶν δὲ τὸν πέλεκυν ἄρω, μαχαίριον δεῖξας καὶ σφαῖρκν,
Εἶπον φωνῇ ταπεινῇ εἰς τὸ τρίμον τὸν θάνατον τέρας.
Μ' εἶχες δανεῖσει τὴν σφαῖραν αὐτὴν, δολοφόνε, πρὸ χρόνων·
Λάβε τὴν ἤδη! τὴν μάχαιραν ταύτην εἰς κόρας καρδίαν
Εἶχες βυθίσει, κ' ἔσφαξες τρεῖς μὲ πληγὴν μόνον μίαν.
Θέλεις καὶ σὺ δι' αὐτῆς αἰσθανθῇ τοῦ θανάτου τὸ ψῦχος.
Ἔδωκα τότε τὴν πρώτην πληγὴν ἀδεξίως, κ' ἀρπάσας
Τὸ εἰς τὸ αἷμα τῆς Ἄννης βαφὲν ἀπατρόπαιον ξίφος,
Τρεῖς ς' τὴν καρδίαν πληγὰς τῷ κατέφερα μέχρι λαβίδος.
Τοῦ παραδείσου, ὦ πάτερ, ἡ τέρψις, εἰς ἣν καὶ ἐλπίζεις,
Ἐξομοιοῦται μ' ἐκείνην, εἰπέ, τὴν ὁποίαν ὑσιάθην,
Ὅτι τὰς σάρκας ἐὰς τίγρις διέστιξε τοῦ θύματος μου;
Πλὴν βλασφημῶ· ὦ! συγχώρεί! παράφρων καρδία γογγύζει.

Ἔπεσ' ὠχρὸς, καὶ ὡς βρύσις τὸ μαῦρον του ἔῤῥεν αἷμα.
Μάγκαν δ' ἀφεὶς μυκηθμὸν μὲ σπασμῶδη ἐξέπνευσε τρόμον.
Καὶ τὴν κοιμῶν του μορφὴν κατεκάλυψ' εὐθὺς δυσμορφία.
Μόνος ὁ ἔχων ὡραίαν ψυχὴν καὶ νεκρὸς εἶν' ὡραῖος.
Ἔφυγον ἔπειτ' ἀφεὶς ἀναμνήσεις ἀνδρὸς παραδόξου,
Καὶ τὴν εἰρήνην ζητῶν τῆς ψυχῆς μου διέῤῥηξε πελάγη,
Ὄρη, σκιοὶ κ' ἐρήμους· πλὴν πάντοθι εὗρον ἀνίαν.
Ὅτον τὴν θάλασσαν φύσιν ἐθαύμαζον, αὕτη ἡ φύσις
Μόνος μ' ἐνθυμεῖ· ὅτ' εἶμαι ὁπόταν εἰς πόλεων τύρβην
Τὴν κοινωνίαν ἐσκόπουν, ἡ πλήρης δεινῶν κοινωνία
Ἔξον' ἐνός μου τὸ ἄλγος· μικροὺς πανταχοῦ τοὺς ἀνθρώπους
Ὑβρον· καὶ ἔπνον ἀπόγνωσιν νοῦν, νὰ στενάζῃ τὸν εἶδον.
Ὅτε ὡς μόνος λιμὴν τοῦ Θεοῦ μοι ἐφάνη ὁ οἶκος
Κ' εἰς τὴν θερμὴν προσευχὴν τῶν πληγῶν μου τὸ βάλσαμον εὗρον.

Πλὴν ὡς σ' ἀπήντησα, στάσις ἐντὸς μου ἠγέρθη, ἐκ νέου·
Πᾶσα πληγὴ παλαιὰ τὴν πρωτέραν τις ἔλαβε φλόγα
Καὶ τὴν κλωνίζουσαν νοῦν κατετάραξε μέγα μανίας.
Χαῖρε! χιὼν μὲ καλύπτει πολλὴ καὶ ἐοῦσθη τὸ πῦρ μου·
Θέλει σβεσθῆ ὡς αὐτὸ ἡ ζωή μου . . . Ἀκούω πανώνων
Λύκων φρυκτὰς ὀρυγάς . . . ἀναπνέω δυσκέλευς . . . παγώνω,
Ῥῖγος θανάτου αἰσθάνομαι. . . Πάτερ προσεύχου! ὦ Ἄννα!

Ὁ μῦθος τοῦ καλοῦ τούτου ποιήματος ἔχει πολὺ τὸ διάφορον καὶ δεικνύει τὴν φιλόκαλον εὐρετικότητα τοῦ ποιητοῦ. Εἶναι ἐντέχνως πεπλεγμένος καὶ ἐντέχνως ἀναπτύσσεται διὰ ποικίλων περιπετειῶν, διεγειρουσῶν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου καὶ τηρουσῶν αὐτὴν ἀτενῆ ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους. Ἡ λύσις καὶ πᾶν σύμβαμα οἰκονομοῦνται φυσικῶς, τὰ πρόσωπα χαρακτηρίζονται προσηκόντως· οἱ δὲ χαρα-

κτῆρες αὐτῶν εἶναι φυσικοί· ἀπονέμεται δ' εἰς ἕκαστον τὸ προσῆκον οὕτως, ὥστε ἡ ἠθικὴ ἱκανοῦται καὶ τὸ ἠθικὸν τοῦ ἀναγνώστου αἴσθημα ἀναπαύεται. Θρηνεῖ μὲν ἡ ἀρετὴ τὸ ἄλῶον τοῦ Ἀντωνέλλη σφάγιον, τὴν φιλόστοργον, πιστὴν καὶ ἀμόλυντον Ἄνναν· ἀλλ' οἱ κακοῦργοι, ὁ Τίτας καὶ ὁ Ἀντωνέλλης, λαμβάνουσι τὴν προσήκουσαν τιμωρίαν. Καὶ ὁ Φλῶρος, εἰς ὃν δὲν ἔχει ἡ ἠθικὴ νὰ μεμφθῇ, εἰμὴ τὴν φιλέκδικον ἐκείνην ὁρμὴν, ἥτις τὸν ἔφερεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὸν κατέστησε δήμιον τοῦ ἅρπαγος καὶ φονέως τῆς ἐγγονητῆς του, ἐξιλεοῖ αὐτὴν καὶ διὰ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, οὐχὶ μόνον ἐρχόμενος εἰς μετάνοιαν ἐν βίῳ μοναχικῷ, ἀλλὰ καὶ ἀπολύνήτκων ἐν παντελεῖ ἐρημίᾳ ὑπὸ τοῦ ψύχους. Τὸ ποίημα εἶναι πλάσις ὁλοσχερής, τὴν ὁποίαν καὶ ἡ τέχνη καὶ ἡ ἠθικὴ ἀποδέχεται. Τὰ δὲ παρατατι·ὰ τῶν πραγμάτων μέσα εἶναι ἐν τῷ ποιήματι ἐλεκτά· αἱ εἰκόνες λαμπραὶ, αἱ μεταφοραὶ καὶ παραβολαὶ ἐπιτυχεῖς, τὸ λεκτικὸν καθαρὸν καὶ ὁμαλὸν, ῥέπον ἐναγοῦ εἰς τὴν κοινωτέραν χρῆσιν. Παρατηροῦνται ἀληθινὰ ὀλίγα τινὰ λεκτικὰ ἁμαρτήματα καὶ πλειότεραι ἀνορθογραφίαι, ἐξ ὧν σημειοῦμεν τινὰ εἰς τὰς σημειώσεις (22) ἀλλὰ τούτων μὲν αἱ πλεῖσται νομίζομεν ὅτι εἶναι ψιλὰ παοοράματα· διότι παρατηροῦμεν ἀνορθογράφους τινὰς λέξεις ὀρθογραφουμένας εἰς ἄλλα τοῦ ποιήματος μέρη. Τὰ δὲ ἄλλα λεκτικὰ ἁμαρτήματα, (τῶν ὁποίων σημειοῦμεν ὁμοίως τὰ κυριώτερα) (23) εἶναι τοσαῦτα μόνον καὶ τοιαῦτα, ὁπόσα καὶ ὁποῖα ἀφανίζονται, οὕτως εἰπεῖν, ἐν μέσῳ τῶν πολλῶν καὶ μεγάλων προτερημάτων τοῦ ποιήματος.

Συγκρινόμενον τὸ προκείμενον ποίημα μὲ τὸν *Πλάνητα* εὑρίσκεται προτιμότερον διὰ τὸ εἶναι ὁλοσχερές τι πλάσμα, διὰ τὴν ὁμαλότητα τοῦ λεκτικοῦ, διὰ τὴν ὀρθότητα καὶ ἁρμονίαν τῆς στιχουργίας, καὶ ἔτι διὰ τὸν ἠθικὸν αὐτοῦ χαρακτῆρα.

Συγκρινόμενον δὲ μὲ τὰς *Ἀναμνήσεις* καὶ μὲ τὸν *Λάμπαρον* εὑρίσκεται προτιμότερον διὰ τὴν πλάσιν, τὴν πλουσίαν εὔρεσιν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν περιπετειῶν.

Συγκρινόμενον δὲ μὲ τὴν *Συλλογὴν ποιημάτων* καὶ μὲ τὸ *κρὶς Ἀκαρτῆον ποίημα*, εὑρίσκεται προτιμότερον οὐχὶ μόνον διὰ τὴν πλάσιν καὶ πλουσίαν εὕρεσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν αἰσθηματικότητα· ἐλαττοῦται δὲ κατὰ τὴν γραμματικὴν τῆς γλώσσης ἀκρίβειαν.

Ἡ ἐπιτροπεία ὁμολογεῖ, ὅτι ἡ κρίσις της μεταξὺ τῶν δύω τούτων ποιημάτων καὶ τοῦ ἀγωνίσματος τοῦ ᾄσοντος τὸ σύμβολον· *Θὶ καῖ; ἢ θὶ καίση;* ὑπῆρξε δυσχερής· διότι ταῦτα παρεκτὸς ἱκανῶν ἄλλων καλῶν ποιοτήτων ἔχουσι τὸ προτέρημα τῆς γραμματικῆς ἀκριβείας τοῦ λεκτικοῦ· ἀλλ' ὅμως τὸ προτέρημα τῆς δημιουργικῆς, οὕτως εἰπεῖν, εὑρέσεως καὶ τὸ τῆς ἐντέχνου διατάξεως καὶ οἰκονομίας, προστιθέμενα εἰς τὰς λοιπὰς καλλονὰς τοῦ ῥηθέντος ἀγωνίσματος, ἔφάνησαν ἱκανὰ νὰ δώσωσι τὴν ῥοπὴν εἰς τὴν πλάστιγγα. Ὅθεν ἡ ἐπιτροπεία ἀπεφάσισεν, εἰς μὲν τὸ ποίημα τὸ φέρον τὸ σύμβολον· *Θὶ καῖ; ἢ θὶ καίση;* νὰ ἀπονείμῃ τὰ πρωτεῖα καὶ τὸ βραβεῖον, εἰς δὲ τὸ φέρον τὴν εὐχήν· *Μὴ ἴφὴν μετ' ἀμουσίας!* τὰ δευτερεῖα.

Μετὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης συνεκφέρομεν καὶ τὴν θερμὴν ἡμῶν ἐκ βάθους καρδίας εὐχὴν, ἵνα ἡ φιλόμουσος ἀθλοθεσία τοῦ φιλογενοῦς συμπολίτου ἡμῶν Ἀμβροσίου Στ. Ῥάλλη, τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα μέχρι τοῦδε ἐδείχθη αἴσιον, παραγάγῃ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔτι εὐκαιότερα ἀποτελέσματα, κρατύνοντα τὰς χρηστὰς ἡμῶν ἐλπίδας, ὅτι μετ' οὐ πολὺ θέλει ἀναθάλει πάλιν περὶ τὴν Ἱπποκρήνην καὶ Κασταλίαν ἡ ἐν τῷ μακρῷ τῆς πατρίδος χειμῶνι ἀπομαρανθεῖσα βαθύκομος δάφνη τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως, αἱ δ' αἰῶνας τοσούτους σιγήσασαι ἀηδόνες τοῦ Ἑλικῶνος καὶ Παρνασσοῦ, ἐμφορούμεναι τῆς γλυκείας τῆς ἐλευθερίας αὔρας ὑπὸ τὸ σκῆπτρον καὶ τὴν προστασίαν τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν Ἄνακτος, θέλουσιν ἀναμέλψῃ πάλιν μέλη θελξίφρονα, ἄξια τοῦ ἀρχαίου κλέους αὐτῶν!

Ἡ Ἐπιτροπεία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΝΤΟΓΟΝΗΣ,

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.

ΚΩΝΣΤ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

Ὁ Εἰσηγητὴς·

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ.

(1). Ἀρκοῦσιν ἐκ τῶν πολλῶν τὰ ἑξῆς παραδείγματα· *μυρτῶσι* (στ. 2). *τραγῳδεῖται* (στ. 25). *τὴν σταυρωθεῖσ'* Ἑλλάδα (στ. 43)· *ἡ ἠώ* (στ. 45)· *ἥρως ὅλοι* (στ. 166)·

Ὁ ποιητὴς αὐξάνει καὶ τὸν ἀριθμὸν τῶν Μουσῶν εἰς δέκα (στ. 6).

2) Ἰδοὺ ὀλίγα παραδείγματα ἐκ τῶν πολλῶν γηραλαῖαι· χώρις· μελαγχολοῦσα· παρεσυρμένη· κλόνος συνετάραξε τὴν Ἑλένην ἰδοῦσα· ἐγεννήθη ἐν ἑαυτῷ ἀντίδρασις·

Ἰδοὺ καὶ εἰς ἐκ τῶν πολλῶν στίχων τοὺς ὁποίους καὶ ἡ Γραμματικὴ καὶ ἡ Στιχουργικὴ καταδικάζει.

»Πᾶσα τῶν ἀνωτέρω ἐκφράσεων τῆς ἐρωμένης·

---

3) Ὁ ποιητὴς ἀποστρεφόμενος πρὸς τὴν μηδικὴν χρυσομηλέαν λέγει·

» Πολλαὶ μακάριαι ψυχαὶ τριγύρω σου πετῶσιν
» Λύταὶ καὶ τὴν ὀσμὴν τῶν σῶν ἀνθέων ὀσφρανθῶσιν.
» Ἐπὶ φθοροποιῶν παθῶν τῶν ἐξηγριωμένων
» Μετὰ δακρύων οἰκτιρμοῦ ἐξ ὕψους χεομένων,
» Ἑσπερινὴ ἐξ οὐρανοῦ ὀπάκις δρόσος πίπτει
Καίσε κατακαλύπτει,
» Ἀφεύκτως μέλλει καὶ αὐτὴ ἵνα συνενωμένη
» Ὑπάρχουσα εἰς τὸ ἑξῆς ἄχρηστος ἀποβαίνῃ.

Τοῦτο εἶναι μακρὸς Γαλλιμαθίας!

4), π. χ. ἀλύσει; (γρ. ἀλύσεις) τινάσσουσι (γρ. ἀποτινάσσουσι) τὸν ζυγόν· οὐδὲ γυναῖκας δὲν δύνανται (ἐξαλειπτέον τὸ *δέν*). μὴ καταστάθῃς ἐξηραμμένη (γρ. μὴ ξηρανθῇς)

5) π. χ.

» Καλλίφωνε Μοῦσα, καὶ νῦν ἐντόνως καθὸς πάλαι·
» Καί τοι γλώσσῃ μὲν ἀσθενεῖ, φωνῇ δ' ἀπηυδηκυῖα·

---

6) π. χ.

» Τὰ ὄρη καταστρέφονται, τὰ πάντα ἀλλοιοῦνται;
» Καὶ μόνος ἀναλλοίωτος, ὦ Ἥλιε, σὺ μένεις.

7) π. χ.

» Τὴν καταγωγὴν ὅτι ἐκεῖθεν (οὐρανόθενδ ἠλ.) ἔχουν
» φέρει εἰς αὐτοὺς (τοὺς ἀνθρώπους) παρήγορον ἐλπίδα.

8) Π. χ. οἱ πυρσοὶ συνέστειλον (γρ. λὰν) τὸ φῶς των· ἐξογγοῦται (γρ. ἐξογκοῦται.) Οἱ κεραυνοὶ ἐπεσκίπτουν (γρ. ἐπισκήπτουν)· δάπεδας (γρ. δάπιδας) κλῶνος (γρ. κλών.) ἄλυσον (γρ. ἄλυσιν)· ἀνιλεὴς (γρ. ἀνηλεής)· Πηνιοῦ· ἀγονιᾷ·

---

9) γραμματικῶν ἁμαρτημάτων παραδείγματα·

βιγῶντες· εἰς τὰς ἠχώ· ἔδηξε (γρ. ἔδακε) τὰ χείλη· μᾶλλον βραδὺς ἢ ποτὲ (γρ. οὐδέποτε)

» . . . νομίζεις πῶς κτυπῶμεν
» Μὲ κούφους λόγους τοὺς ἐχθροὺς *ἀντὶ μ'* ἀνδρεῖα [στήθη;

Παραδείγματα ἀτυχοῦς χρήσεως λέξεων· θὰ ματαιώσετε (γρ. θὰ ἐκφύγετε) τὴν παγίδα· *τρέφεται* (γρ. πλέκεται, ἢ ὑφαίνεται) εἰς τὸ στῆθός σας πλεκτάνη· *προτείνατε* (γρ. προβάλετε τὸ στῆθος σας· καὶ *ἤγειρε* (γρ. ἦρε) τὸ ξίφος του (ἐγείρεται μόνον τὸ κοιμώμενον ἢ τὸ πεπτωκός).

Φράσεων ἀτυχῶν ἢ σολοίκων παραδείγματα·

» Καὶ δι' αὐτὸ θρασεῖς τινες διὰ *πλαστῆς κοπίδος*
» Βίς τὸν ζυγὸν σᾶς τοὺς ἁπλοῦς *ὠθοῦσι* τῆς δουλείας.

(τίς εἶναι ἡ *πλαστὴ κοπὶς*, δι' ἧς *ὠθοῦσι*;)

» Πατέρες, τέκνα, σύζυγοι σᾶς ἔκλεξαν προμάχους·

(τοὺς ἔκλεξαν; ἄτοπον! αὐτοὶ ἦσαν οἱ φυσικοὶ πρόμαχοί των).

---

10) Παραδείγματα·

Α. στρ. 4. » Καὶ τῶν ῥημάτων μου εἰσάκουσον καὶ τὰ
» Ἐλέη σου θαυμάστωσον.

Β. στρ. 11. » Εὐθὺς ἀρχαιολόγον ἔπλασε κατὰ
» ἰδίαν του εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν.

Α. στρ. 10. » Ὑμνῶν καὶ εὐφημῶν εἰς πάντας τοὺς αἰῶ-
» Νας τῶν αἰώνων, νῦν τε καὶ ἀεὶ· ἀμήν.

---

11) α. Παραδείγματά τινα λεκτικῶν ἁμαρτημάτων·

στρ. 1. μέσῳ τῆς καταφθορᾶς (γρ. ἐν μέσῳ).
στρ. 6. ἐπίσημον τὸ ὕφος (γρ. ἦθος).
τὸ ξίφος κατένευσαν (γρ. ἔκλιναν).
στρ. 7 ἔμεινον (γρ. ἔμειναν).
στρ. 10. ἀπὸ τὴν σάρκα-μηχανὴν (ἡ σύνθεσις δὲν εἶναι ἑλληνική).
στρ. 11. ἢ (γρ. κἂν) πεῖνα σᾶς ταλαιπωρεῖ.
(γρ. ῥῇ ἢ (γρ. κἂν) νόσημα καὶ πόνος·
στρ. 17. ἱδρόνουν (γρ. ἱδρόνουν ἢ κάλλιον ἱδρώνουν)

6. Παραδείγματα φράσεων ἡμαρτημάτων κατ' ἔννοιαν ἢ ἄλλως ἀδοκίμων.

στρ. 1. Ὁ ποιητὴς ὀνομάζει τὴν ψυχὴν *νοῦ δύναμιν*, ἐνῷ τὸ ἀνάπαλιν ὁ νοῦς εἶναι δύναμις τῆς ψυχῆς· τὴν ἐπικαλεῖται δὲ, καὶ τοι ψιλὴν δύναμιν τοῦ νοῦ, νὰ κρατύνῃ τὴν *μνήμην*, φωταγωγοῦσα τὸν *νοῦν*. Τοῦτα εἶναι ψυχολογικῶς ἡμαρτημένα.

στρ. 3. Τί σημαίνει· *ἡ πεπρωμένη νὺξ ταράσσεται ἀγρία*; ἡ φράσις εἶναι ἀδιανόητος.

Μὲ τὰ δεινὰ τὰ νεμόμενα τὴν πόλιν τοῦ Μεσολογγίου συγκαταριθμεῖ ὁ ποιητὴς καὶ τὸν *θυμόν*· ἀλλ' οὗτος, νοούμενος μὲν κατὰ τῶν ἐχθρῶν, δὲν εἶναι δεινόν· νοούμενος δὲ θυμὸς τῶν πολιορκουμένων κατ' ἀλλήλων οὔτε τιμὴν φέρει εἰς τοὺς ἡρωϊκοὺς φρουροὺς τοῦ Μεσολογγίου, οὔτε ἀληθεύει.

στρ. 5. Πολλοὶ *κατόπιν* προχωμάτων ὅλμοι τὸ τεῖχος ἀπειλοῦν. (πῶς κατόπιν προχωμάτων;).

στρ. 28. Ἡ βολὶς εἰσέδυσε κ' ἐστάθη *εἰς τὴν ἀκρόπολιν τοῦ νοῦ*· (δηλονότι εἰς τὴν κεφαλήν· ἡ μεταφορὰ εἶναι κωμικὴ καὶ ἀνάρμοστος εἰς τὴν περιγραφομένην σοβαρὰν περίστασιν).

12) π. χ. Ἄλλα βουλαὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἄλλα τὸ θεῖον κελεύει· (γρ. *ἄλλαι* βουλαί· διότι ἄλλως δὲν εὐοδοῦται ἡ φράσις· ἀλλ' ἴσως εἶναι παρόραμα).

Ὁμίχλης (γρ. ὁμίχλης· συμπολίτα (γρ. συμπολῖτα) πρεσβῦτιν (γρ. πρεσβύτιν),

Τοῦτο καὶ ἤρκει· (γρ. ἤρκει καὶ τοῦτο· ἢ τοῦτο καὶ μόνον ἤρκει).

Οἱ μένοντες ἐγείρουν πλᾶκα (γρ. πλάκα· ἔπειτα ἐγείρεται μὲν στήλη, οὐχὶ δὲ πλάξ).

» Ὅπου κηδείας *περίφρων* ἡ ἄσβεστος τήκει τὰς σάρκας· (τὸ ἐπίθετον *περίφρων* ἐτέθη κακῶς ἐπὶ τῆς σημασίας *περιφρονητική*· ἔπειτα ἡ ἄσβεστος, ἢ ὀρθότερον ἡ τίτανος, φθείρει, δὲν τήκει·)

---

13) α. Παραδείγματα.

Α. 19. Ὁ πατήρ μου ἐφάνη βαδίζων *μεθ' ὅσης ἀτοωδῆς* (γρ. μετὰ πλείστης ὅσης).

Σιγῶσα λαλεῖ νύξ (γρ. ἡ νύξ)

Οὐδεὶς ποτε ὅμως ἐγίνωσκε τι (γρ. ἐγίνωσκέ τι)

Β. Καὶ δὲν μ' ἔμειν' ἐλπὶς πλέον μία (γρ. κάμμία· διότι ἡ φράσις δὲν μ' ἔμεινε πλέον μία ἐλπίς, σημαίνει, ὅτι μ' ἔμειναν πλειότεραι.)

Γ. 56. Ἀλλ' ὅμως ἐγγὺς ἡμῶν στιγμὴ μόλις καθίζει μᾶ· (γρ. στιγμὴν μίαν· διότι ἡ δοτικὴ δὲν δηλοῖ διάρκειαν, ἐνῷ ἀπαιτεῖται ἐνταῦθα νὰ δηλωθῇ διάρκεια)

Γ. 62. Βὶς οὐδὲν θεωρῶν· (γρ. εἰς οὐδὲν λογιζόμενος, ἢ ὡς οὐδὲν θεωρῶν),

Δ. 78. Ὤ, τότε μὴ τύχης ἀφὴ ἐναντίας
Μὴ θίξῃ τὸ στῆθος· (δὲν εὐοδοῦται τὸ *μὴ τύχης ἀφὴ μὴ θίξῃ*).

92. Τῆς ἐσχάτου (γρ. ἐσχάτης) πνοῆς·

14.) Παραδείγματα·

Β. 6. μὲ τοῦ ἑανοῦ σου ἔσθους τὴν ἄκραν

7. τὰ κέλευθ' ἀροῖ τριήρης ἀτμόπλους·
τῆς Λίτνης τῆς πάνετες τίτθη; χιόνος·

Γ. ἡ ἴς τοῦ ἀνέμου

15) Α. 45. ἂς ἔλθῃ πᾶς ὅστις . . . , νῦν ὅτε τὸ φλύσαρον *βύδυσται* στόμα·

16) Α. 24. Κ' ἐν μόλις (ὦ θαῦμα) στιγμῇ ἀνδρωθεὶς.

Γ. 68. Εἰδ' ἄπορον ἄλλως θὰ ἦτο εἰς σὲ (γρ. εἰ δ' ἄλλως, ἄπορον θὰ ἦτο εἰς σέ).

17) Α. Τί πλέον καὶ ἂν ὠχρία;
τί κέρδος ἐκ τοῦ ὠχριᾷν;

Β. 2. ἀλλ' ἤδη τοῦ ψοιΐου ἡ δύσις τελεία,
ἐπέστ' ἡ ἑσπέρα·

» Πρὸς τὰ κάλλη ἐκείνης τὰ θεῖα.
» Καὶ πρὸ κάλλους τοσοῦτον ἀμάχου.

18). Β. 19. Τίς ἄρα ποτὲ τὰ δεινὰ *τραγῳδήσει* ἐκείνης τῆς αἰχμαλωσίας σου τῆς *φρικώδους*; ἢ τὶς τὰς σκηνὰς τὰς *φρικεὰς* ζωγραφήσει ἐκείνης τῆς καταστροφῆς τῆς *φρικτῆς*; (Φρικτὴ ἡ κατάχρησις τῶν ἐκ τῆς φρίκης παραγομένων λέξεων).

Γ. 22. Θὰ ἔλεγες, ὅτι ἡ Γοργὼ τὴν *φρικτὴν* φανεῖσα ἐνέπνευσε *φρίκην* αὐτῆς (τὴν φρικτὴν φρίκην!

70. Καὶ τῆς δυστυχίας του ὅλη ἡ *φρίκη*
ἐξαίφνης ἐφάνη αὐτῷ *φοβερά*.

(Φοβερὰ ἡ φρίκη!!!)

19) Καὶ τῆς πίστεως αἴσθημα δὲν
ἐτάραττε πλέον ἐκείνους οὐδέν· (ἐξαλειπτέον τὸ μόριον δὲν)

20) Γ. 39. Ὦ φρίκη! ἐν ποῖ' ἀγωνί' ἀναπνέει;
Β. 6. Δὲν εἶσ' ἐλπίς, φάσμα, σκιά' ἀπατηλή;

---

21) Ἰδοὺ καὶ ἄλλα τινὰ παραδείγματα·
στρ. 28. ἀποβέττει (γρ. ἀποβέττει)·
σημαία ἐρυθρᾶ (γρ. ἐρυθρά)·
στρ. 31. Οἱ ἑταῖροι τοῦ Λάμπρου ἀνέρχονται πρῶτος αὐτός, ὡς μύρμηκες (Γαλλισμός· lui le premier, γρ. δεύτεροι αὐτοῦ, ἢ μετὰ πρώτου αὐτοῦ).

---

22) Σάτυρα, θεασώτης, ἀνταμοίβει· αἰφνηδίως.
23) VI. Κ' Ἰόλας μὲ Ἡρακλῆν ἴσως καταδαμάσωμεν (ἡμεῖς· ἐγὼ δηλ. καὶ ὁ μῶρος.

Ἄντα καὶ Φιλῶρος. σελ. 23. φέρει τὰ τείχη ἐντὸς μελανά. Ἐνδειξις (γρ. ἔνδειξιν). 27. Οὔτε τὸν βίον της εἶχον ἔτι (γρ. πω, ἢ κοινότερον ἀκόμη) παράξῃ καταιγίδες νοὸς (γρ. καρδίας· διότι αἱ καταιγίδες δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὸν νοῦν). 30. Ναύτης ἀπὼν πρὸ χρόνων (γρ. ἀπὸ χρόνων). 42 ἡ μάχη ἀνῆψε (γρ. ἀνὴ φθη). 43. ἐν ἐοπῇ (γρ. ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ).

ΠΕΡΙ ΤΗΛΕΓΡΑΦΩΝ.

—o—

Ἡ ἐπινόησις τῶν τηλεγράφων ὀφείλεται εἰς τὸν Λοῦϊ Κάππην (Chappe)· αἱ δὲ πρῶται δοκιμαὶ ἐγένοντο ἐν τῷ κήπῳ τοῦ Belleville κατὰ τὴν 21 Μαρτίου τοῦ 1792 ἔτους. Ἡ μηχανὴ αὕτη συνίσταται κυρίως ἐξ ἑνὸς ἱστοῦ φέροντος ἐν τῇ κορυφῇ αὐτοῦ ἰσομεγέθη σχεδὸν ξύλινον μοχλὸν ἢ ῥάβδον κινητὴν, προσηρτημένην ἰσομέτρως ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης· ἐξ ἑκατέρων δὲ τῶν ἄκρων τοῦ μοχλοῦ τούτου ἤρτηται μικροτέρα τις ῥάβδος δεκτικὴ ὡσαύτως περιστροφῆς κατὰ τὴν ἄκραν ἐξ ἧς κρέμαται. Αἱ οὕτω διατεθειμέναι αὗται ῥάβδοι δύνανται νὰ λάβωσι διαφόρους θέσεις διά τινος χορδῆς ἥτις, κινοῦσα αὐτὰς συγχρόνως ἢ ἀλληλοδιαδόχως, δίδει εἰς τὸν τριμερῆ τοῦτον μοχλὸν σχήματα διάφορα, πάντοτε ὅμως ἀνταποκρινόμενα εἰς ὁμοιόσχημα σημεῖα συνθηματικοῦ ἀλφαβήτου. Τὴν μηχανὴν ταύτην θέτουσι συνήθως ἐπὶ τῆς στέγης ὑψηλῆς οἰκοδομῆς εἰς εἶδος πύργου κατεσκευασμένης καὶ ἐπὶ ὑψηλοῦ μέρους κειμένης, ἵνα διακρίνωνται σαφέστερον

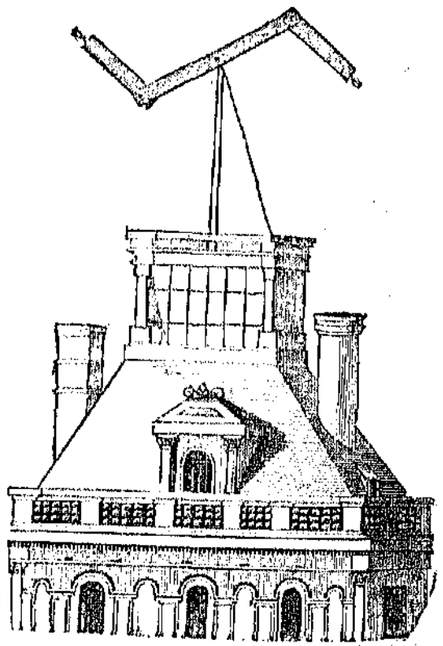

Τηλέγραφος.

καὶ εἰς μεγαλητέραν ἀπόστασιν τὰ παρὰ τοῦ κινουμένου μοχλοῦ παριστανόμενα σχήματα.

Ἡ ἀνωτέρω εἰκὼν παριστᾷ τὸν ἐν τῷ Λούβρῳ τῶν Παρισίων τηλέγραφον· ἡ δὲ μετ' αὐτὴν διάφορους θέσεις ἢ σχήματα τῆς ἐν ἐνεργείᾳ τηλεγραφικῆς μηχανῆς.

Τοὺς τηλεγράφους τούτους διεδέχθησαν ἤδη εἰς ἅπασαν σχεδὸν τὴν Εὐρώπην οἱ ἠλεκτρικοὶ τηλέγραφοι, οἵτινες σύγκεινται ἐκ μεταλλικῶν τινων συρμάτων μεταφερόντων ἀφ' ἑνὸς εἰς ἕτερον μέρος τὴν ἐκ τῆς ἠλεκτρικῆς μηχανῆς ἀναπτυσσομένην ἠλεκτρικὴν ὕλην, ἥτις κινοῦσα καθ' ὡρισμένον τρόπον δείκτην τινὰ ἐπὶ τούτῳ προσδιωρισμένον, τὸν φέρει ἐπὶ σημείων συνθηματικοῦ τινος ἀλφαβήτου (*). Οἱ τοιοῦτοι ὅμως τηλέγραφοι δὲν δύνανται νὰ διοχετεύσωσιν ἢ συντόμους καὶ λακωνικὰς φράσεις, ὥστε πιθανώτατον ν' ἀντικατασταθῶσι καὶ οὗτοι δι' ἄλλων καταλληλοτέρων μηχανῶν, καὶ ἴσως διὰ τῆς τοῦ Κ. Βονέλλη ἐκ Τουρίνου, ὅστις θέλει μεταχειρισθῆ αὐτοὺς τοὺς σιδηροδρόμους ὡς ἀγωγοὺς, ἢ καὶ διὰ τῆς ἐσχάτως ἀναγγελλομένης ὑπό τινων ἐφημερίδων, καὶ συγκειμένης ἐκ μεταλλικῶν ἢ ξυλίνων σωλήνων, εμπεριεχόντων ἐλαστικήν τινα σφαῖραν ἐν ᾗ ἐγκλείονται αἱ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην ἄκραν τοῦ σωλῆνος πεμπόμεναι ἐπιστολαί. Αἱ ἐπιστολοφόροι αὗται σφαῖραι, ὠθούμεναι διὰ τῆς δυνάμεως ἀτμοκινήτου τινὸς μηχανῆς, διατρέχουσι ταχέως τὸν σωλῆνα, φθάνουσαι τάχιστα ἀφ' ἑνὸς εἰς ἕτερον σημεῖον τοῦ σωλῆνος, καὶ προχωροῦσαι κατὰ 15—20 μίλια ἐντὸς ἑκάστου λεπτοῦ τῆς ὥρας.

Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΛΑΣ.

(*) *Ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ἠλεκτρικῶν τηλεγραφικῶν καταστημάτων τὸ σημαντικώτερον πάντων εἶναι τὸ ἐν Λονδίνῳ κεντρικὸν κατάστημα τῆς Ἑταιρίας τῶν τηλεγράφων. Τοῦτο κεῖται ἐν τῇ θέσει Lothbury ὄπισθεν τῆς Ἀγγλικῆς τραπέζης. Ἐν αὐτῷ ἐργάζονται καθεκάστην 1214 ἄνθρωποι· δηλονότι, 139 μηχανικοί, 994 ἀγγελιαφόροι καὶ διαβιβάσται τῶν ἀγγελιῶν, καὶ 81 παῖδές τε καὶ γυναῖκες καταγινόμεναι ὡσαύτως εἰς τὴν τηλεγραφικὴν ἀνταπόκρισιν. Τὸ πρὸς σύστασιν τοῦ καταστήματος τούτου δαπανηθὲν ποσὸν ἀναβαίνει εἰς 18 περίπου ἑκατομμύρια φράγγων. Τὸ τηλεγραφικὸν αὐτοῦ πλέγμα ἐκτείνεται κατὰ μῆκος εἰς ἔκτασιν 5,480 μιλλιων· τὸ δὲ ὁλικὸν μῆκος τῶν αὐτοῦ συρμάτων ἀναβαίνει εἰς 24,000 μίλια. Τὰ ἐτήσια αὐτοῦ ἔσοδα συνίστανται εἰς 540,000 φρ., καὶ ὁ μέσος ὅρος τῶν κατὰ μῆνα διαβιβαζομένων ἀγγελιῶν συμποσοῦται εἰς 58,650.*

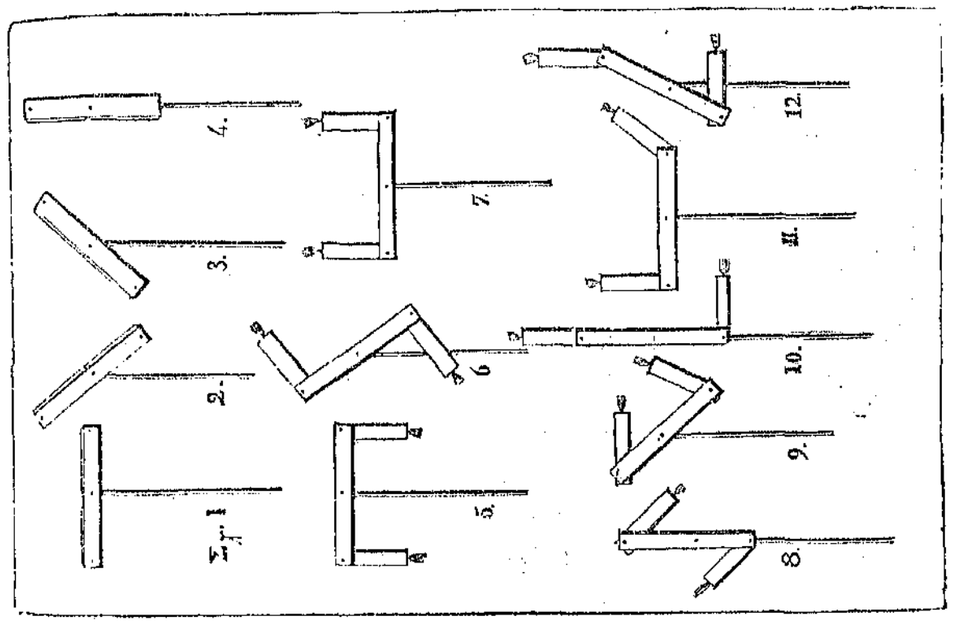

Σχήματα Τηλεγράφου.

ΓΝΩΜΗ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ.

—o—

Ἀναγινώσκομεν ἐν τῷ *Θεατῇ τῆς Ἀνατολῆς* τὰ ἑξῆς·

« Πρὸ ἑνὸς ἔτους ἐκοινοποιήσαμεν διὰ τοῦ *Θεατοῦ* (φυλλάδιον τῆς 26 Ἀπριλίου 1854 σελ. 185,) τὰ περὶ Ἑλλάδος ἰδέας διακεκριμένου τινὸς Ἀμερικανοῦ ἐπισκεφθέντος τὴν πατρίδα ἡμῶν. Ὡς ὁ Κύριος Γκίλπιν οὕτω καὶ ὁ καθηγητὴς Κ. Φέλτων, οὗτινος τὴν γνώμην θέλομεν μετ' ὀλίγον δημοσιεύσει, δὲν ἀνήκει εἰς τὴν κλάσιν ἐκείνην τῶν περιηγητῶν, οἵτινες ἔρχονται ἐνταῦθα νὰ θαυμάσωσιν ὅ,τι ἐθαύμασαν ἀναγινώσκοντες τὴν ἱστορίαν τῶν πατέρων ἡμῶν. Κατ' αὐτοὺς, ὁ Φωκίων ἢ ὁ Σωκράτης, ὁ Ἡρόδοτος ἢ ὁ Πλάτων, ὁ Μιλτιάδης ἢ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Πραξιτέλης ἢ ὁ Φειδίας, ὧν ἡ μεγαλοφυΐα κατέπληξε πάντας τοὺς αἰῶνας καὶ πάντα τὰ ἔθνη, δὲν προήγαγον ὅμως τοιούτους οὔτε πάντα τὰ ἔθνη οὔτε

πάντες οἱ αἰῶνες, ἔπρεπε νὰ ὑπάρχωσι διὰ παντὸς ἐν Ἑλλάδι. Ὡς οἱ θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου αὐτῆς, ἔπρεπε καὶ αὐτοὶ νὰ μείνωσιν ἀγήρασι, καὶ τὸ δρέπανον τοῦ χρόνου, τὰ σκότη τῆς βαρβαρότητος, τὰ ἐλαττώματα καὶ ἡ διαφθορὰ τῆς τυραννίας, πανταχοῦ ἀνηλεῆ καὶ καταστρεπτικά, ἐν μόνῃ τῇ Ἑλλάδι ἔπρεπε νὰ μὴ ἰσχύωσι.

» Τὸ 1836 ἔτος εὐπατρίδης τις Ἄγγλος, περαιώσας τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ ἔν τινι τῶν γνωστοτέρων ἀκαδημιῶν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, ἵνα θαυμάσῃ καὶ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν ὅ,τι πολλάκις ἐθαύμασε καὶ ἡ φαντασία αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ ἀγανάκτησις αὐτοῦ — ὡς μαρτυρεῖ ἀγγλικόν τι περιοδικὸν σύγγραμμα — ὅτε μόλις ἀποβὰς εἰς Πειραιᾶ, ἶδε παμφορεῖα (omnibus), τὸν δὲ ξενοδόχον θέσαντα ἐνώπιον αὐτοῦ ἓν τῶν ἀπαραιτήτων εἰς πᾶσαν βρεταννικὴν χεῖρα ἐκείνων σκευῶν, ὅτινα περόνας καλοῦμεν. Ὦ ποία διαφθορά! ἀνέκραξεν ὅλως φρίσσων ὑπὸ ὀργῆς ὁ ἀγαθὸς τῆς Ἀλβιόνης εὐπατρίδης, καὶ πόσον αἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες ἐξέπεσαν τῆς προγονικῆς αὐτῶν ἀξίας! Ὁ περίκομψος Ἀλκιβιάδης τοὺς δακτύλους αὐτοῦ μετεχειρίζετο ὁσάκις προέκειτο νὰ μεταφέρῃ τι ἀπὸ τοῦ τριβλίου εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἡ ὡραία Ἀσπασία, εἰ καὶ σύζυγος ἰσχυροτάτου ἡγεμόνος, ἀνέβη πεζῆ εἰς Ἀθήνας, ὅτε ἐλθοῦσα ἐκ Μιλήτου, ὡς κἀγὼ σήμερον ἐκ Λονδίνου, ἠθέλητε νὰ ἴδῃ τὸν σύζυγον αὐτῆς!

» Καὶ ὁ νέος Βρεταννὸς ἐπιβὰς εἰς τὸν Θαλαμηγὸν αὐτοῦ, κατέλιπε τὸν τόπον καθ' οὗ ἐξεσφενδόνισε ποιοῦτο ἀνάθεμα.

» Ἀλλ' ὁ Κ. Φέλτων ἐπάτησε τὴν ἀντίθετον ὁδόν. Ἐλεύθερος ἀπὸ τῶν προλήψεων καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ ἅτινα τυροῦσιν ἡμᾶς ὁσάκις θέλομεν νὰ ἐπαινέσωμεν ἢ νὰ ψέξωμεν, διέτριψε μῆνας ὁλοκλήρους ἐν μέσῳ ἡμῶν, μελετῶν τὸν τόπον ἀμερολήπτως καὶ εὐσυνειδότως. Ἐγκρατέστατος δὲ ὢν καὶ τῆς ἡμετέρας φιλολογίας καὶ γλώσσης, συνδιελέγετο εὐχερῶς μετὰ πολλῶν, καὶ πάντα ἠρεύνα μόνος. Ἵστε τὰς πληροφορίας αὐτοῦ, δὲν ἐπορίσθη οὔτε ἐκ τῶν ἐγγράφων δυσμενοῦς τινος διπλωμάτου, οὔτε ἐκ τῶν ὑπομνημάτων περιηγητοῦ λελησμόνου καὶ ἀλιεθηρῶς πατήσαντος τὸ ἔδαφος τῆς ἡμετέρας πατρίδος, μικρὸν ἢ ἀτελῶς ἐκμεταλλευθέν ἄχρις ὥρας.

» Τὰ ὀλίγα ὅσα ὁ Κ. Φέλτων ἔγραψε περὶ ἡμῶν ἐν τῇ ἐσχάτως παρ' αὐτοῦ ἐκδοθείσῃ *Ἱστορίᾳ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος* (*), ὧν μέρος δημοσιεύομεν ἐνταῦθα, ἀρκοῦσιν ἵν' ἀποδείξωσι τὴν ἀλήθειαν τῶν ῥηθέντων. Ἀνακαλοῦσι προσέτι εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὴν συμπάθειαν μεθ' ὧν οἱ κάτοικοι τοῦ ἄλλου ἡμισφαιρίου, προσηγόρευσαν πρῶτοι τὴν ἀναγέννησιν ἡμῶν, τὰ παντοῖα βοηθήματα ἅτινα ἐστάλησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τῶν ἀπωτάτων ἐκείνων χωρῶν, τὸν ἐνθουσιασμὸν μεθ' οὗ καὶ αὐταὶ αἱ Ἀμερικανίδες συνεκρότησαν ἐπιτροπὰς ἵνα συντρέξωσι τοὺς ἡμετέρους ἀπόρους, καὶ τὴν ὅλως εὐαγγελικὴν ἀγάπην τὴν προτρέψασαν αὐτοὺς νὰ διαδώσωσι μεταξὺ ἡμῶν τὴν παιδείαν καὶ τὰ εὐεργετήματα τῆς ἐλευθερίου ἀγωγῆς.

» Ἐνόσῳ ὑπάρχει ὁ τόπος οὗτος, τὰ εὐεργετήματα ταῦτα θέλουσι σώζεσθαι ἀνεξάλειπτα ἐν ταῖς καρδίαις τῶν κατοίκων αὐτοῦ.

» Ἰδοὺ αἱ παρατηρήσεις τοῦ Κ. Φέλτωνος·

« Ἐπειδὴ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος διῆλθεν ὡς ἐκ θαύματος τὴν καταστρεπτικὴν ἐποχὴν τοῦ μεσαιῶνος, καὶ ἐπέζησε τῇ μακρᾷ τυραννίδι τῶν Τούρκων, ἐνόμισα ὅτι ὠφέλιμον εἶναι νὰ ἐξακολουθήσω τὴν ἱστορίαν μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου μου ἦτο δύσκολος. Δὲν εἶχον ἱκανὸν τόπον . . . Ἡ ἐνεστῶσα θέσις τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ εἶναι μεγίστου λόγου ἀξία. Ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Ἑλλάδος θυμάσιαι πρόοδοι ἐγένοντο περί τε τὰ γράμματα καὶ τὴν ἀνατροφήν, ἐν τῷ διαστήματι εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ φρικτοῦ πολέμου τῆς ἐπαναστάσεως. Τοὺς Ἕλληνας παρέστησαν εἰς ἄκρον ψευδῶς καὶ ἀπρεπῶς αἱ κατεσκευασμέναι κρίσεις τῶν περιηγητῶν· τὰ δὲ πολύπλοκα συμφέροντα τὰ ἐνεχόμενα ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Ἀνατολῆς, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ ἐπαυξήσωσι κατά τε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀμερικὴν τὰς κατ' αὐτῶν πολιτικὰς προλήψεις. Καὶ ὅμως ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγὼν ἀπέδειξεν εἰς τὸν κατοικηθέντα κόσμον ὅτι μετὰ δουλείαν καὶ παθήματα τοσούτων αἰώνων, φρόνημα εὐγενὲς ζωογονεῖ πάντοτε τὰς ἑλληνικὰς καρδίας. Κατὰ τὴν καρτερίαν, τὴν ἀνδρείαν, τὴν πολιτικὴν καὶ πρωτοπικὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πατρίδα, οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες συμπαραβάλλονται ἐπαξίως πρὸς τὰν ἔθνος ἀγωνισθέν ποτε ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Οἱ διακεκριμένοι καὶ γενναῖοι ἄνδρες οἱ παρασταθέντες ἐπὶ τῆς σκηνῆς κατὰ τὸ διεξοδικὸν καὶ αἱματηρὸν δρᾶμα τῆ ἐπαναστάσεως, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ φυλὴ τῶν Ἑλλήνων καὶ ὁ αἰὼν προήγαγον ἀρθόνως χαρακτῆρας κορυφαίους. Λόξα ἀγήρασος περιστέφει τὰ ὀνόματα τοῦ τε Βότσαρη, καὶ Καραϊσκάκη, καὶ Διάκου, καὶ τῶν Ὑψηλαντῶν, καὶ μεγάλου ἄλλου ἀριθμοῦ ἡρώων καὶ πατριωτῶν ἀποθανόντων . . . Ἀπὸ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς τῆς ἐπαναστάσεως ἔδειξαν οἱ Ἕλληνες πόσον εἰσὶν ἱκανοὶ εἰς τὸ κυβερνᾶν ἑαυτούς τε καὶ τὰ δημόσια, καὶ ἐκ τῶν πρώτων ἔργων αὐτῶν ὑπῆρξε καὶ ἡ σύστασις τακτικῆς συνταγματικῆς κυβερνήσεως. Ἐὰν, διασκοῦντος τοῦ πολέμου, αἱ πρόοδοι αὐτῆς διεταράχθησαν ἐνίοτε ὑπὸ τῶν διχονοιῶν, ἐὰν αἱ κολοσσιαῖαι τοῦ ἐχθροῦ δυνάμεις ἔφεραν πολλάκις τοὺς ἀγωνιζομένους εἰς τὸ χεῖλος τῆς ἀβύσσου, τὸ πνεῦμα ὅμως τῆς νομιμότητος, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτῶν πρὸς τὸ συνταγματικὸν πολίτευμα, ἐνίσχυσαν τὸν λαὸν ἐν μέσῳ τῶν δεινοτέρων δοκιμασιῶν.

» Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τῆς μοναρχίας, δὲν ἔπαυσαν οἱ Ἕλληνες ἐπιθυμοῦντες σύνταγμα, καὶ αἱ εὐχαὶ αὐτῶν ἐπληρώθησαν τὸ 1843 ἔτος. Ὁ τρόπος μεθ' οὗ τὸ ἔθνος ἐπέτυχε τὸν σκοπὸν τῶν κροσδοκιῶν αὐτοῦ, ἡ μετριοπάθεια, ἡ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν ἔντιμος καὶ εἰλικρινὴς αὐτοῦ διαγωγή, ἡ πρὸς ἀμφοτέρους πίστις τοῦ λαοῦ, ἡ τάξις κατὰ τὰς ἐκλογάς, καὶ αἱ πράξεις τῶν ψηφισάντων τὸ πολίτευμα πληρεξουσίων, τὸ ἀζιόλογον πνεῦμα αὐτοῦ τούτου τοῦ πολιτεύματος, προκαλοῦσι βεβαίως τὸν θαυμασμὸν πάντων τῶν ἀγαπώντων τὴν τάξιν καὶ τὴν ἐλευθερίαν.

» Ὡς δὲ πρὸς τὴν φιλολογίαν καὶ τὴν κλασικὴν ἀγωγὴν, οἱ Ἕλληνες ἀνυψώθησαν ταχέως εἰς βαθμὸν ἄξιον νὰ ἐλκύσῃ τὴν κοινὴν προσοχήν. Τὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα, καὶ τὸ σύστημα τῆς δημοσίας παιδείας τὸ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως παραδεχθὲν, ὑπὸ δὲ τῶν ἰδιωτῶν ὑποστηριζόμενον διὰ πλουσιωτάτων συνεισφορῶν, εἰσὶ θαυμάσια. Ὁ τύπος, ἐργαζόμενος ἀπαύστως, διαδίδει εἰς τὸν τόπον τὰς μεταφράσεις τῶν ἀξιολογωτέρων ξένων συγγραμμάτων, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα πρωτότυπα, προϊόντα τῶν μόχθων τῶν λογίων τῆς Ἑλλάδος.

» Συγκεφαλαιοῦντες ἐν ὀλίγοις τὰς προόδους τῶν Ἑλλήνων λέγομεν, ὅτι πόλεις καὶ χωρία ἀνηγέρθησαν μετὰ τὴν ἐπανάστασιν, ἡ ἐμπορία ἐπεξέτεινε μεγάλως τὰς ἐργασίας αὐτῆς, ἡ ναυτιλία ἀνεπτύχθη παραδόξως, καὶ σύστημα δημοσίας παιδείας, ἀνατιθέμενον εἰς τὴν ἐξουσίαν τὴν ἀγωγὴν ὅλων τῶν παίδων, ἐγένετο δεκτόν. Καὶ τὸ μὲν σύνταγμα καθιεροῦ σώματα βουλευτικά, ἡ δὲ δικαιοσύνη διανέμεται ἐπιτηδείως καὶ ἀμερολήπτως ὑπὸ τῶν δικαστηρίων.

» Ὀρκωτοὶ ὡς καὶ εὐφυῆς καὶ ἀνεξάρτητος δικηγόρων σύλλογος ὑπερασπίζονται τὰ δικαιώματα τῶν πολιτῶν κατὰ τῶν ἐπεμβάσεων τῆς ἐξουσίας, καὶ τὴν ἐλευθεροτυπίαν προστατεύει αὐτὸ τὸ σύνταγμα. Ἀναμφισβήτητον ἄρα ὅτι λαὸς ὅστις μόλις ἀπαλλαχθεὶς τετρακοσιετοῦς δουλείας, ἔπραξεν ὅσα εἴπομεν ἐντὸς εἰκοσιπέντε ἐτῶν εἶναι ἄξιος τοῦ ἡμετέρου σεβασμοῦ, καὶ ἂν αἱ ὁδοὶ αὐτοῦ εἰσὶν ἀνώμαλοι, καὶ κακῶς κεκαλλιεργημέναι αἱ πεδιάδες αὐτοῦ, καὶ ἂν ἔτι τὰ δημόσια δὲν διοικοῦνται ὅσον συνετῶς ἐπιθυμοῦσιν οἱ φίλοι τῆς Ἑλλάδος. . .

» Κατὰ τὴν ἐνεστῶσαν θέσιν τῶν πραγμάτων, οἱ Ἕλληνες ἀποτελοῦσι τὸ διανοητικὸν στοιχεῖον τοῦ ἀνατολικοῦ κόσμου, τὸ δυνάμενον μόνον νὰ ἀπαλλάξῃ μεγίστων δυσκολιῶν τὴν Εὐρώπην. Καὶ ἐὰν ποτε αἱ χῶραι αὗται τῆς Ἀνατολῆς, τοσούτῳ μὲν πλουσίως προικισθεῖσαι ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ ποικίλων προϊόντων, συντελοῦντων εἰς τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὸ εὖ εἶναι ἔθνους τινός, ἀλλὰ καὶ τοσούτους αἰῶνας διαφθειρόμεναι ὑπὸ τῶν ἐλαττωμάτων τῆς τουρκικῆς τυραννίας, καὶ τῶν ὀλεθρίων θεσμῶν κοινωνίας θεμελιουμένης ἐπὶ τοῦ ψεύδους τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας, ἐάν ποτε, λέγομεν, ἀποδοῦσιν εἰς τὸν πολιτισμὸν, τοῦτο ἀνάγκη νὰ γείνῃ διὰ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ τὴν ζωογόνον πνοὴν τῆς ἑσπερίας Εὐρώπης.

» Ἡ σπουδὴ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας ὑπάρχει, καθ' ἅπαντα τὸν πεπολιτισμένον κόσμον. Ἰσχυρότατον ὄργανον ἐλευθερίου ἀγωγῆς . . . Οἱ ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνες ὅσοι καλλύνουσι τὴν ἱστορίαν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, εἵλκυσαν πρὸς αὐτὴν τὴν ζωηροτάτην συμπάθειαν τοῦ ἐλευθέρου λαοῦ τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν, ὅστις μένει ἀμέτοχος τῶν πολιτικῶν παρεκτροπῶν τῆς Εὐρώπης, αἵτινες κατεστέλλουσι τὴν φυσικὴν συμπάθειαν ἣν ἔθνος χριστιανικὸν παλαῖον ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἐλευθερίας ἀξιοῖ ἀπὸ τῶν ἄλλων χριστιανικῶν ἐθνῶν. »

» Ἄλλοτε πάλιν ὁ Κ. Φέλτων ὁμιλῶν περὶ τῶν ὑπηρεσιῶν ἃς ἡ Ἀρκτῴα Ἀμερικὴ ἀπέδωκεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὅτε τοῦτο ἠγωνίζετο ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας, προστίθησι ταῦτα· « Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ὑπῆρξεν ἄξιος τῶν γενναίων τούτων ὑπηρεσιῶν, οὐχὶ μόνον χάριν τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ προγόνων, ἀλλὰ καὶ χάριν τῶν ἀρετῶν καὶ τῶν δυστυχημάτων τῆς ζώσης γενεᾶς. Ἀλλὰ καὶ σήμερον ὁ ἔρως τῶν συνταγματικῶν ἀρχῶν, ἡ ἔνθερμος φιλομάθεια, ἡ δεξιότης περί τε τὰ γράμματα, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν ῥητορίαν, καθὼς καὶ ἡ χαρακτηρίζουσα τοὺς κατοίκους τοῦ ἑλληνικοῦ βασιλείου φιλοπονία, λιτότης, καὶ φιλοτιμία, καθιστάνουσιν αὐτοὺς ἀξίους τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ζωηρᾶς συμπαθείας τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου. Δυσκολωτάτη εἶναι ἡ ἐνέργεια τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους κατὰ τὸν παρόντα πόλεμον, ὅστις κατακλύει δι' αἱμάτων τὴν Ἀνατολὴν· ὥστε ἐάν ποτε ὑποπέσῃ εἰς σφάλματα, δὲν πρέπει νὰ καταδικασθῇ, λαμβανομένης μάλιστα ὑπ' ὄψιν τῆς εἰδικῆς θέσεως καὶ τῶν πολιτικῶν σχέσεων αὐτοῦ. Ἀλλ' ὁποία ἤποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ γνώμη περὶ τῶν γινομένων ὅσα προκύπτουσιν ἐκ τῆς ἐνεστώσης κρίσεως, ὅστις ἐσπουδάσαν εὐσυνειδήτως τὴν Ἀνατολὴν δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡ εὐδαιμονία τοῦ μέρους τούτου τῆς Εὐρώπης ἐξήρτηται κατὰ πολὺ ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ στοιχείου. »

» Ἐὰν εἴχομεν πλειότερον τόπον, ἠθέλομεν κοινοποιήσει πρὸς τοὺς ἀναγνώστας μέγα μέρος τοῦ Κεφαλ. LIII τῆς ἱστορίας τοῦ Κ. Φέλτωνος, ἀναγομένου εἰς τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ περιέχοντος λεπτομερείας ἀποδεικνύουσας ἐν γένει τὸ παρατηρητικὸν καὶ ἐπιτικὲς πνεῦμα τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ. Ἀρκούμεθα λοιπὸν νὰ ἐκφράσωμεν αὐτῷ ὅλην ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην. Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἐσυκοφαντήθη ἐπ' ἐσχάτων καθ' ὑπερβολὴν ὅσον πᾶς γενναῖος καὶ ἀμερόληπτος ὅστις, ὡς ὁ Κ. Φέλτων, ἀνυψοῖ ὑπὲρ ἐκείνου τὴν εὔγλωττον αὐτοῦ φωνὴν, θέλει καταταχθῇ μεταξὺ τῶν ἡμετέρων εὐεργετῶν. »

Δ.

(*) A History of Greece, from the earliest times to the Roman conquest. With supplementary chapters on the history of literature and art. By WILLIAM SMITH, LL. D., etc. With notes, and a continuation to the present time, by C. C. FELTON, LL. D., Eliot professor of Greek literature in Harvard University. CAMBRIDGE. Stereotyped etc. 1855.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Φιλοσοφικαὶ Μελέται περὶ Χριστιανισμοῦ ὑπὸ Δύγοίστου Νικολίου, ἐξελληνισθεῖσαι ὑπὸ Π. Βράϊλα Ἀρμένη καὶ Α. Μαυρομμάτου. Ἐν Κερκύρᾳ 1855.

—o—

Οὐδὲν δύναται νὰ μαρτυρήσῃ ἐνεργέστερον τὴν ἄγρυπνον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους φιλομάθειαν καὶ ἀκάθεκτον πρὸς τὰ πρόσω ῥοπήν, ὅσον ἡ ἐξελλήνισις σπουδαίων συγγραμμάτων, περιστρεφομένων εἰς τὰ ἐυβριθέστερα τῆς ἀνθρωπίνου συνειδήσεως προβλήματα. Ἰς τοιοῦτον τὸ παρὰ τῶν ΚΚ. Π. Βράϊλα *Ἀρμένη καὶ Α. Μαυρομμάτου* μεταγλωττισθὲν εἰς τὴν ἡμετέραν περὶ Χριστιανισμοῦ πόνημα τοῦ Γάλλου *Δύγοίστου Νικολίου* ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τοῦ σοφοῦ κόσμου, πρὸς ὃν κατέδειξε σφόδρα πιθανὴν τὴν νομιζομένην ἀκατόρθωτον τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐπιστήμης συνδιαλλαγήν.

Τοιαῦται ἀπόπειραι ἐπαναλαμβάνονται ἀναποφεύκτως καθ' ἕκαστον βαθμὸν τῆς προόδου τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, καθόσον ἡ ἐπιστήμη μεταπλάττεται κατὰ τὰς διαφόρους αὐτῆς περιόδους ὡς νέον σύστημα γνώσεων. Ἐνῷ τοιουτοτρόπως τὸ πρόβλημα μεταβάλλεται, δὲν δύναται νὰ εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ καὶ ἡ λύσις του. Κατ' ἀρχὰς μάλιστα, ὅτε ἡ ἐπιστήμη νηπιάζει, δὲν φαίνεται πῶς δύναται ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ παραδεχθῇ ἄλλην ἀλήθειαν ἢ τὴν ἀποκαλυφθεῖσαν. Ὁ *Σκότος Ἐρεγένης* ἔλεγεν, ὅτι ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία εἶναι ἡ ἀληθὴς θρησκεία καὶ τ' ἀνάπαλιν, ὁ δὲ *Ἀνσέλμος* κατήλεγχε τὴν ἀμέλειαν τῶν μὴ σπουδαζόντων νὰ ἐννοήσωσιν ὅ,τι πιστεύουσι (Negligentia mihi videtur, si, postquam confirmati sumus in fide, non studemus quod credimus intelligere). Ἀλλ' ἀφότου ὁ *Καρτέσιος* περὶ πάντων εἶπεν ἀπορητέον, αἱ δὲ φυσικαὶ ἐπιστῆμαι ἐστηρίχθησαν εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῆς παρατηρήσεως καὶ τὴν ἀνάλυσιν τῆς μαθηματικῆς, ἔγινε πλατύτερον τὸ χάσμα τὸ διαχωρίζον τὴν φιλοσοφίαν ἀπὸ τῆς θρησκείας, ὥστε εἰρηνικὴ σχέσις μεταξύ των φαίνεται ὅτι δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, εἰμὴ ὅταν ἀμοιβαίως ληστρονῶσιν ἀλλήλας, οἱ δὲ ποθοῦντες τὴν συμφιλίωσίν των μὴ φερόμενοι ἐπιτηδείως, κινδυνεύουσι ν' ἀναῤῥιπίζωσι τὰς κοιμωμένας τῆς ἔριδος φλόγας.

Πρέπει νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι ἡ ἀντίθεσις αὕτη καὶ ἀντιῤῥοπία δὲν ὑπάρχει πράγματι, ἀλλὰ κατὰ φαινόμενον, διότι προσέχομεν εἰς τὰ διαφέροντα καὶ ἀλλοῖα, παρατρέχοντες τὰ σύμφωνα καὶ συμπίπτοντα. Ἰδοὺ λοιπὸν τὸ θέρα καὶ ἡ ἔποψις τῶν περὶ Χριστιανισμοῦ φιλοσοφικῶν Μελετῶν. Ὅστις διεξελθὼν αὐτὰς θαυμάσει τὴν πολυμάθειαν τοῦ Συγγραφέως καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν γνώσεών του, συνακολουθοῦντος τὰς ἐρεύνας περὶ τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἐγκρατοῦς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς φιλολογίας, εἰςδύοντος εἰς τ' ἀρχαῖα φιλοσοφήματα καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν, ἐπικαλουμένου τὴν μαρτυρίαν τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, καὶ ἐν γένει συμβουλευομένου πᾶν ὅ,τι ἀνεκινήθη ὑπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, πόσον θέλει εὑρεθῇ μακρὰν τοῦ μέτρου τῆς ἀπορίας, εἰς τὸ ὁποῖον θέλει φθάσει, ὅταν ἀκούσῃ ὅτι ὁ ταῦτα πάντα διερευνῶν εἶναι ἁπλοῦς Εἰρηνοδίκης ἐν μεσημβρινῇ ἐπαρχίᾳ τῆς Γαλλίας. Πρέπει νὰ εἶναι εὐτυχεῖς οἱ κάτοικοι τῆς περιφερείας ταύτης, προσερχόμενοι ἐνώπιον τοιούτου δικαστοῦ, οὐχὶ διότι εὑρίσκουσιν ἄνδρα γνωρίζοντα τὴν γαιολογίαν, ἢ τὴν μυθολογίαν τῶν Φοινίκων, Χαλδαίων καὶ Αἰγυπτίων, ἀλλὰ διότι ἀπαντῶσιν ἐν αὐτῷ τὸ ἁγνὸν πνεῦμα ἐκείνης τῆς ἠθικῆς, τῆς ὁποίας πρῶτον παράγγελμα ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Ὡς ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει τοῦ προηγουμένου συγγράμματος ὁμολογεῖ, ἐκ φιλανθρώπου αἰτίας ἐπεχείρισεν αὐτό, προσφέρων ὡς παρηγορίαν εἰς τὸν στερηθέντα τοῦ μονογενοῦς τέκνου του φίλον τὴν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ χριστιανισμοῦ μελέτην. Κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως ἔκδοσιν ἐδόθη πλατυτέρα ἀνάπτυξις εἰς τὴν ὑπόθεσιν, ὥστε δὲν ὑποφαίνεται πλέον ὁ πρὸς μόνην παραμύθιαν φίλου σκοπὸς, ἀλλὰ μάλιστα ἐνδεικνύεται ἡ μέριμνα περὶ ἐξακριβώσεως αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

Εἰς τρία μέρη διαιρεῖται τὸ ὅλον πόνημα, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον περιέχει τὰς προεισαγωγικὰς καὶ φιλοσοφικὰς ἀποδείξεις, τὸ δεύτερον τὰς θεολογικὰς καὶ τὸ τρίτον τὰς ἐξωτερικὰς ἢ ἱστορικάς. Οἱ μεταφρασταὶ ἤδη ἐξέδωκαν τὸ πρῶτον μέρος, συντέμνοντες τὰ δυνάμενα συνοπτικώτερον νὰ ἐκτεθῶσι, καὶ μεταβάλλοντες τὰ μὴ συνᾴδοντα πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας. Δὲν δύναταί τις ἀποχρώντως νὰ ἐπαινέσῃ τὴν ἐπιτυχίαν μεταφράσεως, ἥτις δεικνύει ὅτι ὡς ἔμπνεοι καὶ κάτοχοι τοῦ θέματος ἔγραψαν οἱ συνεργασθέντες εἰς αὐτήν, σχεδὸν μὴ διαφέρουσαν πρωτοτύπου ἔργου. Ἡ ὁμαλὴ καὶ γλαφυρὰ γλῶσσα, πώποτε ὑπτία, καὶ ἐλευθέρα ξενισμῶν, ἢ βεβιασμένου συνδυασμοῦ ἐννοιῶν καὶ λέξεων, καθιστᾷ τὴν ἀνάγνωσιν ὅσον ἔνεστι τερπνὴν, ὥστε ἀνεπαισθήτως τις, καί τοι πολλάκις ἀπιστῶν, ὅτι δύναται ν' ἀκούσῃ νέον τι, συνακολουθεῖ τὴν συνέχειαν τῶν κεφαλαίων, αὐξανούσης πάντοτε τῆς ἡδονῆς. Διὰ τοῦτο μετὰ κόπου ἀντέχομεν εἰς τὴν ἐπιθυμίαν νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὴν συζήτησιν τῆς ὑποθέσεως· ἀλλ' ἀναχαιτιζόμεθα ὑπὸ τῆς σκέψεως ὅτι δι' ὀλίγων δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ τὰ ἁρμόζοντα, τὰ πολλὰ δὲ ὑπερβαίνουσι τὰ ὅρια τῆς ἐπικρίσεως, καὶ πιστεύομεν ὅτι ὁ φιλαναγνώστης δὲν θέλει εὐχαριστηθῇ ἐξ αὐτῆς τόσον, ὅσον ἐκ τοῦ ἐπικρινομένου συγγράμματος. Ἐν γένει παρατηροῦμεν ὅτι διὰ τῆς ἄκρας αὐτοῦ μετριότητος καὶ προσοχῆς ὁ συγγραφεὺς ἐξέφυγε τοὺς σκοπέλους τοῦ Γνωστικισμοῦ καὶ τοῦ Πανθεϊσμοῦ. Εἰς τοῦτο συνέτεινε μεγάλως ἡ πεποίθησίς του, ὅτι ἡ θρησκεία, ἂν ἦτον ὅλως ὑπὲρ λόγον, δὲν ἤρμοζεν εἰς λογικὰ ὄντα, ὡς ἡμᾶς, καὶ ἔκτοτε ἔπρεπε νὰ εἶναι ψευδής. Ἂν πάλιν ὑπέκειτο ὅλως εἰς τὴν ἡμετέραν διάνοιαν καὶ ἦτο καθ' ὅλα καταληπτὴ, ἔπρεπε νὰ εἶναι ἐκτὸς τοῦ

Θεοῦ, ἄρα ἐπίσης ψευδής. Εἶναι ἀνάγκη ἑπομένως, ἐνῷ μετέχει τῆς ἀνθρωπίνου διανοίας, νὰ ἐξαφανίζεται εἰςδύουσα εἰς τὰ βάθη τῆς Θείας, ἐν μέρει φωτεινὴ καὶ ἐν μέρει σκοτεινὴ, ὥστε ἡ ἀναλογία τοῦ φωτὸς πρὸς τὸ σκότος νὰ εἶναι κατὰ λόγον τῆς πρὸς τὸ Θεῖον προσεγγίσεως ἡμῶν διὰ τῆς τελειότητος τῆς φύσεώς μας. Αὕτη ἡ ἰδέα ἐπικρατεῖ καθ' ὅλον τὸ πρῶτον μέρος, τὸ ἤδη ἐξελληνισθὲν, συστέλλουσα ἢ χαλαροῦσα τὸν χαλινόν.

Ἐξ ὅλου τοῦ πονήματος βλέπει τις, ὅτι ὁ συγγραφεὺς διὰ μακροῦ χρόνου συνέλεγε τὴν ὕλην, ἐξ ἧς ἀνήγειρε τὸ οἰκοδόμημά του ὁρμώμενος ἐκ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ἐλεύθερος προσέρχεται εἰς τὴν θρησκείαν καὶ πιστὸς προσκολλᾶται εἰς αὐτὴν, οὐχὶ ὁ δεσμεύων τὰς λογικὰς δυνάμεις του, ἀλλ' ὁ μεταχειριζόμενος αὐτὰς ἐφ' ὅσον ἐξαρκοῦσι πρὸς ἴδιον ἔλεγχον. Δὲν εἶναι τοιούτοτιν ἡ ἀνθρώπινος συνείδησις νεκρὸν δοχεῖον τῆς πίστεως, ἀλλὰ διὰ τῆς ἰδίας ἐνεργείας δέχεται καὶ νοοῦσα μεταλαμβάνει. Τοιαῦται ἐλευθέριοι περὶ θρησκείας ἀρχαὶ ἐστερέωσαν αὐτὴν πάντοτε καὶ ἀνέδειξαν τὸν χριστιανισμὸν ὑπέρτερον τοῦ πνεύματος τῆς ἀντιλογίας καὶ τῆς φορᾶς τοῦ χρόνου.

Εἶναι δίκαιον τοιαῦται μελέται ν' ἀκουσθῶσι πάλιν εἰς τὴν γλῶσσαν, τὴν μᾶλλον προσεγγίζουσαν τὴν τοῦ Κλήμεντος, τοῦ Ὠριγένους καὶ τῶν Γρηγορίων, καὶ πάντες μεθ' ἡμῶν θέλουσιν ὁμολογήσει χάριτας εἰς τοὺς ΚΚ. μεταφραστάς. *Τὰ δὲ ἔργα τοῦ Θεοῦ ἀνακαλύπτειν ἐνδέξιος.*

—o—

ΙΣΤΟΡΙΑ
τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Ὑπὸ

Σπυρίδωνος Τρικούπη.

Ἐν Λονδίνῳ 1853—1854.

—o—

Ἐν τούτῳ τῷ περιοδικῷ συγγράμματι ἀνηγγέλθη ἤδη πρὸ καιροῦ ἡ ἐκ τῶν Λονδινείων πιεστηρίων ἐξελθοῦσα ἀξιόλογος τοῦ Κ. Τρικούπη *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως*, καὶ τις αὐτῇ ἔπαινος καθολικὸς ἀπεδόθη, καὶ ἰδίως τοῦ *Ἀγγλικοῦ Χρόνου* ἡ εὔνους κρίσις μεταφρασθεῖσα ἐξετέθη. Ὁ γράψας ἐν τοῖς ἀριθμοῖς ΠΣΤ' καὶ ΡΚ' τῆς *Πανδώρας*, εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ γράψῃ πάλιν προσεχῶς περὶ τοῦ βιβλίου μετὰ πλείονος ἐπιστασίας καὶ ἰδίας κρίσεως· δὲν ἐξετέλεσεν ὅμως μέχρι τοῦδε τὴν ὑπόσχεσίν του, περιμένων, ὡς φαίνεται, νὰ ἔλθῃ πρῶτον εἰς πέρας ἡ ὅλη συγγραφὴ τοῦ Κ. Τρικούπη, τῆς ὁποίας, ὡς γνωστὸν, μέχρι τῆς ὥρας μόνοι οἱ πρῶτοι δύο τόμοι ἐξεδόθησαν, Βεβαίως τὰ συγγράμματα, ὡς ἀρχὴν μέσον, καὶ τέλος ἔχοντα, ὥς τινα ὄντα ὀργανικὰ, ἐκ μελῶν καὶ μερῶν συγκείμενα, ἐπικρίνονται καὶ ἐκτιμῶνται δικαίως μόνον ὅταν ὁλόκληρα ἐμφανισθῶσι, καὶ διὰ τοῦτο ἐπαινοῦμεν τὸν τῆς *Πανδώρας* ἀρθρογράφον ἐπὶ τῷ ὅτι δὲν ἔσπευσε νὰ δημοσιεύσῃ ἐκτενῆ τινα ἐπίκρισιν τοῦ ῥηθέντος συγγράμματος. Ἡμεῖς ὅμως οἱ μὴ προτεθέμενοι ποτὲ νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ τῆς τοῦ Κ. Τρικούπη βίβλου καθολικῶς καὶ ὡς ἐπικριταὶ ἐξ ἐπαγγέλματος, (διότι δὲν αἰσθανόμεθα ἐν ἡμῖν ἀρκούσας πρὸς τοῦτο δυνάμεις) ἡμεῖς θεμιτὸν νομίζομεν ἀπὸ τοῦδε νὰ ἐκφράσωμεν ὡς ἁπλοῖ ἀναγνῶσται τῆς ἱστορίας ταύτης, ὡς ζηλότυποι τῆς τῶν ὀλίγων ἡμῶν συγγραφέων τιμῆς, τρία τινα ἐνταῦθα, τὰ ὁποῖα, ἂν θέλῃ, δύναται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὁ φιλογενὴς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίου συντάκτης, διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ ἔτι μᾶλλον τοὺς ἐν Ἑλλάδι ἀναγνώστας του, ὅταν, ὡς ἀκούομεν, ἐπιχειρήσῃ δευτέραν διὰ τὴν Ἑλλάδα ἰδίως ἔκδοσιν τοῦ συγγράμματός του διότι μέχρι τοῦδε ὀλίγιστα ἀντίτυπα τῶν δύο πρώτων τόμων εἰς ὀλιγίστους τῶν παρ' ἡμῖν περιῆλθον.

Α. Ἐπιθυμοῦμεν, ὡς ἐπιθυμοῦσι πολλοὶ μεθ' ὧν ἤλθομεν εἰς λόγους, νὰ γίνῃ ἐν τῇ εἰσαγωγῇ μνείας, ἔστω καὶ σύντομος, τοῦ ἀοιδίμου Ἡγᾶ καὶ τοῦ τολμηροῦ κινήματός του, τοῦ σημαντικωτάτου διὰ τὴν ἔξαψιν τῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας αἰσθημάτων καὶ φρονημάτων τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Τοῦτο ἀναφέρων ὁ συγγραφεὺς, καὶ παρεμβάλλων ὅπου καὶ ὅπως πρέπει βραχέα τινὰ καὶ περὶ τῆς εἰς τὰ γράμματα ἐπιδόσεως τῶν Ἑλλήνων ἤδη ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος δι' ἱδρύσεως σχολείων ἀξιολόγων εἰς διάφορα μέρη τῆς Τουρκοκρατουμένης Ἑλλάδος, ἔτι δὲ ὁμοίως βραχέα τινὰ ἀναγράφων καὶ περὶ τῆς ἐν τοῖς ἔτεσιν 1770 καὶ 1789 μερικῆς ἐξεγέρσεως τῶν τυραννουμένων, ὡς καὶ περὶ τῆς μικρᾶς ἢ μεγάλης ἐπιῤῥοῆς ἣν ἔσχε πρὸς μόρφωσιν πολιτικῶν ἰδεῶν εἰς ἅπαν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἡ σύστασις τοῦ Ἰονίου κράτους, θέλει, ὡς πεπείσμεθα, διαγράψει ὁ συγγραφεὺς πολὺ ἀληθέστερον καὶ πληρέστερον τὰ αἴτια τοῦ μεγάλου ἐν ἔτει 1821 κινήματος, τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, τοῦ ἐπαναστατικοῦ ἐκείνου κινήματος, τὸ ὁποῖον ἄλλως κάλλιστα ἐχαρακτήρισε καὶ διέστειλεν ἄλλων ὁμοίων κατὰ τὸ φαινόμενον κινημάτων. Ἂν, ὅπως βλέπομεν ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ, ὁ Κ. Τρικούπης σέβεται τὰ παραδείγματα μεγάλων ἱστορικῶν, ὡς τοῦ Θουκυδίδου καὶ Πολυβίου, τῶν ἐνδιατριβόντων πλεῖστον εἰς τὰ ἀρχικὰ αἴτια τῶν μεγάλων πράξεων, δὲν θέλει ἀπαξιώσει, νομίζομεν, ν' ἀκούσῃ τὴν μικρὰν ταύτην ὑπόμνησιν.

Β. Ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς φαίνεται φιλοτιμούμενος νὰ παράσχῃ εἰς τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ ἀνάγνωσμα καὶ κατὰ τὸ λεκτικὸν ἄξιον λόγου, οὐχὶ βέβαια κατὰ τὰς ὑπερβολικὰς ἀπαιτήσεις τῶν καθαριστῶν, ἀλλὰ κατὰ μετριωτέρους τινὰς κανόνας συντεταγμένον, ὁποίους φαίνεται ὑπαγορεύουσα ἡ ὅλη ἐπὶ τοῦ παρόντος κατάστασις τοῦ ἔθνους, καλὸν εἶναι, νομίζομεν, ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει, τὸ μὲν νὰ ἐξομαλι-

σθῇ ἐπὶ μᾶλλον τὸ ὕψος τοῦ βιβλίου, τὸ δὲ νὰ ἀρθῶσιν ἐκ τοῦ μέσου ἱκανὰ τυπογραφικὰ σφάλματα (ἐκτὸς δηλ. τῶν ἐν τῷ τέλει σημειουμένων) τὰ ὁποῖα ἠθέλομεν ἡμεῖς καὶ ἀναγράψει ἐνταῦθα φιλοπόνως, ἂν, ὡς ἐν Γερμανίᾳ, ῥᾳδίως ἔφερον οἱ ἄνθρωποι παρ' ἡμῖν τὴν κατάδειξιν τῶν τοιούτων σφαλμάτων, ὑποθέτοντες αὐτὴν γινομένην χάριν τῆς ἐν τοῖς γράμμασιν εὐκοσμίας, καὶ δὲν ἀπέδιδον αὐτὴν εἰς πνεῦμα κακεντρεχές.

Γ. Ἐπιθυμοῦμεν, (ὅπερ ὅμως δὲν θέτομεν ἐν ἴσῃ τάξει μὲ τὰς δύω προηγουμένας ἐπιθυμίας·) ἂν ἐμβαίνεν εἰς τὸ σχέδιον τοῦ Κ. Τρικούπη, νὰ ἔκαμνε λόγον τινά, εἴτε ἐν τῇ εἰσαγωγῇ εἴτε ἐν ἐπιμέτρῳ περὶ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν ἱστοριῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὑπό τε ἐγχωρίων καὶ ἀλλοεθνῶν, καὶ νὰ ἀπεφαίνετο περὶ τοῦ ποσοῦ ἢ ποιοῦ τῶν γεγονότων, ὅσα ἔκρινεν εὔλογον νὰ παραλάβῃ εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ σύγγραμμα ἐκ τῶν διαφόρων τούτων βιβλίων, ἐκτὸς ἐκείνων ὅσα ἐκ μόνης στοματικῆς ἀφηγήσεως πραξάντων προσώπων ἢ ἐξ ἰδίας αὐτοψίας ἀνέγραψε.

Ταῦτα μετὰ πάσης μετριότητος ἐκφράζοντες, εὐχόμεθα τὴν ὅσον οὔπω ἀποπεράτωσιν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου συγγράμματος, τοῦ ὁποίου ἡ ἀνάγνωσις καὶ κοταταιωσιν τοῦ ἐθνικοῦ φρονήματος εἰς ἡμᾶς ἐμποιεῖ, καὶ τὸν εὐκλεῆ ἡμῶν καὶ δίκαιον ἀγῶνα συνιστᾷ καὶ ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς ἀλλογενεῖς κάλλιστα, κατὰ τὰς παρούσας μάλιστα περιστάσεις.

Κ.

Σημ. τῆς Διευθύνσεως. *Καθόσον γνωρίζομεν, ὁ συγγραφεὺς τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως θέλει εἰπεῖ περὶ τὸ τέλος τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ διὰ τί δὲν ὡμίλησε καὶ περὶ τοῦ ἐνδόξου ἐπιχειρήματος τοῦ Φεβράιου· τὰ δὲ τυπογραφικὰ σφάλματα εἶναι δυστυχῶς ἀναπόφευκτα εἰς τόπον ὅπου ἡ μὲν στοιχειοθεσία γίνεται μηχανικῶς, καὶ ὅπου πλὴν τοῦ συγγραφέως, οὐδεὶς ἄλλος ἠχολήθη εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν τυπογραφικῶν δοκιμίων. Γνωστὸν δὲ ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἑλλάδι, σπανίως ἐκδίδεται, ἢ καὶ δὲν ἐξεδόθη ἴσως ποτέ, πόνημα πάντη ἀπηλλαγμένον τοιούτων σφαλμάτων, καὶ τοῦτο διότι αὐτοὶ οἱ συγγραφεῖς, δὲ ἔνδειαν, εἶναι δυστυχῶς καὶ διορθωταί.*

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Τρικούπη ἀναφέρει μετ' ἐγκωμίων καὶ ὁ Κ. Φέλτων ἐν τῷ ἀνωτέρῳ μνημονευθέντι πονήματι. «Ἡ Ἱστορία, λέγει ἐν σελ. VI, τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, (μὴ ἐκδοθεῖσα ὁλόκληρος εἰσέτι,) ὑπὸ τοῦ Κ. Σπυρίδωνος Τρικούπη ... διά τε τὸ ὕφος καὶ τὴν ὕλην αὐτῆς, παρεμφέρει πρὸς τὰ ἱστορικὰ ἔργα τῶν κλασικῶν αἰώνων.» Καὶ ἀλλαχοῦ (σελ. 638) «Ὁ Σπυρίδων Τρικούπης δημοσιεύει ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καταταχθησομένην εἰς τῶν κλασικῶν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.»

—o—

THE WORLD IN THE MIDDLE AGES: An Historical Geography, etc, by Adolphus Louis Kœppen, professor of History and German Literature in Franklin and Marshall College, Pennsylvania: New York, D. Appleton et C°. 1854. Ἔτος·

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΕΣΑΙΩΝΑ. Ἱστορικὴ Γεωγραφία κτλ. ὑπὸ Ἀδόλφου Λοδοβίκου Κέππεν, καθηγητοῦ τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς Γερμανικῆς φιλολογίας ἐν τῷ ἐν Ἀμερικῇ Πανεπιστημίῳ Φραγκλίνου καὶ Μαρσάλ. 1854.

—o—

Μνημονεύομεν ἰδίως τοῦ ἀνωτέρω συγγράμματος οὐχὶ μόνον διὰ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ συγγραφεὺς, Δανὸς τὴν πατρίδα, διδάξας ἄλλοτε ἐν τῷ ἡμετέρῳ στρατιωτικῷ σχολείῳ τῶν Εὐελπίδων, ἐγένετο γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι.

Ἡ ἱστορία τοῦ μεσαιῶνος εἶναι ἡ δυσκολωτέρα τῶν ἱστορειῶν. Κατὰ τὴν πολυκύμαντον ἐκείνην ἐποχὴν, ἀρχαῖα ἔθνη ἐξηφανίσθησαν, νέα ἄλλα ἀνέκυψαν, τὰ εἴδωλα τοῦ πολυθεϊσμοῦ κατέπεσαν ἐνώπιον τῆς διδασκαλίας τοῦ Ἰησοῦ, οἱ λαοὶ συνανεμίχθησαν διὰ τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ πολέμου, καὶ αἱ κοινωνίαι ἀναπλασθεῖσαι κατέβαλον τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ ἐφ' ᾧ καυχώμεθα σήμερον.

Τοιαύτη ἱστορία εἶναι λαβύρινθος ἀδιεξίτητος καὶ ζοφερὸς, ὃν τινα ἀδύνατον νὰ διατρέξωμεν ἄνευ λαμπάδος φωτεινῆς, ἄνευ τοῦ μίτου τῆς Ἀριάδνης.

Τοῦτο ἐπεχείρησεν ἀξιεπαίνως ὁ Κ. Κέππεν. Τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δ' ἑκατοντασετηρίδος, ἤτοι ἀπὸ τῆς διαιρέσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν, λήγει τὸν ΙΒ' αἰῶνα, κατὰ τὴν ἅλωσιν τοῦ Βυζαντίου καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ περίοδος αὕτη ὑποδιῃρέθη εἰς ὀκτὼ ἄλλας, καὶ διελευκάνθη δι' ἓξ ἀξιολόγων πινάκων. Τοῦ γεωγραφικοῦ μέρους ἡ πραγματεία, καὶ μάλιστα ἡ περιγραφὴ διαφόρων θέσεων καὶ ἐπαρχιῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς, ἃς ὁ συγγραφεὺς ἐπεσκέφθη αὐτοπροσώπως, ἐγένετο μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας. Οὐχ ἧττον δὲ ἀξία λόγου εἶναι καὶ ἡ ἀκρίβεια μεθ' ἧς διαγράφει τὰ ὅρια ἑκάστης ἱστορικῆς περιόδου, καὶ ἡ πολυμάθεια καὶ ἡ ζωηρότης τῆς διηγήσεως, καὶ ἡ πολυμάθεια ἥτις πολλαχοῦ τοῦ συγγράμματος ἀναπτύσσεται.

Οἱ ἀσχολούμενοι σήμερον εἰς τὴν μελέτην τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας, γνωρίζουσι πόσον αἱ πολυπλανεῖς σκανδιναυϊκαὶ φυλαὶ ἐπενήργησαν ἐπὶ τὴν ἀνακαίνισιν τοῦ κόσμου μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους. Ὁ Κ. Κέππεν ἐνδιέτριψε μᾶλλον παντὸς ἄλλου εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς ἱστορίας, καὶ καθὼ Σκανδιναυὸς κατώρθωσε νὰ ἐπιφέρῃ νέας μαρτυρίας, καὶ νέον φῶς νὰ ἐπιχύσῃ εἰς αὐτό.

—o—